

Warunki życia ludności

w województwie świętokrzyskim
w latach 2010 - 2013

Nadzór merytoryczny

Agnieszka Piotrowska-Piątek

Opracowanie publikacji:

*Świętokrzyski Ośrodek Badań Regionalnych,
Dominik Górski, Mateusz Orzechowski*

Grafika, skład komputerowy i elektroniczna wersja publikacji:

Ireneusz Rusak

ISSN 978-83-89612-70-0

Przedmowa

Przekazuję Państwu kolejną edycję opracowania analityczno-tabelarycznego charakteryzującego warunki życia ludności województwa świętokrzyskiego w latach 2010-2013.

Wydawnictwo to ma na celu przybliżenie Czytelnikowi jak najpełniejszych informacji na temat zagadnień demograficznych i sytuacji bytowej społeczności naszego regionu. Stanowi ono kompendium wiedzy w zakresie problematyki: ludnościowej, warunków mieszkaniowych, dochodów i wydatków ludności, szeroko pojętej aktywności ekonomicznej, edukacji, kultury, ochrony zdrowia i pomocy społecznej, bezpieczeństwa publicznego oraz ochrony środowiska.

Publikacja zawiera część analityczną wzbogaconą wykresami i tabelaryczną w retrospekcji do 2010 r. Całość poprzedzona została uwagami ogólnymi i metodycznymi, w których przedstawiono podstawowe pojęcia i definicje stosowane w opracowaniu.

Podstawowym źródłem danych wykorzystanych w publikacji są: badanie budżetów gospodarstw domowych, badanie aktywności ekonomicznej ludności, bilanse ludnościowe dla okresów międzyspisowych oraz inne badania cykliczne prowadzone przez GUS.

Oddając do rąk Państwa niniejsze wydawnictwo zwracam się z prośbą o opinie, wnioski i uwagi, które byłyby pomocne przy opracowywaniu kolejnych jego edycji.

*Dyrektor
Urzędu Statystycznego w Kielcach
Agnieszka Piotrowska-Piątek*

Kielce, grudzień 2014 r.

Preface

I present You next edition of analytical-tabular elaboration characterising living conditions of population in Świętokrzyskie voivodship in the years 2010-2013.

This publication aims at providing the Reader the very best information concerning demographic issues and vital questions of the society of our region. It constitutes the compendium of knowledge in the scope of problems relating to demography, living conditions, income and expenditures of population, widely understood economic activity, education, culture, health care and social assistance, public safety and environmental protection.

Publication consists analytical part enriched by charts as well as tables in the retrospection to 2010. The whole is preceded by general and methodological notes in which the basic concepts and definitions applied in elaboration were presented.

The main source of data used in publication are: survey of households budgets, labour force survey, population balances for periods between censuses as well as other cyclic surveys conducted by CSO.

Presenting You this publication I ask You for opinions and suggestions which would be helpful in preparing the following editions.

*Director of
Statistical Office in Kielce
Agnieszka Piotrowska-Piątek*

Kielce, December 2014

SPIS TREŚCI

	Str.
Przedmowa	3
Uwagi ogólne	9
Uwagi metodyczne	11
 WYNIKI BADAŃ-SYNTeza	
Procesy demograficzne	20
Rynek pracy	24
Dostęp do dóbr	29
Infrastruktura społeczna, edukacja, kultura i turystyka	38
Bezpieczeństwo publiczne.....	44
Ochrona środowiska.....	44
Produkt krajowy brutto	48
 CZĘŚĆ TABELARYCZNA	
Tabl.	
1. Ludność (2010,2013)	49
2. Ludność według płci i wieku (2010, 2013)	49
3. Ludność w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym według powiatów (2010, 2013)	50
4. Ruch naturalny ludności (2010, 2013).....	51
5. Migracje wewnętrzne i zagraniczne ludności na pobyt stały.....	51
6. Migracje wewnętrzne ludności na pobyt stały według kierunków (2010, 2013).....	52
7. Migracje wewnętrzne ludności na pobyt stały według płci i wieku migrantów (2010, 2013).....	52
8. Migracje zagraniczne ludności na pobyt stały według płci i wieku migrantów (2010, 2013)	53
9. Pracujący w 2013 r.	53
10. Pracujący według rodzajów działalności w 2013 r.	54
11. Bezrobotni zarejestrowani według wieku, poziomu wykształcenia, czasu pozostawania bez pracy oraz stażu pracy (2010, 2013)	55
12. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto według powiatów (2010, 2013)	56
13. Ceny detaliczne wybranych towarów i usług (2010, 2013)	57
14. Mieszkania oddane do użytku (2010, 2013)	58
15. Edukacja według szczebli kształcenia (2010/11, 2013/14)	59
16. Biblioteki publiczne (z filiami) (2010, 2013).....	60
17. Muzea (2010, 2013)	60
18. Kina stałe (2010, 2013)	60
19. Wybrane dane z zakresu opieki zdrowotnej i pomocy społecznej w 2013 r.....	61
20. Turystyczne obiekty zbiorowego zakwaterowania (2010, 2013)	63
21. Odpady komunalne i nieczystości ciekłe (2010, 2013)	64
22. Oczyszczalnie ścieków (2010, 2013)	64
23. Emisja i redukcja przemysłowych zanieczyszczeń powietrza (2010, 2013)	65
24. Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej według kierunków inwestowania (2010, 2013)	65
25. Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego według działów (2010, 2013)	66

SPIS WYKRESÓW

Współczynnik feminizacji w 2013 r.

Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2013 r.

Przyrost naturalny na 1000 ludności

Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na 1000 ludności

Stopa bezrobocia rejestrowanego w %

Struktura zarejestrowanych bezrobotnych

Dynamika przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w 2013 r.

Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę

Przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2013 r.

Zasoby mieszkaniowe w 2013 r.

Zwiedzający muzea w 2013 r.

Baza noclegowa turystyki w 2013 r.

Apteki w 2013 r.

Udział studentów na studiach stacjonarnych według płci w 2013 r.

Przestępstwa stwierdzone przez policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych na 1000 mieszkańców w 2013 r.

Odpady wytworzone (z wyjątkiem odpadów komunalnych) w 2013 r.

CONTENTS

	Str.
Preface	3
General notes	9
Methodological notes	11
SURVEYS' RESULTS-SYNTHESIS	
Demographic processes	20
Labour market	24
Access to goods	29
Social infrastructure, education, culture and tourism	38
Public safety	44
Environmental protection	44
Gross domestic product	48
TABULAR PART	
Tabl.	
1. Population (2010, 2013)	49
2. Population by sex and age (2010, 2013)	49
3. Population in working and non-working age by powiats (2010, 2013)	50
4. Vital statistics (2010, 2013).....	51
5. Internal and foreign migration of population for permanent residence.....	51
6. Internal migration of population for permanent residence by direction (2010, 2013).....	52
7. Internal migration of population for permanent residence by sex and age of migrants (2010, 2013).....	52
8. Foreign migration of population for permanent residence by sex and age of migrants (2010, 2013)	53
9. Employed persons in 2013	53
10. Employed persons by kind of activity in 2013	54
11. Registered unemployed persons by age, educational level, duration of unemployment and work seniority (2010, 2013)	55
12. Average monthly gross wages and salaries by powiats (2010, 2013)	56
13. Retail prices of selected goods and services (2010, 2013)	57
14. Dwellings completed (2010, 2013)	58
15. Education by educational level (2010/11, 2013/14)	59
16. Public libraries (with branches) (2010, 2013)	60
17. Museums (2010, 2013)	60
18. Fixed cinemas (2010, 2013)	60
19. Selected data on health care and social welfare in 2013.....	61
20. Collective tourist accommodation establishments (2010, 2013)	63
21. Municipal waste and liquid waste (2010, 2013)	64
22. Waste water treatment plants (2010, 2013)	64
23. Emission and reduction of industrial air pollutants (2010, 2013)	65
24. Outlays on fixed assets in environmental protection and water management by financing directions (2010, 2013)	65
25. Expenditure of local self-government entities budgets by division (2010, 2013)	66

LIST OF CHARTS

Feminization coefficient in 2013

Population in non-working age per 100 persons of working age in 2013

Natural increase per 1000 population

Internal and international migration balance per 1000 population

Registered unemployment rate in %

Structure of registered unemployed persons

Indices of average gross monthly wages and salaries in 2013

Average monthly per capita available income

Average monthly per capita expenditures in households in 2013

Dwelling stocks in 2013

Museums' visitors in 2013

Tourist accommodation base in 2013

Pharmacies in 2013

Share of students studying full-time by sex in 2013

Ascertained crimes by the police in completed preparatory proceedings per 1000 persons in 2013

Waste generated (excluding municipal waste) in 2013

UWAGI OGÓLNE

1. Dane prezentuje się w układzie **Polskiej Klasyfikacji Działalności – PKD 2007**, opracowanej na podstawie Statystycznej Klasyfikacji Działalności Gospodarczych we Wspólnocie Europejskiej - Statistical Classification of Economic Activities in the European community - NACE Rev. 2. PKD 2007 wprowadzona z dniem 1 I 2008 r. rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 24 XII 2007 r. (Dz. U. Nr 251, poz. 1885), zastąpiła Polską Klasyfikację Działalności – PKD 2004.

PKD 2007 w stosunku do dotychczas stosowanej klasyfikacji PKD 2004 wprowadza zmiany zakresowe polegające na uwzględnieniu nowych grupowań rodzajów działalności (ujęcie nowych, podział lub agregacja dotychczasowych), a także na przesunięciu rodzajów działalności pomiędzy poszczególnymi poziomami klasyfikacyjnymi. W efekcie w PKD 2007 wyróżnia się m. in. 21 sekcji i 88 działów, wobec 17 sekcji i 62 działów w PKD 2004. Zmiany te powodują również w niektórych przypadkach brak porównywalności danych przy niezmienionych nazwach poziomów klasyfikacyjnych.

W ramach PKD 2007 wyodrębniono „**Przemysł**” jako dodatkowe grupowanie, który obejmuje sekcje: „Górnictwo i wydobywanie”, „Przetwórstwo przemysłowe”, „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych” oraz „Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją”.

2. Prezentowane dane - jeśli nie zaznaczono inaczej - dotyczą **całej gospodarki narodowej**.
3. Dane zamieszczone w publikacji podano w podziale:
4. według **sektorów własności**:
 - **sektor publiczny** - grupujący własność państwową (Skarbu Państwa i państwowych osób prawnych), własność jednostek samorządu terytorialnego oraz „własność mieszaną” z przewagą kapitału (mienia) podmiotów sektora publicznego,
 - **sektor prywatny** - grupujący własność prywatną krajową (osób fizycznych i pozostałych jednostek prywatnych), własność za-graniczną (osób zagranicznych) oraz „własność mieszaną” z przewagą kapitału (mienia) podmiotów sektora prywatnego i brakiem przewagi sektorowej w kapitale (mieniu) podmiotu.
5. Dane zamieszczone w publikacji - jeśli nie zaznaczono inaczej - podano **w każdorazowym podziale administracyjnym kraju**.

W tablicach zawierających informacje w podziale na miasta, przez „miasta” rozumie się obszar położony w granicach administracyjnych tych jednostek.

Dane prezentowane dla podregionów i powiatów odpowiadają poziomowi 3 i 4 Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS), opracowanej na podstawie Nomenclature of Territorial Units for Statistics (NUTS) obowiązującej w krajach Unii Europejskiej. NTS wprowadzona została rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 14 XI 2007 r. (Dz. U. Nr 214, poz. 1573, z późniejszymi zmianami) w miejsce obowiązującej do 31 XII 2007 r.

6. **Podregiony** (poziom 3) grupują jednostki szczebla powiatowego.
7. **Przy przeliczaniu na 1 mieszkańca (1000 ludności itp.)** danych według stanu w końcu roku (np. liczba lekarzy) przyjęto liczbę ludności według stanu w dniu 31 XII, a przy przeliczaniu danych charakteryzujących wielkość zjawiska w ciągu roku (np. ruch naturalny ludności, produkcja, spożycie) — według stanu w dniu 30 VI.

8. W publikacji zastosowano skróty nazw niektórych poziomów klasyfikacyjnych; zestawienie zastosowanych skrótów i pełnych nazw podaje się poniżej:

POLSKA KLASYFIKACJA DZIAŁALNOŚCI (PKD)
 NOMENCLATURE DES ACTIVITÉS DE COMMUNAUTÉ EUROPÉENNE — NACE rev. 1

skrót	sekcje	pełna nazwa
Zakwaterowanie i gastronomia		Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
Handel i naprawy		Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego
Obsługa nieruchomości i firm		Obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej

ZNAKI UMOWNE

- kreska „-” - oznacza, że zjawisko nie wystąpiło
- znak „x” - oznacza, że wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe
- znak „Δ” - oznacza, że nazwa została skrócona w stosunku do obowiązującej klasyfikacji

Uwaga: Ze względu na elektroniczną technikę przetwarzania danych, w niektórych rubrykach sumy tablic mogą nie zachodzić zgodności matematyczne”.

**PRZY PUBLIKOWANIU DANYCH URZĘDU STATYSTYCZNEGO -
 PROSIMY O PODANIE ŹRÓDŁA**

UWAGI METODYCZNE

Procesy demograficzne

1. Informacje demograficzne opracowano na podstawie:

- 1.1. bilansów stanu i struktury ludności **faktycznie zamieszkałej** na terenie gminy. Bilanse ludności sporządza się dla okresów międzyspisowych w oparciu o wyniki ostatniego spisu powszechnego przy uwzględnieniu:
 - 1.1.1. zmian w danym okresie spowodowanych ruchem naturalnym (urodzenia, zgony) i migracjami ludności (zameldowania i wymeldowania na pobyt stały z innych gmin i z zagranicy), a także przesunięciami adresowymi ludności z tytułu zmian administracyjnych,
 - 1.1.2. różnicy między liczbą osób zameldowanych na pobyt czasowy ponad 2 miesiące (od 2006 r. ponad 3 miesiące) na terenie gminy, a liczbą osób czasowo nieobecnych, która stanowi jednocześnie różnicę między liczbą osób zameldowanych na pobyt stały w gminie, a liczbą osób faktycznie mieszkających na terenie gminy;
- 1.2. rejestrów Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji – o migracjach wewnętrznych i zagranicznych ludności na pobyt stały;
- 1.3. sprawozdawczości urzędów stanu cywilnego – o zarejestrowanych małżeństwach, urodzeniach i zgonach;
- 1.4. sprawozdawczości sądów – o prawomocnie orzeczonych rozwodach.

2. Przez ludność w wieku produkcyjnym rozumie się ludność w wieku zdolności do pracy. Dla mężczyzn przyjęto wiek 18 - 64 lata, dla kobiet 18 – 59 lat. Wśród ludności w wieku produkcyjnym wyróżnia się ludność w wieku mobilnym, tj. w wieku 18 – 44 lata i niemobilnym, tj. mężczyźni – 45 – 64 lata, kobiety – 45 – 59 lat.

Przez ludność w wieku nieprodukcyjnym rozumie się ludność w wieku przedprodukcyjnym, tj. do 17 lat oraz ludność w wieku poprodukcyjnym, tj. mężczyźni – 65 lat i więcej, kobiety – 60 lat i więcej.

3. Współczynniki dotyczące ruchu naturalnego i migracji ludności w podziale terytorialnym obliczono jako iloraz liczby faktów określonego rodzaju i liczby ludności zameldowanej na pobyt stały (według stanu w dniu 30 VI).

Przez **niemowlęta** rozumie się dzieci w wieku poniżej 1 roku.

Przyrost naturalny ludności stanowi różnicę między liczbą urodzeń żywych i zgonów w danym okresie.

Przyrost rzeczywisty ludności stanowi sumę przyrostu naturalnego i salda migracji.

Migracje wewnętrzne są to zmiany miejsca zamieszkania w kraju:

- na pobyt stały – opracowane na podstawie informacji ewidencyjnych gmin o zameldowaniu osób na pobyt stały,
- na pobyt czasowy – opracowane na podstawie informacji ewidencyjnych gmin o zameldowaniu osób na pobyt czasowy ponad 2 miesiące (od 2006 r. ponad 3 miesiące).

Migracje zagraniczne (zewewnętrzne) są to wyjazdy poza granicę kraju zamieszkania, a tym samym przyjazdy do danego kraju.

Saldo migracji jest to różnica między napływem i odpływem ludności.

Rynek pracy

Pracujący

1. Dane o **pracujących** dotyczą osób wykonujących pracę przynoszącą im zarobek lub dochód; obejmują: zatrudnionych na podstawie stosunku pracy (umowa o pracę, powołanie, mianowanie lub wybór), właścicieli i współwłaścicieli łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin, w tym w rolnictwie indywidualnym, osoby wykonujące pracę nakładczą, agentów oraz osoby zatrudnione przez agentów, członków rolniczych spółdzielni produkcji rolniczej (rolniczych spółdzielni produkcyjnych, innych spółdzielni zajmujących się produkcją rolną i spółdzielni kółek rolniczych).

2. Dane dotyczące **pracujących i zatrudnionych według stanu** wykazano przy przyjęciu zasady jednorazowego ujmowania osób pełno oraz niepełnozatrudnionych w głównym miejscu pracy.

Dane o **przeciętnym zatrudnieniu** dotyczą pracowników pełno oraz niepełnozatrudnionych (łącznie z sezonowymi i zatrudnionymi dorywczo) w przeliczeniu na pełne etaty.

Bezrobocie rejestrowane

1. Dane o bezrobociu rejestrowanym obejmują osoby niezatrudnione i nie wykonujące innej pracy zarobkowej, zdolne i gotowe do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym w danym zawodzie lub służbie albo innej pracy zarobkowej (bądź jeśli są to osoby niepełnosprawne – zdolne i gotowe do podjęcia zatrudnienia co najmniej w połowie tego wymiaru czasu pracy), nieuczące się w szkole, z wyjątkiem szkół dla dorosłych lub przystępujące do egzaminu eksternistycznego z zakresu tej szkoły lub szkół wyższych w systemie wieczorowym, zaocznym lub eksternistycznym, zarejestrowane we właściwym dla miejsca zameldowania powiatowym urzędzie pracy.
2. **Stopę bezrobocia rejestrowanego** obliczono jako stosunek liczby bezrobotnych zarejestrowanych do liczby cywilnej ludności aktywnej zawodowo, tj. bez osób odbywających czynną służbę wojskową oraz pracowników jednostek budżetowych resortów obrony narodowej i spraw wewnętrznych.

Aktywność ekonomiczna ludności

1. Dane o aktywności ekonomicznej ludności w wieku 15 lat i więcej opracowano na podstawie reprezentacyjnego **Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL)**, prowadzonego w cyklu kwartalnym. Badaniem objęte są osoby w wieku 15 lat i więcej, będące członkami wylosowanych gospodarstw domowych.
 - 1.1. Do **aktywnych zawodowo** zaliczono osoby pracujące i bezrobotne:
 - 1.1.1. za **pracujące** uznano osoby, które w badanym tygodniu wykonywały pracę przynoszącą dochód lub zarobek albo pomagały nieodpłatnie w prowadzeniu rodzinnej działalności gospodarczej oraz osoby, które nie wykonywały pracy (np. z powodu choroby, urlopu, strajku), jeżeli przerwa w pracy wynosiła 3 miesiące, ale formalnie ją miały;
 - 1.1.2. **bezrobotni** to osoby, które w okresie badanego tygodnia nie były osobami pracującymi, aktywnie poszukiwały pracy i były gotowe ją podjąć.
 - 1.2. Do **biernych zawodowo** zaliczono osoby, które nie zostały zakwalifikowane jako pracujące lub bezrobotne, tzn. pozostające poza siłą roboczą.
 - 1.3. **Współczynnik aktywności zawodowej** obliczono jako udział ludności aktywnej zawodowo w liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej.
 - 1.4. **Wskaźnik zatrudnienia** obliczono jako udział pracujących w liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej.
 - 1.5. **Stopę bezrobocia** obliczono jako udział bezrobotnych w liczbie ludności aktywnej zawodowo.

Warunki pracy

1. Informacje o wypadkach przy pracy obejmują również wypadki traktowane na równi z wypadkami przy pracy, niezależnie od tego. Informacje o wypadkach przy pracy w jednostkach budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego dotyczą tylko pracowników cywilnych.
2. Za **wypadek przy pracy** uważa się nagłe zdarzenie powodujące uraz lub śmierć u osoby poszkodowanej, wywołane przyczyną zewnętrzną, które nastąpiło podczas lub w związku z wykonywaniem przez pracownika: zwykłych czynności, poleceń przełożonych, czynności wykonywanych w interesie zakładu pracy, również bez polecenia, a także w czasie pozostawania w dyspozycji zakładu pracy, w drodze między siedzibą zakładu pracy a miejscem wykonywania obowiązku wynikającego ze stosunku pracy.

Na równi z wypadkami przy pracy traktuje się wypadek, któremu pracownik uległ:

- w czasie trwania podróży służbowej,
- podczas szkolenia w zakresie powszechnej samoobrony,
- przy wykonywaniu zadań zleconych przez działające w zakładzie pracy organizacje, np. zawodowe.

3. Za **ciężki wypadek** przy pracy uważa się wypadek, w wyniku którego nastąpiło ciężkie uszkodzenie ciała, a mianowicie (utrata wzroku, słuchu, mowy, zdolności płodzenia lub inne uszkodzenie ciała) albo rozstrój zdrowia, naruszające podstawowe funkcje organizmu, a także choroba nieuleczalna lub zagrażająca życiu, trwała choroba psychiczna, trwała, całkowita lub znaczna niezdolność do pracy w zawodzie albo trwale poważne zeszpecenie lub zniekształcenie ciała.
4. Za **śmiertelny wypadek** przy pracy uważa się wypadek, w wyniku którego nastąpiła śmierć osoby poszkodowanej na miejscu wypadku lub w okresie 6 miesięcy od chwili wypadku.
5. Wypadki przy pracy klasyfikuje się m. in. według **wydarzeń** bezpośrednio je powodujących (określających rodzaj kontaktu człowieka z czynnikiem, który spowodował wypadek) oraz **przyczyn** wypadków (wszelkich braków i nieprawidłowości związanych z czynnikami materialnymi, z organizacją pracy, z nieprawidłowym zachowaniem się pracownika). Każdy wypadek przy pracy jest wynikiem jednego wydarzenia, ale najczęściej kilku przyczyn, w związku z tym suma przyczyn jest większa od ogólnej liczby wypadków.
6. Informacje o **zatrudnionych w warunkach zagrożenia** czynnikami szkodliwymi dla zdrowia dotyczą osób narażonych na działanie czynników związanych: ze środowiskiem pracy (substancje chemiczne, przemysłowe pyły zwłókniające, hałas, wibracja, gorący lub zimny mikroklimat itp.), z uciążliwością pracy (wymuszona pozycja ciała, nadmierne obciążenie fizyczne itp.) oraz czynnikami mechanicznymi związanymi z maszynami szczególnie niebezpiecznymi.

Dostęp do dóbr

Budżety gospodarstw domowych

1. Prezentowane wyniki **budżetów gospodarstw domowych** ustalono na podstawie badania prowadzonego metodą reprezentacyjną, systemem rotacji miesięcznej w cyklu kwartalnym. Badaniem objęto gospodarstwa domowe, reprezentujące poszczególne grupy społeczno - ekonomiczne ludności, określone przez przeważające w danym gospodarstwie źródło uzyskania dochodu, a mianowicie:
 - dochód z pracy najemnej – **gospodarstwa pracowników**;
 - dochód z użytkowanego przez siebie gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie - **gospodarstwa rolników**;
 - dochód z pracy na własny rachunek, tj. z prowadzenia działalności gospodarczej poza użytkowanym gospodarstwem indywidualnym w rolnictwie lub wykonywanie wolnego zawodu (np. twórcy, adwokaci) – **gospodarstwa pracujących na własny rachunek**;
 - emerytura – **gospodarstwa emerytów**;
 - renta – **gospodarstwa rencistów**;
 - źródło niezarobkowe inne niż emerytura lub renta – **gospodarstwa utrzymujących się z niezarobkowych źródeł**.
2. **Dochód rozporządzalny** obejmuje bieżące dochody pieniężne i niepieniężne (w tym wartość spożycia naturalnego, tj. wartość towarów i usług konsumpcyjnych pobranych na potrzeby gospodarstwa domowego z działalności gospodarczej na własny rachunek – rolniczej i pozarolniczej oraz wartość towarów i usług otrzymanych bezpłatnie), bez zaliczek na podatek dochodowy od osób fizycznych płaconych z tytułu dochodów: z pracy najemnej, ze świadczeń z ubezpieczeń społecznych, ze świadczeń z funduszu pracy oraz bez podatków płaconych przez osoby pracujące na własny rachunek i bez obowiązkowej składki na ubezpieczenia społeczne. Dochód rozporządzalny przeznaczony jest na wydatki oraz przyrost oszczędności.
3. **Wydatki** obejmują wydatki na towary i usługi konsumpcyjne (spożycie w ujęciu wartościowym) oraz pozostałe wydatki:
 - 3.1. **wydatki na towary i usługi konsumpcyjne** przeznaczone są na zaspokojenie potrzeb gospodarstwa domowego. Obejmują wydatki na towary i usługi zakupione za gotówkę i na kredyt, wartość artykułów otrzymanych bezpłatnie oraz pobranych z użytkowanego gospodarstwa rolnego (działki) lub z prowadzonej działalności na własny rachunek.

3.2. **pozostałe wydatki** obejmują m.in. kwoty przekazane innym gospodarstwom domowym i instytucjom niekomercyjnym, w tym dary; koszty zakwaterowania osób uczących się poza domem; alimenty od osób prywatnych; niektóre podatki, np. od nieruchomości, od spadków i darowizn; straty pieniężne.

Wynagrodzenia i świadczenia społeczne

1. **Wynagrodzenia** obejmują wypłaty pieniężne oraz wartość świadczeń w naturze, bądź ich ekwiwalenty wypłacane pracownikom z tytułu świadczenia pracy lub pełnionej służby.
2. **Przeciętne miesięczne wynagrodzenia** obejmują: wynagrodzenia osobowe (bez wynagrodzeń nakładców, uczniów, pracowników obcych oraz zatrudnionych poza granicami kraju), wypłaty z tytułu udziału w zysku do podziału i w nadwyżce bilansowej w spółdzielniach, dodatkowe wynagrodzenia roczne dla pracowników jednostek sfery budżetowej, wynagrodzenia bezosobowe, wynagrodzenia agencyjno – prowizyjne, honoraria.
3. **Przeciętne wynagrodzenie miesięczne** stanowi iloraz wynagrodzeń osób zatrudnionych na podstawie stosunku pracy oraz przeciętnego zatrudnienia i liczby miesięcy.
4. **Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto** została obliczona jako stosunek kwoty świadczeń wypłaconych w danym okresie (tj. emerytur, rent z tytułu niezdolności do pracy, rent rodzinnych) przez odpowiadającą im liczbę świadczeniobiorców w tym okresie.
5. Dane o wynagrodzeniach i świadczeniach podaje się **w ujęciu brutto**, tj. łącznie z zaliczkami na poczet podatku dochodowego od osób fizycznych oraz od 1999 r. ze składkami na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne płaconymi przez ubezpieczonego pracownika.

Warunki mieszkaniowe

1. Informacje o **zasobach mieszkaniowych** dotyczą mieszkań zamieszkałych znajdujących się w budynkach mieszkalnych i niemieszkalnych. Dane nie obejmują lokali zbiorowego zakwaterowania (hotelu pracowniczych, domów studenckich i internatów, domów opieki społecznej, klasztorów itp.) i pomieszczeń nie przystosowanych do celów mieszkalnych, a z różnych względów zamieszkałych (pomieszczeń inwentarskich, strychów, pralni, barakowozów, przyczep kempingowych itp.).
2. **Mieszkanie** jest to lokal składający się z jednej lub kilku izb i pomieszczeń pomocniczych (przedpokój, łazienka, garderoba, spiżarnia i inne), do którego prowadzi niezależne wejście z klatki schodowej, ogólnego korytarza, wspólnej sieni, bądź bezpośrednio z ulicy, podwórza lub ogrodu.
3. **Izba** jest to pomieszczenie w mieszkaniu oddzielone od innych pomieszczeń stałymi ścianami, o powierzchni co najmniej 4 m², z bezpośrednim oświetleniem dziennym, tj. oknem lub oszklonymi drzwiami w ścianie zewnętrznej budynku; za izbę uważa się zarówno pokoje jak i kuchnie spełniające powyższe kryteria. Nie uznaje się za izbę - bez względu na wielkość powierzchni i sposób oświetlenia – przedpokoju, łazienki, spiżarni, werandy itp.
4. **Powierzchnia użytkowa** mieszkania jest to powierzchnia wszystkich pomieszczeń wchodzących w skład mieszkania służących mieszkalnym i gospodarczym potrzebom mieszkańców. Do powierzchni użytkowej mieszkania nie zalicza się powierzchni: balkonów, loggi, antresoli, pralni, strychów, piwnic, garaży itp.
5. Informacje o **zasobach mieszkaniowych, powierzchni użytkowej mieszkań oraz izbach oddanych do użytkowania** dotyczą mieszkań w budynkach nowo wybudowanych i rozbudowanych oraz uzyskanych w wyniku przebudowy pomieszczeń niemieszkalnych.
6. Informacje o efektach obejmują:
 - **budownictwo spółdzielcze** – realizowane przez spółdzielnie mieszkaniowe, z przeznaczeniem dla osób będących członkami spółdzielni;
 - **budownictwo komunalne (gminne)** – realizowane w całości z budżetu gminy; głównie o charakterze socjalnym lub interwencyjnym;

- **budownictwo zakładowe** – realizowane przez zakłady pracy sektora publicznego i prywatnego, z przeznaczeniem na zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych pracowników tych zakładów;
- **budownictwo przeznaczone na sprzedaż lub wynajem** – dotyczy mieszkań oddanych do użytku przez różnych inwestorów w celu osiągnięcia zysku.
- **budownictwo społeczne czynszowe** – realizowane przez towarzystwa budownictwa społecznego (działające na zasadzie non profit), z wykorzystaniem kredytu z Krajowego Funduszu Mieszkaniowego;
- **budownictwo indywidualne** – realizowane przez osoby fizyczne (prowadzące i nie prowadzące działalności gospodarczej), kościoły i związki wyznaniowe, z przeznaczeniem na użytek własny inwestora lub na sprzedaż i wynajem;

Infrastruktura społeczna, edukacja, kultura i turystyka

Ochrona zdrowia

1. Dane o **pracownikach medycznych** ochrony zdrowia obejmują osoby pracujące w wymiarze pełnego etatu, w wymiarze godzin przekraczającym pełny etat oraz w niepełnym wymiarze godzin w stosunku do czasu pracy określonego obowiązującymi przepisami dla danego rodzaju pracy w głównym miejscu pracy. Osoby te niezależnie od wymiaru czasu pracy są liczone raz.
Lekarzy, lekarzy dentyków, pielęgniarki, położne oraz farmaceutów wykazano łącznie z osobami odbywającymi staż podyplomowy.
2. Dane o **zakładach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej** obejmują przychodnie, ośrodki zdrowia i od 2001 r. poradnie (samodzielne). Udzielone porady podaje się w zakresie ww. zakładów.
3. **Porady udzielone** przez lekarzy i lekarzy dentyków w zakresie ambulatoryjnej opieki zdrowotnej podaje się łącznie z badaniami profilaktycznymi i z poradami lekarskimi udzielonymi w izbach przyjęć szpitali ogólnych oraz z poradami udzielonymi przez lekarzy i lekarzy dentyków prowadzących praktykę lekarską.
4. Dane o **łóżkach w szpitalach ogólnych** wykazano bez miejsc (łóżek i inkubatorów) dla noworodków oraz miejsc dziennego pobytu.
Informacje o szpitalach podano łącznie z filiami szpitali ogólnych.
Dane o **łóżkach** w szpitalach i zakładach stacjonarnej opieki zdrowotnej dotyczą łóżek znajdujących się stale w salach dla chorych (z pełnym wyposażeniem), zajętych przez chorych lub przygotowanych na ich przyjęcie.

Pomoc społeczna

1. **Domy i zakłady pomocy społecznej** obejmują stacjonarne placówki tj.: domy pomocy społecznej, rodzinne domy pomocy społecznej, placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym, w podeszłym wieku w ramach działalności gospodarczej i statutowej, środowiskowe domy samopomocy i inne ośrodki dla osób z zaburzeniami psychicznymi, domy matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, noclegownie i schroniska.
2. **Placówki opiekuńczo-wychowawcze dla dzieci i młodzieży** prezentuje się zgodnie z ustawą o pomocy społecznej z dnia 12 III 2004 r. (Dz. U. Nr 64, poz. 593) z późniejszymi zmianami. Wyróżnia się placówki: interwencyjne, rodzinne, socjalizacyjne i wielofunkcyjne.
3. **Rodzina zastępcza** to rodzina, w której umieszcza się małoletnie dziecko, w celu sprawowania nad nim opieki i jego wychowania, w przypadku gdy rodzice nie spełniają swojej funkcji.
4. **Świadczenia pomocy społecznej** dzieli się na pieniężne (zasitek stały, zasitek okresowy, zasitek celowy) i niepieniężne (pomoc rzeczowa, poradnictwo specjalistyczne, schronienie, posiłek, ubranie, pobyt i usługi w domu pomocy społecznej). Rodzaje świadczeń pomocy społecznej oraz i tryb ich udzielania reguluje ustawa o pomocy społecznej z dnia 12 III 2004 r. (Dz. U. Nr 64, poz. 593) z późniejszymi zmianami.

Edukacja i wychowanie

1. Z dniem 1 IX 1999 r. rozpoczęto wprowadzanie reformy ustroju szkolnego, której zasady reguluje ustawa z dnia 8 I 1999 r. – przepisy wprowadzające reformę ustroju szkolnego (Dz. U. Nr 12, poz. 96) z późniejszymi zmianami. W roku szkolnym 1999/2000 w miejsce dotychczasowych ośmioletnich szkół podstawowych powstały sześciolletnie szkoły podstawowe i trzyletnie gimnazja, w których nauka jest obowiązkowa. Od roku szkolnego 2002/2003 funkcjonuje system szkół ponadgimnazjalnych. Dotychczasowe szkoły ponadpodstawowe ujęto odpowiednio w ponadgimnazjalnych zasadniczych szkołach zawodowych, liceach ogólnokształcących oraz technikach.
2. **Szkolnictwo dla dzieci i młodzieży** obejmuje:
 - 2.1. **szkolnictwo podstawowe**, do którego zalicza się kształcenie realizowane w:
 - 2.1.1. szkołach podstawowych, łącznie ze specjalnymi,
 - 2.1.2. szkołach filialnych,
 - 2.1.3. „małych szkołach” – od roku szkolnego 2001/2002.Od 1 IX 2004 r. dzieci w wieku 6 lat mają obowiązek rocznego przygotowania w oddziałach przedszkolnych przy szkołach podstawowych, przedszkolach (w zespołach wychowania przedszkolnego i punktach przedszkolnych);
 - 2.2. **szkolnictwo gimnazjalne**, do którego zalicza się kształcenie realizowane w:
 - 2.2.1. gimnazjach, łącznie ze specjalnymi,
 - 2.2.2. gimnazjach z oddziałami przysposabiającymi do pracy, łącznie ze specjalnymi;
 - 2.3. **szkolnictwo ponadgimnazjalne**, do którego zalicza się kształcenie realizowane w:
 - 2.3.1. zasadniczych szkołach zawodowych (łącznie ze specjalnymi),
 - 2.3.2. liceach ogólnokształcących (łącznie ze specjalnymi),
 - 2.3.3. uzupełniających liceach ogólnokształcących – od roku szkolnego 2004/2005,
 - 2.3.4. liceach profilowanych (łącznie ze specjalnymi) – od roku szkolnego 2002/2003,
 - 2.3.5. technikach (łącznie ze specjalnymi),
 - 2.3.6. technikach uzupełniających (łącznie ze specjalnymi) – od roku szkolnego 2004/2005,
 - 2.3.7. ogólnokształcących szkołach artystycznych dających uprawnienia zawodowe,
 - 2.3.8. specjalnych szkół przysposabiających do pracy – od roku szkolnego 2004/2005.
3. **Szkolnictwo policealne i pomaturalne** kształcące w formie dziennej, wieczorowej lub zaocznej, które obejmuje:
 - 3.1.1. policealne szkoły zawodowe,
 - 3.1.2. nauczycielskie kolegia języków obcych (absolwenci nie otrzymują tytułu licencjata),
4. **Szkolnictwo dla dorosłych** kształcące w formie dziennej, wieczorowej oraz zaocznej, które obejmuje:
 - 4.1. szkolnictwo gimnazjalne realizowane w gimnazjach dla dorosłych,
 - 4.2. szkolnictwo ponadpodstawowe realizowane w:
 - 4.2.1. zasadniczych (zawodowych) szkołach dla dorosłych,
 - 4.2.2. średnich:
 - liceach ogólnokształcących dla dorosłych,
 - szkołach zawodowych dla dorosłych: liceach i technikach, liceach zawodowych oraz liceach technicznych,
 - 4.3. szkolnictwo ponadgimnazjalne realizowane w:
 - 4.3.1. zasadniczych szkołach zawodowych dla dorosłych,
 - 4.3.2. liceach ogólnokształcących dla dorosłych,
 - 4.3.3. uzupełniających liceach ogólnokształcących dla dorosłych,
 - 4.3.4. liceach profilowanych dla dorosłych,
 - 4.3.5. technikach dla dorosłych,
 - 4.3.6. technikach uzupełniających dla dorosłych.

5. Informacje z zakresu **szkolnictwa wyższego**:

- 5.1. dotyczą osób zarejestrowanych na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych, łącznie ze studentami po ostatnim roku studiów bez egzaminu dyplomowego oraz korzystającymi z urlopów dziekańskich,
- 5.2. obejmują cudzoziemców studiujących w Polsce,
- 5.3. nie obejmują Polaków studiujących za granicą,
- 5.4. do zbiorowości studentów nie zalicza się studentów studiów podyplomowych oraz doktoranckich,
- 5.5. podano łącznie z nauczycielskimi kolegiami języków obcych, w których absolwenci otrzymują tytuł licencjata,
- 5.6. absolwenci studiów magisterskich otrzymują tytuł magistra, absolwenci wyższych studiów zawodowych tytuł zawodowy inżyniera lub licencjata. Absolwenci wykazani są w roku kalendarzowym.

Kultura

1. Do **księgozbioru** bibliotek publicznych zaliczono książki i broszury oraz gazety i czasopisma. Za **czytelnika** uważa się osobę, która w ciągu roku sprawozdawczego została zarejestrowana w bibliotece i dokonała co najmniej jednego wypożyczenia.
2. Informacje dotyczące **galerii sztuki** obejmują jednostki, których podstawowym rodzajem działalności jest wystawiennictwo.
3. Informacje o **teatrach i instytucjach muzycznych** dotyczą profesjonalnych jednostek artystycznych i rozrywkowych prowadzących regularną działalność sceniczną.
4. Informacje o **kinach** dotyczą działalności kin ogólnie dostępnych, tj. powołanych do publicznego udostępniania filmów w formie projekcji na seansach filmowych, bez względu na rodzaj stosowanego nośnika filmu (taśma światłoczuła, taśma magnetyczna eksploatowana w technice wideo).
5. **Muzea** to instytucje kultury, które gromadzą, rejestrują, konserwują i przechowują oraz udostępniają publiczności w formie wystaw dobra i wytwory kultury w zakresie sztuki, wiedzy, techniki i przyrody oraz prowadzą działalność naukową, oświatową i popularyzatorską (m.in. poprzez prowadzenie działalności wydawniczej).

Turystyka

1. W publikacji zastosowano następującą klasyfikację obiektów noclegowych turystyki:
 - **hotel** – to obiekt hotelarski zlokalizowany głównie w zabudowie miejskiej dysponujący co najmniej 10 pokojami, w tym większość miejsc w pokojach jedno- i dwuosobowych, świadczący szeroki zakres usług związanych z pobytem klientów;
 - **motel** – to obiekt hotelarski zlokalizowany przy trasach komunikacji drogowej, który poza usługami hotelarskimi przystosowany jest również do świadczenia usług motoryzacyjnych i dysponuje parkingiem. Motel musi posiadać co najmniej 10 pokoi, w tym większość miejsc w pokojach jedno- i dwuosobowych;
 - **pensjonat** – to obiekt hotelarski, który świadczy usługi hotelarskie łącznie z całodziennym pożywieniem i dysponuje co najmniej 7 pokojami.Hotele, motele i pensjonaty muszą posiadać stałe urządzenie grzewcze i przynajmniej jedną placówkę gastronomiczną. W zależności od ich wyposażenia i zakresu świadczonych usług wyróżnia się pięć kategorii: najwyższa - 5 gwiazdek, najniższa – 1 gwiazdka;
 - do **pozostałych obiektów** zaliczono: domy wycieczkowe, schroniska młodzieżowe, ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe, zespoły ogólnodostępnych domków turystycznych, kwatery agroturystyczne oraz inne obiekty wykorzystane dla turystyki; od 2011 r. do pozostałych obiektów zaliczono pokoje gościnne i kwatery agroturystyczne.
2. Dane o **miejscach noclegowych** wykazano według stanu w dniu 31 VII; dotyczą miejsc całorocznych i sezonowych. W informacjach nie uwzględnia się miejsc w obiektach przejściowo nieczynnych z powodu przebudowy, remontu itp.

- 3. Placówki gastronomiczne** w obiektach turystycznych zbiorowego zakwaterowania obejmują zakłady i punkty gastronomiczne stałe i sezonowe. Do barów i kawiarni zaliczono także: winiarnie, piwiarnie, jadłodajnie itp.; do punktów gastronomicznych także smażalnie, pijalnie, lodziarnie, bufety itp.

Bezpieczeństwo publiczne

1. Prezentowane dane dotyczą:
 - przestępstw stwierdzonych w zakończonych postępowaniach przygotowawczych, na podstawie systemu statystyki kryminalnej Komendy Głównej Policji prowadzonego w porozumieniu z Ministerstwem Sprawiedliwości,
 - orzeczeń sądów powszechnych, na podstawie statystyki Ministerstwa Sprawiedliwości.
2. **Przestępstwo stwierdzone** jest to zdarzenie, co do którego w zakończonym postępowaniu przygotowawczym potwierdzono, że jest przestępstwem. Przestępstwo – zgodnie z Kodeksem karnym z 1997 r. obowiązującym od 1 IX 1998 r. (ustawa z dnia 6 VI 1997 r., Dz. U. Nr 88, poz. 553, z późniejszymi zmianami) – jest to zbrodnia lub występek ścigany z oskarżenia publicznego lub z oskarżenia prywatnego objęty oskarżeniem prokuratora, a nadto każdy występek skarbowy, których charakter jako przestępstwa został potwierdzony w wyniku postępowania przygotowawczego.
3. **Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw** jest to stosunek liczby przestępstw wykrytych w danym roku (łącznie z wykrytymi po podjęciu z umorzenia) do liczby przestępstw stwierdzonych w danym roku, powiększonej o liczbę przestępstw stwierdzonych w podjętych postępowaniach a umorzonych w latach poprzednich z powodu niewykrycia sprawców.

Ochrona środowiska

1. **Ścieki przemysłowe** to ścieki odprowadzane z terenów, na których prowadzi się działalność przemysłową, handlową albo składową, niebędące ściekami bytowymi lub wodami opadowymi. Jako **ścieki przemysłowe wymagające oczyszczania** przyjęto ścieki odprowadzone siecią kanałów lub rowów otwartych bezpośrednio do wód powierzchniowych, do ziemi lub do sieci kanalizacyjnej z jednostek produkcyjnych (łącznie z zanieczyszczonymi wodami z odwadniania zakładów górniczych i zanieczyszczonymi wodami wykorzystanymi w przemyśle do celów chłodniczych).

Dane o **ściekach oczyszczanych** dotyczą ścieków oczyszczanych mechanicznie, chemicznie, biologicznie oraz o podwyższonym usuwaniu biogenów i odprowadzonych do wód powierzchniowych lub do ziemi.

 - 1.1. Przez **ścieki oczyszczane mechanicznie** rozumie się ścieki poddane procesowi usuwania jedynie zanieczyszczeń nierozpuszczalnych, tj. ciał stałych i tłuszczów ulegających osadzeniu lub flotacji, przy użyciu krat, sit, piaskowników, odtłuszczaczy współpracujących z osadnikami Imhoffa.
 - 1.2. **Chemiczne oczyszczanie ścieków** polega na wytrącaniu niektórych związków rozpuszczalnych względnie ich neutralizację metodami chemicznymi, takimi jak koagulacja, sorpcja na węglu aktywnym itp.
 - 1.3. **Biologiczne oczyszczanie ścieków** następuje w procesie mineralizacji przez drobnoustroje w środowisku wodnym w sposób naturalny (np. przez rolnicze wykorzystanie ścieków, zraszanie pól, stawy rybne) lub w urządzeniach sztucznych (złoża biologiczne, osad czynny) i polega na usuwaniu ze ścieków zanieczyszczeń organicznych oraz związków biogenych i refrakcyjnych.
 - 1.4. **Podwyższone usuwanie biogenów w ściekach** następuje w oczyszczalniach ścieków o wysoko efektywnych technologiach oczyszczania (głównie biologicznych, a także chemicznych) umożliwiających zwiększoną redukcję azotu i fosforu.
2. **Oczyszczalnie ścieków komunalnych** obejmują wszystkie oczyszczalnie pracujące na sieci kanalizacyjnej. Nie są objęte badaniami statystycznymi oczyszczalnie przydomowe (przyzagrodowe) lub oczyszczające ścieki wyłącznie dowożone (czyli oczyszczalnie niepracujące na sieci kanalizacyjnej).

3. Wielkość emisji zanieczyszczeń pyłowych dotyczy ilości zanieczyszczeń pyłowych odprowadzonych do atmosfery w ciągu roku i obejmuje poszczególne rodzaje tych zanieczyszczeń, tj. pyły ze spalania paliw, cementowo-wapiennicze i materiałów ogniotrwałych, krzemowe, nawozów sztucznych, węglowo-grafitowe, sadze i inne emitowane w danym zakładzie zanieczyszczenia pyłowe.

Wielkość emisji zanieczyszczeń gazowych dotyczy ilości zanieczyszczeń gazowych odprowadzonych przez jednostkę sprawozdawczą do atmosfery w ciągu roku i obejmuje następujące rodzaje zanieczyszczeń: dwutlenek siarki, tlenki azotu, tlenek węgla, dwutlenek węgla, węglowodory i inne emitowane przez dany zakład zanieczyszczenia gazowe określone w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 20 grudnia 2005 r. w sprawie opłat za korzystanie ze środowiska (Dz. U. Nr 260, poz. 2176).

Dane o **ilości zatrzymanych i zneutralizowanych zanieczyszczeń pyłowych oraz gazowych** obrazują rozmiary zanieczyszczeń zredukowanych w urządzeniach do ochrony powietrza, zainstalowanych w zakładach uznanych za szczególne uciążliwe dla atmosfery.

4. Park narodowy obejmuje obszar chroniony wyróżniający się szczególnymi wartościami naukowymi, przyrodniczymi, społecznymi, kulturowymi i wychowawczymi o powierzchni nie mniejszej niż 1000 ha, na którym ochronie podlega całość przyrody oraz swoiste cechy krajobrazu.

Wszelkie działania na terenie parku narodowego podporządkowane są ochronie przyrody i mają pierwszeństwo przed wszystkimi innymi działaniami.

Nadrzędnym celem parku narodowego jest poznanie, zachowanie całości systemów przyrodniczych danego terenu wraz z warunkami ich funkcjonowania oraz odtwarzanie zniekształconych i zanikłych ogniw rodzimej przyrody.

5. Park krajobrazowy jest obszarem chronionym ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe, a celem jego utworzenia jest zachowanie, popularyzacja i upowszechnianie tych wartości w warunkach racjonalnego gospodarowania. Grunty rolne, leśne i inne nieruchomości znajdujące się w granicach parku krajobrazowego pozostawia się w gospodarczym wykorzystaniu.

6. Rezerwat przyrody jest obszarem obejmującym zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienione ekosystemy, określone gatunki roślin i zwierząt, elementy przyrody nieożywionej mające istotną wartość ze względów naukowych, przyrodniczych, kulturowych bądź krajobrazowych.

7. Obszar chronionego krajobrazu obejmuje wyróżniające się krajobrazowo tereny o różnych typach ekosystemów. Zagospodarowanie tych systemów powinno zapewnić stan względnej równowagi ekologicznej systemów przyrodniczych. Obszar chronionego krajobrazu uwzględnia się w planach zagospodarowania przestrzennego.

8. Użytki ekologiczne są to zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów, mających znaczenie dla zachowania unikatowych zasobów genowych i typów środowisk, jak: naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne „oczka wodne”, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nie użytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce itp.

9. Stanowiska dokumentacyjne – nie wyodrębniające się na powierzchni lub możliwe do udostępnienia, ważne pod względem naukowym i dydaktycznym miejsca występowania formacji geologicznych, nagromadzeń skamieniałości lub tworów mineralnych oraz fragmenty eksploatowanych i nieczynnych wyrobisk powierzchniowych i podziemnych.

10. Zespół przyrodniczo-krajobrazowy – wyznacza się w celu ochrony wyjątkowo cennych fragmentów krajobrazu naturalnego i kulturowego dla zachowania jego wartości estetycznych.

Produkt Krajowy Brutto

1. Produkt krajowy brutto (PKB) przedstawia końcowy rezultat działalności wszystkich podmiotów gospodarki narodowej. Produkt krajowy brutto równa się sumie wartości dodanej brutto wytworzonej przez wszystkie krajowe jednostki instytucjonalne powiększonej o podatki od produktów i pomniejszonej o dotacje do produktów. Produkt krajowy brutto jest liczony w cenach rynkowych.

2. Wartość dodana brutto mierzy wartość nowo wytworzoną w wyniku działalności produkcyjnej krajowych jednostek instytucjonalnych. Wartość dodana brutto stanowi różnicę między produkcją globalną a zużyciem pośrednim i jest wyrażona w cenach bazowych.

WYNIKI BADAŃ - SYNTEZA

PROCESY DEMOGRAFICZNE

Według stanu na dzień 31 grudnia 2013 r. liczba ludności w województwie świętokrzyskim wyniosła 1268,2 tys. osób – 3,3% ogółu ludności w kraju. Był to trzeci z kolei rok, w którym odnotowano spadek liczby mieszkańców w województwie. W porównaniu z 2012 r. roku liczba ta zmniejszyła się o 5,8 tys. osób, tj. o 0,5%; natomiast w stosunku do 2010 r. – o 14,3 tys. osób, tj. o 1,1%. Tendencja na kolejne lata również nie jest korzystna. Według prognoz na lata 2014-2050 liczba ludności w województwie świętokrzyskim będzie się nadal zmniejszać, by w roku 2050 osiągnąć poziom 976,9 tys. osób.

Gęstość zaludnienia w województwie świętokrzyskim w 2013 r. wyniosła 108 osób na 1 km²; było to o 2 osoby mniej niż w 2010 r. Wskaźnik ten charakteryzował się znacznym zróżnicowaniem terytorialnym. Podregion kielecki był ponad dwukrotnie gęściej zaludniony niż sandomiersko-jędrzejowski – odpowiednio 154 osoby na 1 km² wobec 74. Na tę dysproporcję wpływ miało przede wszystkim miasto Kielce, w którym wskaźnik gęstości zaludnienia wyniósł 1823 osoby na 1 km². W miastach przypadało średnio 849 osób na 1 km², podczas gdy na wsi – 63. W kraju 9 województw miało wyższy wskaźnik gęstości zaludnienia niż województwo świętokrzyskie.

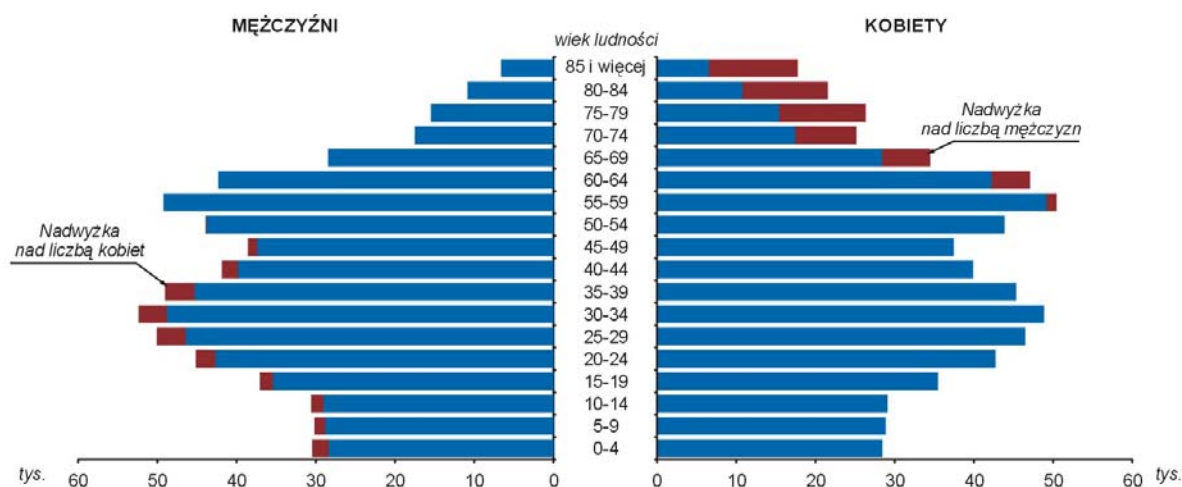
W 2013 r. liczba mieszkańców miast wyniosła 567,8 tys. osób i zmniejszyła się w stosunku do poprzedniego roku o 0,8%, a w porównaniu do 2010 r. – o 1,9%. Na wsi zamieszkiwało 700,4 tys. osób – mniej o 0,2% niż w 2012 r. i o 0,5% niż w 2010 r. Od wielu lat obserwowany jest systematyczny spadek udziału ludności zamieszkującej miasta w ogólnej liczbie ludności zamieszkującej w województwie. W 2013 r. ludność w miastach województwa świętokrzyskiego stanowiła 44,8% ogółu ludności – w 2010 r. wskaźnik ten wyniósł 45,1%.

Mediana wieku – obrazująca granice wieku, którą połowa społeczeństwa już przekroczyła, a druga połowa jeszcze nie osiągnęła – wyniosła 40,2 lat. Mieszkańcy miast byli starsi – wiek środkowy w miastach wyniósł 42,0 lata, podczas gdy na wsi – 38,9. Średni wiek statystycznego mężczyzny to 38,4 lat, z kolei kobiety 42,3.

W województwie utrzymuje się przewaga kobiet nad mężczyznami. W 2013 r. udział kobiet w ogólnej liczbie ludności wyniósł 51,2%. Współczynnik feminizacji, obrazujący ile kobiet przypada na 100 mężczyzn, ukształtował się na poziomie 105 – poniżej średniej krajowej, która wyniosła 107. Podobnie, jak w poprzednich latach przewaga liczby kobiet nad liczbą mężczyzn, była bardziej widoczna w miastach niż na wsi – 110 wobec 101. Analizując strukturę ludności według płci w poszczególnych grupach wiekowych, można odnotować przewagę mężczyzn nad kobietami we wszystkich grupach do 54 roku życia; średnio w całym przedziale wiekowym 0-54 lata na 100 mężczyzn przypadało 95 kobiet. W grupach wiekowych powyżej 54 lat zaczynają przeważać kobiety i przewaga ta wraz z wiekiem rośnie – średnio w całym przedziale powyżej 54 lat na 100 mężczyzn przypadało 131 kobiet, a w grupie powyżej 80 roku życia, kobiet było ponad dwukrotnie więcej niż mężczyzn – współczynnik feminizacji wyniósł 226.

Prognozuje się, że dziewczynki urodzone w województwie świętokrzyskim w 2013 r. dożyją 81,5 lat, a chłopcy – 72,8. Od wielu lat obserwuje się wydłużanie przeciętnego trwania życia. W stosunku do 2010 r. mężczyźni przeciętnie będą żyć o 1 rok dłużej, a kobiety o 0,6 roku. W 2013 r. przeciętne trwanie życia mężczyzn w miastach wyniosło 73,8 lat i było to o 1,8 roku dłużej niż mężczyzn na wsi. Wśród kobiet sytuacja była podobna – przeciętne trwanie życia kobiet w miastach wyniosło 81,7 lat i było dłuższe od życia kobiet na wsi o 0,4 roku.

LUDNOŚĆ WEDŁUG PŁCI I GRUP WIEKU W 2013 R. Stan w dniu 31 XII

Zmiany obserwowane w strukturze ludności według ekonomicznych grup wieku świadczą o starzeniu się społeczeństwa w województwie. W 2013 r. osoby w wieku przedprodukcyjnym (tj. do 17 roku życia) stanowiły 17,3% ogółu ludności, podczas gdy w 2012 r. – 17,6%, a w 2010 r. – 18,3%. Rośnie z kolei odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym (kobiety w wieku 60 lat i więcej i mężczyźni w wieku 65 lat i więcej) – w 2013 r. osoby w wieku poprodukcyjnym stanowiły 19,8%, podczas gdy w 2012 r. – 19,2%, a w 2010 r. – 18,1%.

Z roku na rok kurczą się potencjalne zasoby pracy, które stanowi ludność w wieku produkcyjnym (kobiety – 18-59 lat, mężczyźni – 18-64 lata). Podczas gdy w 2010 r. ludność w wieku produkcyjnym stanowiła 63,6% ogółu ludności w województwie, to już w 2012 r. wskaźnik ten osiągnął wartość 63,2%, by w 2013 r. zmniejszył się do poziomu 62,9%.

Porównując ludność w miastach i na wsi pod względem ekonomicznych grup wieku, widać że społeczeństwo na wsi jest młodsze niż w mieście. Udział osób w wieku 0-17 lat w ogóle ludności w miastach wyniósł 15,6% i był o 3,0 pkt proc. mniejszy niż na wsi. Z kolei ludność w wieku poprodukcyjnym w miastach stanowiła 21,2% podczas gdy na wsi 18,7%. Odsetek liczby osób w wieku produkcyjnym w miastach wyniósł 63,2% i był nieznacznie wyższy niż na wsi – 62,7%.

Współczynnik obciążenia demograficznego, który przedstawia stosunek pomiędzy ludnością w wieku nieprodukcyjnym a produkcyjnym, wskazuje na coraz gorsze relacje między tymi grupami wieku. W 2013 r. na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 59 osób w wieku nieprodukcyjnym, podczas gdy w 2012 r. – 58, a w 2010 r. – 57. Zmianie uległa również proporcja między miastem a wsią. Jeszcze w 2010 r. w miastach na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało o 8 osób w wieku nieprodukcyjnym mniej niż na wsi. – odpowiednio 53 i 61, ale już w 2013 r. różnica ta zmniejszyła się do 1 osoby, a wskaźniki osiągnęły następujące wartości – 58 w miastach i 59 na wsi.

Zgodnie z prognozą na kolejne lata, zmniejszającej się liczbie ludności w województwie będzie towarzyszył wzrost wskaźnika obciążenia demograficznego. Przewiduje się, że w 2030 r. na 100 osób w wieku produkcyjnym może przypadać 75 osób w wieku nieprodukcyjnym, a w 2050 aż 111.

Podstawowe dane o ludności. Stan w dniu 31 XII

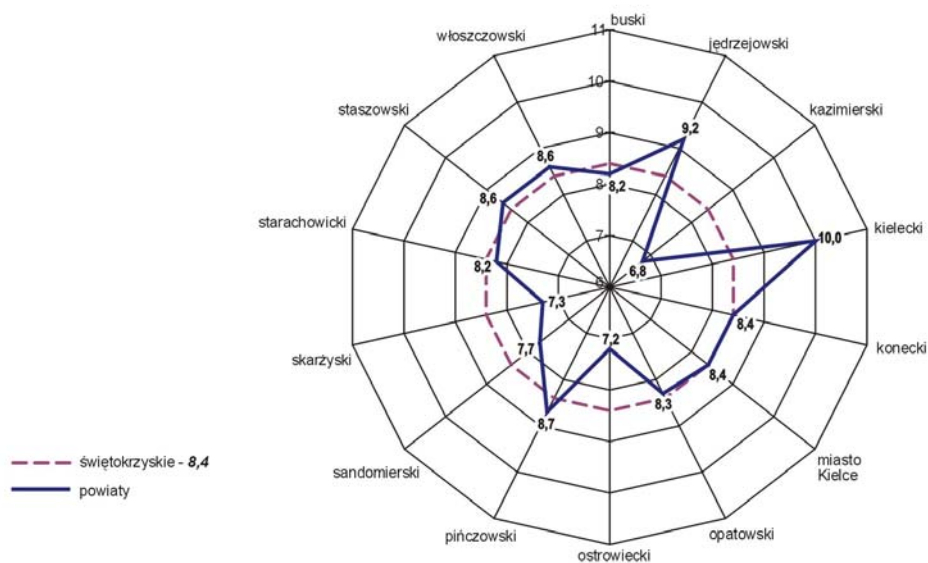
Wyszczególnienie	2010	2012	2013	
			ogółem	2010=100
Ludność ogółem	1282546	1273995	1268239	98,9
mężczyźni	626481	622370	619232	98,8
kobiety	656065	651625	649007	98,9
miasta	578955	572136	567794	98,1
wieś	703591	701859	700445	99,6
w wieku:				
przedprodukcyjnym	234159	223983	219250	93,6
produkcyjnym	815854	805238	797885	97,8
mobilnym	497226	494857	492278	99,0
niemobilnym	318628	310381	305607	95,9
poprodukcyjnym	232533	244774	251104	108,0

Ruch naturalny ludności, który kształtują takie zjawiska jak: zawarte małżeństwa, rozwody, urodzenia czy zgony, decyduje o stanie liczebnym i strukturze ludności. Głównym czynnikiem kształtującym tempo rozwoju demograficznego są urodzenia, które stanowią podstawę do przewidywania tendencji zmian ludności w czasie, wyrażonych poprzez prognozy demograficzne.

W 2013 r. w województwie świętokrzyskim zarejestrowano 10,7 tys. urodzeń żywych, tj. mniej o 6,9% niż w poprzednim roku i o 13,9% niż w 2010 r. W miastach urodziło się 40,5% ogółu dzieci urodzonych w województwie. Współczynnik natężenia urodzeń, który obrazuje liczbę urodzeń żywych na 1000 ludności w 2013 r. ukształtował się na poziomie 8,4, podczas gdy jeszcze w 2012 r. wyniósł 9,0 a w 2010 r. – 9,7. Spadek współczynnika urodzeń dotyczył każdego województwa w kraju, mimo to gorszy poziom współczynnika, niż w świętokrzyskim miało tylko województwo opolskie. Zmniejszająca się liczba urodzeń mocniej dotyka miast niż wsi. W miastach współczynnik natężenia urodzeń nie tylko pozostawał na wyraźnie niższym poziomie – 7,6 wobec 9,1 na wsi, ale i szybciej malał – w porównaniu do 2010 r. w miastach o 1,6 pkt wobec 1,0 na wsi.

URODZENIA ŻYWE NA 1000 MIESZKAŃCÓW W 2013 R.

Stan w dniu 31 XII

Kobiety odkładają w czasie decyzję o posiadaniu dziecka. W 2013 r. matkami zostało 17,9% kobiet w wieku 20-24 lata, podczas gdy w 2010 r. odsetek kobiet – w tym przedziale wiekowym – które urodziły dziecko wyniósł 20,5%. Podobnie sytuacja wyglądała w przypadku kobiet w wieku 25-29 lat (w 2013 r. – 37,6% urodzeń żywych, podczas gdy w 2010 r. – 38,5%). Natomiast we wszystkich pięcioletnich grupach wiekowych powyżej 29 roku życia odnotowano wyższy odsetek porodów w 2013 r. niż w 2010 r. Liczba urodzeń zależy jest od liczby potencjalnych matek czyli kobiet w wieku rozrodczym oraz ich płodności wyrażonej średnią liczbą dzieci urodzonych w ciągu badanego okresu przypadającą na 1000 kobiet w wieku rozrodczym. Za okres prokreacyjny kobiet przyjmowany jest przedział wieku 15-49 lat. W 2013 r. kobiety w wieku rozrodczym stanowiły 45,6% ogółu kobiet wobec 46,4% w 2010 r. Współczynnik płodności w województwie wyraźnie się zmniejszył – z 40,6 w 2010 r. do 36,1 w 2013 r. Sytuację demograficzną określa również współczynnik dzietności, który oznacza liczbę dzieci, które urodziłaby przeciętna kobieta w ciągu całego okresu rozrodczego przy przyjęciu cząstkowych współczynników płodności z tego okresu za niezmiennie. W 2013 r. wskaźnik ten w województwie osiągnął poziom 1,161, podczas gdy w 2010 r. – 1,306. Taki poziom wskaźnika nie gwarantuje prostej zastępowalności pokoleń. Wielkość optymalna określana jako korzystna dla stabilnego rozwoju demograficznego – to 2,1 – 2,15.

Zgony to drugi obok urodzeń element ruchu naturalnego. W województwie świętokrzyskim w 2013 r. zmarło 14,2 tys. osób i było to o 1,7% więcej niż w 2012 r. i o 1,3% więcej niż w 2010 r. Na 1000 ludności przypadało 11,2 zgonów – jedynie w województwie łódzkim wskaźnik zgonów w przeliczeniu na 1000 ludności był gorszy niż w Świętokrzyskiem. Główne przyczyny zgonów pozostają niezmiennie. W 2012 r. były to w 50,8% choroby układu krążenia, a z powodu nowotworów zmarło 24,4%. Stosunkowo dużo odnotowano również zgonów z przyczyn zewnętrznych, które obejmują urazy, zatrucia i inne wypadki – 5,7%. Choroby układu krążenia spowodowały 58,9% zgonów kobiet i 43,6% mężczyzn; choroby nowotworowe z kolei częściej przyczyniały się do zgonów mężczyzn niż kobiet – odpowiedni 26,6% i 21,9%. Podobnie w przypadku zgonów z przyczyn zewnętrznych – urazy, zatrucia i inne wypadki były powodem 8,7% zgonów wśród mężczyzn i 2,5% wśród kobiet. Korzystnym zjawiskiem jest spadek umieralności niemowląt. W 2013 r. odnotowano 52 zgony dzieci poniżej 1 roku życia, tj. o 33,3% mniej niż w 2010 r. W przeliczeniu na 1000 urodzeń żywych współczynnik natężenia zgonów niemowląt wyniósł 4,9 – w kraju 4,6.

Efektom przewagi liczby zgonów nad liczbą urodzeń jest ujemny przyrost naturalny, który osiągnął wartość minus 3,5 tys. osób (w 2012 r. – minus 2,5 tys., a w 2010 r. – minus 1,6 tys.). W przeliczeniu na 1000 ludności wskaźnik przyrostu naturalnego wyniósł minus 2,7. Gorszy wskaźnik odnotowano jedynie w województwie łódzkim.

Ruch naturalny ludności. Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	2010		2012		2013		
	ogółem	na 1000 ludności	ogółem	na 1000 ludności	ogółem	na 1000 ludności	2010=100
Urodzenia żywe	12445	9,7	11510	9,0	10720	8,4	86,1
Zgony ogółem	14006	10,9	13957	10,9	14193	11,2	101,3
Przyrost naturalny	-1561	-1,2	-2447	-1,9	-3473	-2,7	x
Małżeństwa	7833	6,1	6820	5,4	5844	4,6	74,6
Rozwody	1536	1,2	1991	1,6	1383	1,1	90,0

Drugim, obok przyrostu naturalnego czynnikiem mającym istotny wpływ na stan zaludnienia są migracje ludności. W Świętokrzyskim od wielu lat odnotowuje się ujemne saldo migracji. Jest ono konsekwencją przewagi rocznych odpływów nad wielkością napływów ludności do naszego województwa.

W 2013 r. saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych wyniosło minus 2,8 tys. osób wobec minus 2,1 tys. przed rokiem i minus 2,5 tys. w 2010 r. W województwie świętokrzyskim odnotowano 13,6 tys. wymeldowań z pobytu stałego, natomiast 10,8 tys. osób zameldowało się na pobyt stały.

W przeliczeniu na 1000 ludności na przestrzeni roku saldo migracji osiągnęło wartość minus 2,2 – wobec minus 1,7 w poprzednim roku i minus 2,0 w 2010 r. Podobnie, jak w poprzednich latach korzystniej przedstawiała się sytuacja na obszarach wiejskich. Saldo migracji w miastach było ujemne i wyniosło 3,0 tys. osób, natomiast na obszarach wiejskich było dodatnie i osiągnęło poziom 0,1 tys. osób – w 2010 r. wartości te dla miast i wsi kształtowały się następująco: minus 3,2 tys. i 0,6 tys.

Migracje wewnątrzwojewódzkie wciąż stanowią dużą część migracji wewnętrznych. W 2013 r. poza granice województwa wyemigrowało 5,3 tys. osób, co stanowiło 39,9% ogółu odpływu wewnętrznego – pozostałe 60,1% stanowią właśnie migracje wewnątrzwojewódzkie. Z kolei spoza województwa przybyło 2,6 tys. osób czyli 25,0% ogółu napływu wewnętrznego. Cel migracyjny dla mieszkańców województwa świętokrzyskiego stanowią głównie województwa: mazowieckie, małopolskie i śląskie. Podobnie sytuacja wygląda w przypadku osób osiedlających się na terenie województwa świętokrzyskiego – są to przeważnie mieszkańcy trzech wymienionych wyżej województw.

Migracje zagraniczne badane na podstawie zmiany miejsca zameldowania stałego mają w województwie świętokrzyskim niewielkie rozmiary. W 2013 r. na terenie województwa zameldowano na pobyt stały z zagranicy 281 osób, głównie z Wielkiej Brytanii, Niemiec i Włoch. Za granicę wymeldowały się 472 osoby – kierunki ich emigracji stanowiły przeważnie: Wielka Brytania, Niemcy i Stany Zjednoczone. Saldo migracji zagranicznych w 2013 r. ukształtowało się na ujemnym poziomie i osiągnęło wartość minus 191 osób. W poprzednich latach saldo migracji zagranicznych utrzymywało się na dodatnim poziomie: w 2012 r. – 52 a w 2010 r. – 22.

RYNEK PRACY

Pracujący

Lata 2010-2013 to okres lekkiego spadku liczby pracujących w województwie świętokrzyskim. Według stanu na koniec 2013 r. liczba pracujących w gospodarce narodowej (uwzględniając pracujących w rolnictwie indywidualnym) wyniosła 454,0 tys. tj. o 1,0% mniej niż przed trzema laty. Pracujący w województwie świętokrzyskim stanowili 3,3% ogółu pracujących w kraju, przy liczbie ludności stanowiącej 3,3% ludności Polski. Sektor prywatny skupiał 80,1% pracujących (w końcu 2010 r. - 78,6%), wśród których prawie 41% to pracujący w rolnictwie.

Poza rolnictwem największy odsetek pracujących stanowiły osoby z sekcji: przetwórstwo przemysłowe (14,5%), handel i naprawy (12,5%), edukacja (7,0%), opieka zdrowotna i pomoc społeczna (6,3%), budownictwo (5,3%), oraz transport i gospodarka magazynowa (4,2%).

Niższa niż trzy lata wcześniej liczba pracujących to efekt ich mniejszej liczby w sferze produkcji. W przemyśle pracowało o 6,1% osób mniej niż w 2010 r., w tym w przetwórstwie przemysłowym – o 5,7%. Jeszcze większy spadek dotyczył budownictwa, w którym wyniósł 9,5%. W sektorze usług najbardziej zmniejszyła się liczba pracujących w działalności finansowej i ubezpieczeniowej – o 9,2%. Zdecydowanie przybyło natomiast miejsc pracy w pozostałej działalności usługowej – o 51,0%, administrowaniu i działalności wspierającej – o 20,4% oraz zakwaterowaniu i gastronomii – o 17,8%.

Kobiety stanowiły 48,3% ogółu pracujących. Znacznie więcej kobiet niż mężczyzn pracowało w opiece zdrowotnej i pomocy społecznej (79,7%), edukacji (78,6%), działalności finansowej i ubezpieczeniowej (71,4%) oraz zakwaterowaniu i gastronomii (66,0%). Najmniejszy odsetek pracujących kobiet odnotowano w sekcjach: budownictwo (10,4%) oraz transport i gospodarka magazynowa (20,8%).

Pracujący^{a)} według powiatów. Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	2010	2013	2010=100
WOJEWÓDZTWO	381574	377567	98,9
PODREGION KIELECKI	211830	208509	98,4
Powiaty:			
kielecki	46178	47095	102,0
konecki	19782	19681	99,5
ostrowiecki	26763	25609	95,7
skarżyski	16143	14644	90,7
starachowicki	26652	26285	98,6
Miasto na prawach powiatu			
Kielce	76312	75195	98,5
PODREGION SANDOMIERSKO-JĘDRZEJOWSKI.....	169744	169058	99,6
Powiaty:			
buski	29317	29351	100,1
jędrzejowski	26894	26085	97,0
kazimierski	13385	13188	98,5
opatowski	17377	16900	97,3
pińczowski	14234	14118	99,2
sandomierski	28332	29080	102,6
staszowski	24678	24817	100,6
włoszczowski	15527	15519	99,9

a) Według faktycznego miejsca pracy; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób.

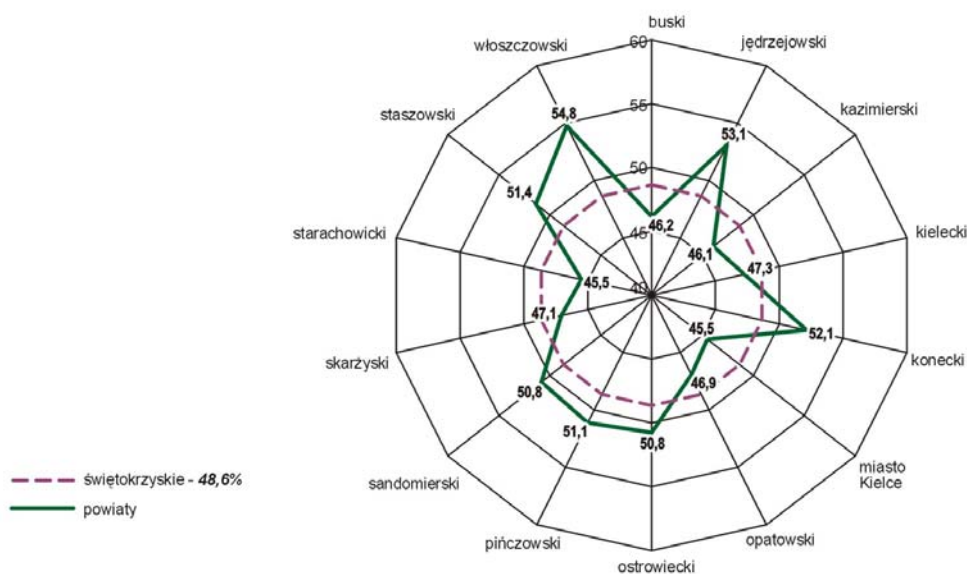
Analiza terytorialnego rozmieszczenia pracujących w województwie wskazuje, że w 2013 r. największy ich odsetek znajdował się w m. Kielce – 19,9% (w 2010 r. – 20,0%), w powiecie kieleckim – 12,5% (w 2010 r. – 12,1%) i w powiecie buskim – 7,8% (wobec 7,7% w 2010 r.), natomiast najniższy w powiatach: kazimierskim – 3,5% oraz pińczowskim – 3,7% (w 2010 r. odpowiednio: 3,5% i 3,7%).

Bezrobocie rejestrowane

W końcu grudnia 2013 r. stopa bezrobocia rejestrowanego ukształtowała się na poziomie 16,6%, tj. o 1,4 p.proc. więcej niż w roku 2010 oraz o 3,2 p.proc. więcej niż przeciętnie w kraju. Wskaźnik bezrobocia rozpatrywany dla województwa, jako całości, nie oddaje rozmiarów tego zjawiska na niższych szczeblach podziału terytorialnego. Najniższą stopę bezrobocia (na koniec grudnia 2013 r.) odnotowano w powiecie buskim (9,4% wobec 9,0% przed trzema laty) i pińczowskim (10,7% wobec 9,4%), natomiast najwyższą w powiatach: skarżyskim (27,9%; wzrost o 2,3 p.proc.), koneckim (24,2%; wzrost o 2,1 p.proc.), ostrowieckim (22,5%; wzrost o 1,9 p.proc.) oraz opatowskim (23,1%; wzrost o 3,6 p.proc.).

Według stanu na koniec grudnia 2013 r. liczba zarejestrowanych bezrobotnych wyniosła 90,1 tys. (o 7983 osoby więcej niż w końcu 2010 r.). Stanowiło to 4,2% ogółu bezrobotnych zarejestrowanych w kraju. Na przestrzeni trzech ostatnich lat populacja bezrobotnych mężczyzn rosła znacznie szybciej niż kobiet: odpowiednio o 13,1% i o 6,4%. W rezultacie udział bezrobotnych mężczyzn przekroczył połowę zwiększając się z 49,8% do 51,4%. Udział bezrobotnych kobiet pozostawał zróżnicowany terytorialnie, najwyższy odsetek zanotowano w powiecie włoszczowskim (54,8%) i jędrzejewskim (53,1%). Najniższy natomiast – w powiecie starachowickim (45,5%) i m. Kielce (45,5%).

BEZROBOTNE KOBIETY W % BEZROBOTNYCH OGÓŁEM W 2013 R.

Struktura bezrobotnych według wieku, wykształcenia i stażu pracy przedstawiała się podobnie jak w końcu grudnia 2010 r. Nadal problemem jest bezrobocie ludzi młodych oraz długotrwałe poszukiwanie pracy. Ponadto odnotowano znaczny wzrost liczby osób bezrobotnych z wykształceniem wyższym oraz najstarszych (55-64 lata).

Najliczniejszą grupę wieku wśród bezrobotnych tworzyli ludzie młodzi, w wieku 25-34 lata – 27,0 tys. osób, tj. 29,9% ogółu (w kraju – 28,4%). Drugą pod względem liczebności grupę stanowili bezrobotni w wieku 18-24 lata (tj. 20,0%). Należy jednak zauważyć, że na przestrzeni trzech lat odsetek młodych bezrobotnych uległ zmniejszeniu. W 2010 r. pracy nie mogło znaleźć 31,2% osób w wieku 25-34 lata oraz 22,3% - 18-24 lata.

Większość bezrobotnych rejestrujących się w urzędach pracy województwa świętokrzyskiego to osoby o stosunkowo niskim poziomie wykształcenia. Dwie najliczniejsze grupy wśród bezrobotnych to osoby posiadające wykształcenie zasadnicze zawodowe oraz policealne i średnie zawodowe (odpowiednio 28,4% i 25,4% ogólnej liczby zarejestrowanych w końcu 2013 r.). Obie te populacje łącznie stanowiły 53,8% ogólnej liczby bezrobotnych (w 2010 r. – 53,7%).

Liczba osób bezrobotnych powyżej 12 miesięcy wyniosła 34,4 tys. osób, tj. 38,2% ogółu (w 2010 r. – 30,7%). Udział ten był zróżnicowany w zależności od poziomu wykształcenia – najniższy wśród osób z wykształceniem wyższym (32,4%), natomiast najwyższy wśród bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i niższym 44,2% oraz zasadniczym zawodowym – 40,4%. Znacznie mniej liczna była grupa bezrobotnych o najkrótszym okresie pozostawania bez pracy - 3 miesiące i mniej – 22,0 tys. osób, co stanowiło 24,4% ogółu bezrobotnych. Bezrobotnych bez stażu pracy było 19,9 tys., tj. 22,1% (w kraju – 18,2%). Trzy lata wcześniej odsetek osób, które jeszcze nie pracowały był nieco większy i wyniósł 24,9%.

Prawo do zasiłku na koniec 2013 r. posiadało 12015 osób, tj. 13,3% ogółu bezrobotnych (w kraju – 13,8%). Udział bezrobotnych posiadających prawo do zasiłku był najwyższy w powiatach: koneckim (22,9%), ostrowieckim (19,1%), skarżyskim (18,5%) i staszowskim (13,7%), natomiast najniższy zanotowały powiaty: kazimierski (4,3%) oraz sandomierski (6,1%).

Na przestrzeni czterech kwartałów 2013 r. liczba ofert pracy zgłoszonych przez zakłady pracy do urzędów pracy wyniosła 27428. Urzędy pracy skierowały na szkolenia lub staż 13712 osób. Z Funduszu Pracy wydatkowano 312,6 mln zł (w 2010 r. – 427,3 mln zł) przy czym najwięcej przeznaczono na zasiłki dla bezrobotnych (47,0%) oraz na stypendia za okres stażu (20,8%). Pod względem liczby wolnych miejsc pracy Świętokrzyskie uplasowało się na 15 miejscu przed podlaskim.

Wśród propozycji zatrudnienia, które zostały zgłoszone do urzędów pracy – 63,6% (17446 ofert) stanowiły miejsca pracy subsydiowanej (prace interwencyjne, roboty publiczne, staże, miejsca przygotowania zawodowego i prace społecznie użyteczne). Natomiast 36,4% (9982 oferty) to miejsca pracy niesubsydiowanej. Oferty pracy sezonowej stanowiły 7,2% ogółu.

Aktywność ekonomiczna ludności

Zgodnie z wynikami reprezentacyjnego Badania Aktywności Ekonomicznej (BAEL) w 2013 r. w województwie świętokrzyskim udział osób aktywnych zawodowo, tj. pracujących i bezrobotnych, w ogólnej liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej, wyniósł 55,2% (56,7% w roku 2010). Wśród ludności aktywnej zawodowo pracujący stanowili 87,0% ogółu (w 2010 r. – 88,0%). W miastach Świętokrzyskiego współczynnik aktywności zawodowej kształtował się poniżej średniej wojewódzkiej i wyniósł 54,2% (55,0% w 2010 r.), podczas gdy na wsi osiągnął 56,3% (w 2010 r. – 57,9%). Jeszcze większa różnica ujawnia się w ujęciu współczynnika aktywności zawodowej według płci, który w przypadku mężczyzn wyniósł 63,6% (w 2010 r. – 64,4%), a dla kobiet – 47,3% (wobec 49,1%).

W latach 2010 – 2013 notowano systematyczny spadek wskaźnika zatrudnienia, określającego relację liczby pracujących do liczby ludności w wieku 15 lat i więcej. W 2013 r. w województwie świętokrzyskim wyniósł on 48,0% wobec 49,9% w 2010 r. W miastach wskaźnik ten osiągnął 46,5% (47,2% trzy lata wcześniej), natomiast na wsi 49,6% (wobec 52,0%). Znacznie wyższy jego poziom odnotowano wśród mężczyzn niż wśród kobiet. W przypadku mężczyzn wskaźnik zatrudnienia wyniósł 55,6% wobec 56,6% w 2010 r. (dla kobiet odpowiednio: 40,8% i 43,3%).

Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat i więcej (przeciętne roczne)

Wyszczególnienie	2010	2013
w tys.		
Aktywni zawodowo	692	637
pracujący	609	554
bezrobotni	83	83
Bierni zawodowo	529	516
Współczynnik aktywności zawodowej	56,7	55,2
mężczyźni	64,4	63,6
kobiety	49,1	47,3
Miasta	55,0	54,2
Wieś	57,9	56,3
Wskaźnik zatrudnienia	49,9	48,0
mężczyźni	56,6	55,6
kobiety	43,3	40,8
Miasta	47,2	46,5
Wieś	52,0	49,6

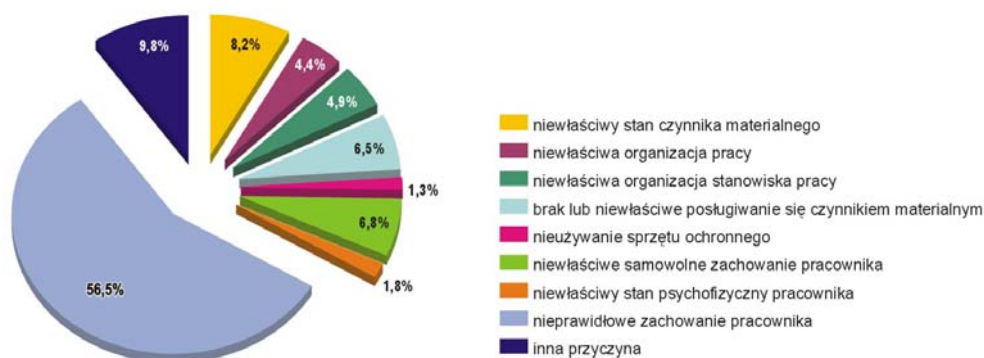
Warunki pracy

Charakteryzując sytuację na rynku pracy nie można pominąć zagadnień związanych z warunkami i bezpieczeństwem pracy.

W województwie świętokrzyskim w końcu 2013 r. w warunkach zagrożenia pracowało 13143 osoby (średnio 103 osoby na 1000 zatrudnionych). Na działanie czynników związanych ze środowiskiem pracy narażonych było 8863 osoby (średnio 69 osób na 1000 zatrudnionych badanej zbiorowości), na działanie czynników związanych z uciążliwością pracy – 2800 osób (22 osoby na 1000 zatrudnionych), a zagrożenia związane z czynnikami mechanicznymi dotyczyły 1480 osób (średnio 12 osób na 1000 zatrudnionych). Najwięcej zatrudnionych w warunkach zagrożenia odnotowano w przetwórstwie przemysłowym, transporcie i budownictwie.

W ostatnich latach liczba poszkodowanych w wypadkach przy pracy (poza gospodarstwami indywidualnymi w rolnictwie) uległa zmniejszeniu i w 2013 r. wyniosła 1892 osoby (wobec 2231 osób w 2010 r.). Wypadkom ciężkim uległo 17 osób (w 2010 r. – 12 osób), wypadków lżejszych odnotowano 1863 (2204 trzy lata wcześniej), natomiast wypadki śmiertelne dotknęły 12 osób (w 2010 r. – 15 osób).

STRUKTURA PRZYCZYŃ WYPADKÓW PRZY PRACY W 2013 R.

DOSTĘP DO DÓBR

Budżety gospodarstw domowych

Dochody ludności są podstawowym czynnikiem warunkującym poziom konsumpcji dóbr i usług. Często stanowią również miarę poziomu życia ludności. Od możliwości finansowych zależy bowiem poczucie stabilizacji i bezpieczeństwa w różnych dziedzinach życia.

Badanie budżetów gospodarstw domowych jest podstawowym źródłem informacji o warunkach bytu ludności. Dostarcza informacji o dochodzie rozporządzalnym, rozumianym jako suma bieżących dochodów gospodarstw domowych z poszczególnych źródeł pozostających po odliczeniu obligacyjnych składek na ubezpieczenie społeczne i zaliczek na podatek dochodowy. W skład dochodu rozporządzalnego wchodzi dochody pieniężne i niepieniężne oraz towary i usługi otrzymane bezpłatnie. Dochód rozporządzalny przeznaczany jest na wydatki oraz przyrost oszczędności.

W 2013 r. w województwie świętokrzyskim przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych wyniósł 1153,36 zł i był wyższy w porównaniu do 2012 r. i 2010 r. odpowiednio o – 3,0% i 12,4%. Uzyskany poziom dochodu rozporządzalnego w województwie świętokrzyskim stanowił 88,8% przeciętnego dochodu rozporządzalnego w kraju. W strukturze badanego dochodu przeważały dochody z pracy najemnej czyli wynagrodzenia i pochodne – 49,2% oraz dochody ze świadczeń z ubezpieczeń społecznych i pomocy społecznej – 32,0%. W porównaniu do 2010 r. wzrósł udział dochodów z pracy najemnej – o 1,8 p. proc. oraz ze świadczeń z ubezpieczeń społecznych i pomocy społecznej – o 0,6 p. proc. Zmniejszył się natomiast udział dochodów z pracy na własny rachunek – o 1,7 p. proc. oraz z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie – o 0,2 p. proc.

Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010		2012		2013	
	w złotych	w odsetkach	w złotych	w odsetkach	w złotych	w odsetkach
Dochód rozporządzalny	1026,36	100,0	1119,76	100,0	1153,36	100,0
w tym:						
z pracy najemnej	486,00	47,4	514,35	45,9	567,58	49,2
z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie	81,71	8,0	116,50	10,4	89,51	7,8
z pracy na własny rachunek	95,91	9,3	89,67	8,0	87,31	7,6
ze świadczeń z ubezpieczeń społecznych i pomocy społecznej	322,46	31,4	357,60	31,9	368,65	32,0
Dochód do dyspozycji	996,56	x	1090,28	x	1119,26	x

Przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na 1 osobę, czyli część dochodu rozporządzalnego przeznaczona na zakup towarów i usług konsumpcyjnych oraz przyrost oszczędności wyniósł w analizowanym okresie 1119,26 zł i wzrósł: o 2,7% w stosunku do 2012 r. i o 12,3% w stosunku do 2010 r.

Analogicznie do dochodów wzrastały przeciętne wydatki. W 2013 r. przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwach domowych osiągnęły poziom 922,48 zł i były wyższe o 5,5% w stosunku do 2012 r. i o 10,9% w stosunku do 2010 r. Przeciętne polskie gospodarstwo domowe w 2013 r. wydawało na osobę 1061,70 zł tj. o 15,1% więcej niż w województwie świętokrzyskim.

Budżet przeciętnego gospodarstwa domowego w województwie świętokrzyskim od wielu lat w największym stopniu obciążony jest wydatkami na żywność. W 2013 r. kwoty przeznaczone na żywność i napoje bezalkoholowe stanowiły 28,4% – w 2010 r. udział wydatków na żywność w wydatkach ogółem był wyższy o 0,5 p. proc.

Drugą obok żywności istotną grupą wydatków niezbędnych do funkcjonowania rodziny są wydatki związane z użytkowaniem mieszkania i nośnikami energii. W 2013 r. stanowiły one 22,0% ogółu miesięcznych wydatków gospodarstw domowych – w 2010 r. ich poziom był wyższy o 1,4 p. proc. Porównując lata 2013 i 2010 należy zwrócić uwagę na ponad dwukrotny wzrost wydatków na restauracje i hotele, a także znaczny wzrost wydatków na zdrowie, transport oraz łączność.

Przeciętne miesięczne wydatki w gospodarstwie domowym na jedną osobę przedstawia zestawienie

Wyszczególnienie	2010		2012		2013		2010=100
	w złotych	w odsetkach	w złotych	w odsetkach	w złotych	w odsetkach	
Wydatki ogółem	831,70	100,0	874,80	100,0	922,48	100,0	110,9
w tym towary i usługi konsumpcyjne	801,89	96,4	845,32	96,6	888,38	96,3	110,8
w tym:							
żywność i napoje bezalkoholowe	240,58	28,9	261,67	29,9	262,25	28,4	109,0
napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe	19,38	2,3	21,38	2,4	20,31	2,2	104,8
odzież i obuwie	46,43	5,6	46,64	5,3	52,44	5,7	112,9
użytkowanie mieszkania i nośniki energii	194,54	23,4	196,99	22,5	203,30	22,0	104,5
wyposażenie mieszkania i prowadzenie gospodarstwa domowego	45,48	5,5	41,32	4,7	43,82	4,8	96,4
zdrowie	39,51	4,8	45,61	5,2	49,71	5,4	125,8
transport	70,15	8,4	73,32	8,4	84,59	9,2	120,6
łączność	36,38	4,4	35,83	4,1	43,75	4,7	120,3
rekreacja i kultura	46,68	5,6	49,01	5,6	47,26	5,1	101,2
edukacja	7,72	0,9	6,53	0,7	8,39	0,9	108,7
restauracje i hotele	10,86	1,3	19,23	2,2	23,84	2,6	219,5
inne towary i usługi	42,16	5,1	43,32	5,0	46,00	5,0	109,1

Z każdym rokiem poprawia się stan wyposażenia gospodarstw domowych w przedmioty trwałego użytkowania. W 2013 r. w województwie świętokrzyskim 64,3% gospodarstw domowych posiadało komputer osobisty z dostępem do Internetu, w tym z dostępem szerokopasmowym – 35,2%. Telefon komórkowy posiadało 92,5% gospodarstw domowych, drukarkę – 35,9%, zmywarkę do naczyń – 10,6%, a samochód osobowy – 62,4%.

Wyposażenie gospodarstw domowych w niektóre przedmioty trwałego użytkowania

Wyszczególnienie	2010	2012	2013
	w % ogółu gospodarstw domowych		
Automat pralniczy	82,5	85,4	88,7
Zmywarka do naczyń	7,7	8,4	10,6
Kuchenka mikrofalowa	43,6	43,3	50,2
Samochód osobowy	61,8	60,3	62,4
Zestaw kina domowego	11,5	12,3	12,3
Telefon komórkowy	89,3	90,4	92,5
Urządzenie do odbioru telewizji satelitarnej lub kablowej	61,4	68,2	62,4
Komputer osobisty	60,7	62,7	68,7
w tym:			
z dostępem do Internetu	52,5	56,7	64,3
z szerokopasmowym dostępem do Internetu	.	33,7	35,2
Drukarka	39,1	34,5	35,9

W 2013 r. w województwie świętokrzyskim 8,5% osób w gospodarstwach domowych znajdowało się poniżej minimum egzystencji – w skali kraju 7,4%. Minimum egzystencji przyjmowane jest za granicę ubóstwa skrajnego tzn. uwzględnia jedynie potrzeby, których zaspokojenie nie może być odłożone w czasie, a konsumpcja niższa od tego poziomu prowadzi do biologicznego wyniszczenia. Minimum egzystencji w IV kwartale 2013 r. wyznaczone zostało na poziomie 551 zł dla gospodarstwa 1-osobowego oraz 1486 zł dla gospodarstwa 4-osobowego (w skład, którego wchodziły 2 osoby dorosłe i 2 dzieci do lat 14). W 2013 r. w 7 województwach w kraju odnotowano wyższy niż w województwie świętokrzyskim odsetek osób żyjących poniżej granicy minimum egzystencji. Udział osób żyjących poniżej granicy ubóstwa skrajnego w województwie świętokrzyskim był wyższy o 3,6 pkt proc. od najniższego w kraju, natomiast niższy o 4,7 p. proc. od najwyższego kraju.

Według subiektywnej oceny sytuacji materialnej 1,5% osób w gospodarstwach domowych w województwie świętokrzyskim ocenia swoją sytuację materialną jako bardzo dobrą, 19,3% – jako raczej dobrą, 57,8% – jako przeciętną, 15,8% – jako raczej złą, a 5,6% – jako złą.

Wynagrodzenia i świadczenia społeczne

W 2013 r. w województwie świętokrzyskim przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w podmiotach gospodarczych o liczbie pracujących powyżej 9 osób ukształtowała się na poziomie 3349,81 zł. W latach 2010–2013 wynagrodzenie to systematycznie rosło – w porównaniu z 2012 r. odnotowano wzrost o 3,0%, z kolei w stosunku do 2010 r. – o 12,7%.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto uzyskane w województwie świętokrzyskim w 2013 r. stanowiło 86,4% średniej krajowej – 12 pozycja w kraju w rankingu województw.

W 2013 r. przeciętne płace w sektorze publicznym były wyższe niż w sektorze prywatnym o 28,4%. W stosunku do lat poprzednich, zarówno w sektorze publicznym jak i w sektorze prywatnym notowano systematyczny wzrost przeciętnej płacy brutto. W porównaniu do 2010 r. płace w sektorze publicznym wzrosły o 14,5%, natomiast w sektorze prywatnym o 12,1%.

Poziom wynagrodzeń według sekcji PKD charakteryzował się dość dużym zróżnicowaniem. Najwyższe wynagrodzenia otrzymywali pracujący w sekcjach: wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (w której średnia płaca była wyższa o 68,0% od przeciętnej płacy w województwie); rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (wyższa o 54,2%);

działalność finansowa i ubezpieczeniowa (wyższa o 41,8%); górnictwo i wydobywanie (wyższa o 31,5%); administracja publiczna i obrona narodowa (wyższa o 23,0%). Natomiast najniższe przeciętne wynagrodzenie brutto notowano w sekcjach: administracja i działalność wspierająca (niższe o 35,4% od średniej płacy w województwie) oraz zakwaterowanie i gastronomia (niższe o 33,6%).

Na przestrzeni omawianych lat wzrost przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto nastąpił we wszystkich sekcjach gospodarki narodowej, z wyjątkiem sekcji informacja i komunikacja, w której notowano spadek przeciętnej płacy brutto – w porównaniu do 2010 r. o 9,1%. Największy wzrost natomiast notowano w następujących sekcjach: zakwaterowanie i gastronomia (o 21,8%); rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (o 18,8%) oraz edukacja (o 15,9%).

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto według sektorów i sekcji

Sekcje	2010	2012	2013	2010=100
Ogółem	2971,58	3250,94	3349,81	112,7
sektor publiczny	3358,19	3701,59	3845,03	114,5
sektor prywatny	2670,91	2922,75	2994,13	112,1
w tym:				
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	4348,29	5536,41	5166,34	118,8
Przemysł	2902,35	3242,49	3298,30	113,6
górnictwo i wydobywanie	4173,24	4684,20	4406,39	105,6
przetwórstwo przemysłowe	2758,75	3091,09	3161,01	114,6
wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	5231,52	5831,33	5627,07	107,6
dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami, rekultywacja	3068,16	3338,11	3492,36	113,8
Budownictwo	2635,88	2844,21	2818,32	106,9
Handel; naprawa pojazdów samochodowych	2330,82	2493,28	2669,06	114,5
Transport i gospodarka magazynowa	2278,33	2418,51	2608,49	114,5
Zakwaterowanie i gastronomia	1825,04	2053,41	2223,04	121,8
Informacja i komunikacja	3812,15	3556,76	3464,24	90,9
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	4333,15	4738,52	4750,91	109,6
Obsługa rynku nieruchomości	3021,34	3324,08	3411,69	112,9
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	2841,34	3087,86	3191,18	112,3
Administracja i działalność wspierająca	1943,55	2058,81	2163,09	111,3
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	3715,56	3986,47	4120,16	110,9
Edukacja	3353,36	3747,71	3885,71	115,9
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	3155,52	3363,42	3461,81	109,7
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	2711,72	2896,47	3007,69	110,9
Pozostała działalność usługowa	2179,09	2321,26	2504,80	114,9

Porównując płace w województwie świętokrzyskim na poziomie powiatów należy zwrócić uwagę na dość duże różnice w wysokości płacy pomiędzy poszczególnymi powiatami. Najwyższą średnią płacę – powyżej przeciętnej płacy w województwie – notowano w powiatach: jędrzejewskim (wyższą o 8,3% od średniej płacy województwie), m. Kielce (wyższą o 7,4%), staszowskim (wyższą o 3,6%) oraz sandomierskim (wyższą o 2,0%). Najniższy poziom wynagrodzeń notowano w podmiotach powiatu kazimierskiego, gdzie płace były niższe o 10,4% od średniej płacy w województwie.

Przeciętna liczba emerytów i rencistów (świadczeniobiorców ZUS i KRUS) w 2013 r. w województwie świętokrzyskim wyniosła 302,5 tys. – o 2,7% mniej niż w 2010 r. Pozarolniczym systemem ubezpieczeń objętych było 77,5% ogółu emerytów i rencistów w województwie świętokrzyskim. Pozostałe 22,5% stanowili emeryci i renciści pobierający świadczenia z Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego. W stosunku do 2010 r. zwiększył się udział emerytów i rencistów objętych pozarolniczym systemem ubezpieczeń społecznych – o 1,7 p. proc.

Przeciętna liczba emerytów i rencistów

Wyszczególnienie	Ogółem	Z pozarolniczego systemu ubezpieczeń			Rolników indywidualnych
		emerytura	renta z tytułu niezdolności do pracy	renta rodzinna	
2010	310885	156557	36213	42993	75122
2012	305979	159459	32983	43178	70359
2013	302540	160081	31465	42861	68133
2010=100	97,3	102,3	86,9	99,7	90,7

W 2013 r. wypłacono świadczenia emerytalne i rentowe w wysokości 5606,8 mln zł, tj. o 4,9% więcej niż w 2012 r. i o 15,7% więcej niż w 2010 r. Świadczenia emerytalno-rentowe wypłacone z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych stanowiły 84,0% ogółu omawianych świadczeń.

Przeciętna miesięczna emerytura i renta z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w 2013 r. wyniosła 1675,09 zł, co stanowi 87,2% średniej w kraju. Świadczenia emerytalne i rentowe dla rolników indywidualnych były niższe niż świadczenia z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych. Przeciętna miesięczna emerytura i renta rolników indywidualnych w 2013 r. wyniosła 1094,62 zł – co stanowi 97,6% średniej w kraju.

Przeciętne świadczenia emerytalno-rentowe wypłacone przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych oraz Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

Wyszczególnienie	Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto w zł				
	z pozarolniczego systemu ubezpieczeń				Rolników indywidualnych
	Ogółem	emerytura	renta z tytułu niezdolności do pracy	renta rodzinna	
2010	1416,62	1522,47	1108,14	1291,03	930,42
2012	1583,00	1692,98	1245,17	1434,89	1029,82
2013	1675,09	1783,89	1322,30	1527,73	1094,62
2010=100	118,2	117,2	119,3	118,3	117,6

Warunki mieszkaniowe

Według bilansu zasobów mieszkaniowych, w 2013 r. w województwie świętokrzyskim było 433,0 tys. mieszkań, w których znajdowało się 1,6 mln izb o łącznej powierzchni użytkowej 31,9 mln m². Zasoby mieszkaniowe województwa świętokrzyskiego stanowiły 3,1% zasobów mieszkaniowych w kraju. W porównaniu do 2010 r. w województwie przybyło 7,6 tys. mieszkań, co oznacza wzrost o 1,8%. W miastach województwa świętokrzyskiego znajdowało się 50,6% ogółu mieszkań, podczas gdy w miastach w Polsce znajdowało się 67,4% ogółu mieszkań.

Przeciętne mieszkanie w województwie świętokrzyskim składało się z 3,76 izby i zajmowało powierzchnię użytkową wynoszącą 73,7 m² – w kraju odpowiednio: 3,82 izby i 73,1 m². Wskaźniki te lokowały województwo na 7 pozycji w kraju pod względem wielkości mieszkania i na 13 pod względem liczby izb w 1 mieszkaniu. Porównując powierzchnię użytkową i liczbę izb, wyższy standard posiadały mieszkania na wsi. Na terenach wiejskich powierzchnia użytkowa mieszkania była średnio o 23,0 m² większa niż w miastach. Mieszkania na wsi posiadały również większą liczbę izb niż mieszkania w miastach – średnio o 0,44 izby więcej.

Zasoby mieszkaniowe

Wyszczególnienie		Mieszkania	Izby	Powierzchnia użytkowa mieszkań w tys m ²	Przeciętna				
					liczba izb w 1 mieszkaniu	liczba osób		powierzchnia użytkowa w m ²	
						w 1 mieszkaniu	na 1 izbę	1 mieszkania	na 1 osobę
Ogółem	2010	425412	1590232	31050,7	3,74	3,01	0,81	73,0	24,2
	2012	430629	1614799	31611,0	3,75	2,96	0,79	73,4	24,8
	2013	432980	1626559	31891,0	3,76	2,93	0,78	73,7	25,1
Miasta	2010	215129	759160	13300,0	3,53	2,69	0,76	61,8	23,0
	2012	218028	770289	13548,3	3,53	2,62	0,74	62,1	23,7
	2013	219097	774604	13655,7	3,54	2,59	0,73	62,3	24,1
Wieś	2010	210283	831072	17750,6	3,95	3,35	0,85	84,4	25,2
	2012	212601	844510	18062,7	3,97	3,30	0,83	85,0	25,7
	2013	213883	851955	18235,3	3,98	3,27	0,82	85,3	26,0

W latach 2010 – 2013 w województwie świętokrzyskim systematycznie poprawiały się warunki mieszkaniowe ludności. Zmniejszała się przeciętna liczba osób w 1 mieszkaniu oraz przeciętna liczba osób na 1 izbę, przy jednoczesnym wzroście przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania oraz przeciętnej powierzchni użytkowej przypadającej na 1 osobę.

W 2013 r. w województwie świętokrzyskim na jedno mieszkanie przypadało 2,93 osób – w kraju 2,78, a na 1 izbę 0,78 osób – w kraju 0,73. Pod względem liczby osób przypadających na 1 mieszkanie oraz liczby osób przypadających na 1 izbę korzystniejsze warunki mieszkaniowe mieli mieszkańcy miast niż wsi – w miastach na 1 mieszkanie przypadało 2,59 osób, a na 1 izbę 0,73 osoby; na wsi odpowiednio – 3,27 i 0,82. Natomiast biorąc pod uwagę przeciętną powierzchnię użytkową w przeliczeniu na 1 osobę, korzystniej warunki mieszkaniowe kształtowały się na wsi – 26,0 m², wobec 24,1 m² w miastach.

Procentowy udział wyposażenia mieszkań w podstawowe instalacje techniczno-sanitarne

Wyszczególnienie	2010		2012		2013	
	miasta	wieś	miasta	wieś	miasta	wieś
	%					
Wyposażenie:						
wodociąg	97,5	86,1	97,5	86,3	97,6	86,4
ustęp	95,7	75,5	95,7	75,8	95,8	76,0
łazienka	94,0	71,9	94,0	72,2	94,1	72,4
gaz z sieci	69,9	9,9	69,7	9,9	69,6	9,9
centralne ogrzewanie	90,5	65,0	90,6	65,4	90,7	65,7

W 2013 r. w województwie świętokrzyskim 92,1% mieszkań podłączonych było do wodociągu, 86,0% posiadało ustęp, 83,4% – łazienkę, 78,3% – centralne ogrzewanie, a 40,1% – gaz z sieci.

Mieszkania zlokalizowane w mieście charakteryzował wyższy niż na wsi standard wyposażenia w podstawowe instalacje – 90,1% mieszkań na wsi nie posiadało gazu z sieci, prawie 34,3% centralnego ogrzewania, a łazienki – 27,6%.

W 2013 r. urzędy gmin województwa świętokrzyskiego przekazały inwestorom 8,2 ha gruntów pod budownictwo – o 14,1 ha mniej niż w 2010 r. i o 7,0 ha mniej niż w 2012 r. Osobom fizycznym przekazano 93,9% ogółu gruntów pod budownictwo, pozostałe 6,1% otrzymały towarzystwa budownictwa społecznego.

Urzędy gmin wypłaciły 95,1 tys. dodatków mieszkaniowych tj. o 2,6% więcej niż w 2012 r. i o 2,3% mniej niż w 2010 r. Najwięcej dodatków otrzymali użytkownicy lokali: spółdzielczych – 40,5%, gminnych – 31,0% oraz wspólnot mieszkaniowych – 21,3%. Przeciętna wysokość dodatku mieszkaniowego w 2013 r. wyniosła 174,2 zł i była wyższa o: 9,6 zł w stosunku do 2012 r. i o 26,4 zł w stosunku do 2010 r. Najwyższe kwoty otrzymywali użytkownicy lokali stanowiących własność towarzystw budownictwa społecznego – 252,3 zł.

Zaległości z tytułu opłat mieszkaniowych w zasobach gminnych, spółdzielni mieszkaniowych i osób fizycznych we wspólnotach mieszkaniowych dotyczyły 44,4 tys. mieszkań i łącznie wyniosły 60,9 mln zł. W województwie świętokrzyskim 46,0% ogółu mieszkań zasobów gminnych posiadało zaległości z tytułu opłat mieszkaniowych (w tym 25,2% było zadłużonych powyżej 3 miesięcy). Przeciętna wysokość zaległości (przypadająca na 1 mieszkanie) w zasobach gminnych wyniosła 1853 zł. W spółdzielniach mieszkaniowych zaległości dotyczyły 45,2% mieszkań (w tym 9,9% powyżej 3 miesięcy) a przeciętna wysokość zaległości to 1334 zł. W zasobach osób fizycznych we wspólnotach mieszkaniowych przeciętna wysokość zadłużenia wyniosła 1191 zł a zadłużonych było 20,2% ogółu mieszkań (w tym 7,6% powyżej 3 miesięcy).

W 2013 r. w województwie świętokrzyskim przekazano do użytkowania 2868 mieszkań, tj. o 7,4% mniej niż w 2012 r., ale o 26,0% więcej niż w 2010 r. Mieszkania przekazane do użytkowania w 2013 r. w województwie świętokrzyskim stanowiły 2,0% efektów mieszkaniowych uzyskanych w kraju (w 2010 r. – 1,7%).

Inwestorzy indywidualni przekazali 2369 mieszkań tj. 82,6% ogółu oddanych mieszkań. Ponadto przekazano do użytkowania: 445 mieszkań przeznaczonych na sprzedaż lub wynajem (15,5% ogółu mieszkań), 52 mieszkania komunalne (1,8% ogółu) oraz 2 mieszkania zakładowe. W 2013 r. nie przekazano żadnego mieszkania spółdzielczego oraz społecznego czynszowego.

Struktura mieszkań oddanych w 2013 r. według form budownictwa uległa pewnym zmianom w odniesieniu do 2010 r. Swoją dominującą pozycję potwierdziło budownictwo indywidualne – udział tej formy budownictwa w liczbie ogółu mieszkań oddanych do użytkowania wzrósł o 19,3 p. proc. W głównej mierze odbyło się to kosztem budownictwa przeznaczonego na sprzedaż lub wynajem – spadek o 14,6 pkt proc. W 2010 r. oddano do użytkowania 4,3% mieszkań spółdzielczych, podczas gdy w 2013 r. w ramach tej formy budownictwa nie przekazano żadnego mieszkania.

Mieszkania oddane do użytkowania według powiatów w 2013 r.

Wyszczególnienie	Mieszkania			Przeciętna powierzchnia 1 mieszkania		
	w liczbach bezwzględ- nych	2012=100	2010=100	w m ²	2012=100	2010=100
Województwo	2868	92,6	126,0	119,4	108,1	111,5
Podregion kielecki	1949	91,0	109,6	111,1	104,3	110,9
kielecki	695	103,3	154,1	125,7	99,5	101,5
konecki	137	92,6	134,3	141,8	97,4	102,5
ostrowiecki	243	149,1	153,8	118,7	89,8	95,0
skarżyski	88	42,5	48,1	147,3	159,6	162,8
starachowicki	120	85,1	85,7	133,2	90,8	112,6
<i>Miasto na prawach powiatu</i>						
Kielce	666	82,2	89,5	78,0	105,0	104,8
Podregion sandomiersko- jędrzejowski	919	96,2	184,2	137,0	114,5	104,2
buski	165	97,6	198,8	141,3	112,2	96,0
jędrzejowski	136	74,7	188,9	130,5	114,7	103,4
kazimierski	42	102,4	135,5	176,3	117,6	124,9
opatowski	65	118,2	120,4	154,2	107,6	126,8
pińczowski	79	138,6	188,1	90,5	77,5	80,4
sandomierski	101	51,5	165,6	140,2	151,6	106,0
staszowski	205	134,9	402,0	137,8	107,1	100,5
włoszczowski	126	122,3	120,0	141,5	105,0	109,2

W miastach przekazano do użytkowania 1224 mieszkania – 42,7% ogólnej liczby oddanych mieszkań w województwie świętokrzyskim (w 2010 r. – 54,5%). Wśród nich budownictwo indywidualne stanowiło 60,5%, przeznaczone na sprzedaż lub wynajem – 36,0% oraz komunalne – 3,5%. Odsetek mieszkań przekazanych na obszarach wiejskich wyniósł 57,3% (w 2010 r. – 45,5%). Inwestorzy indywidualni wybudowali na wsi 99,1% mieszkań.

W 2013 r. najwięcej mieszkań przekazano do użytkowania w powiecie kieleckim (695) oraz w m. Kielce (666), najmniej natomiast w powiecie kazimierskim (42). Lepsze efekty mieszkaniowe niż w 2010 r., odnotowano w 11 powiatach. Najwyższy wzrost zanotowano w powiatach: staszowskim – o 302,0%, buskim – o 98,8%, jędrzejowskim – o 88,9% oraz pińczowskim – o 88,1%. Liczba oddanych mieszkań zmniejszyła się w 2 powiatach oraz w m. Kielce; przy czym najbardziej w powiecie skarżyskim – o 51,9%.

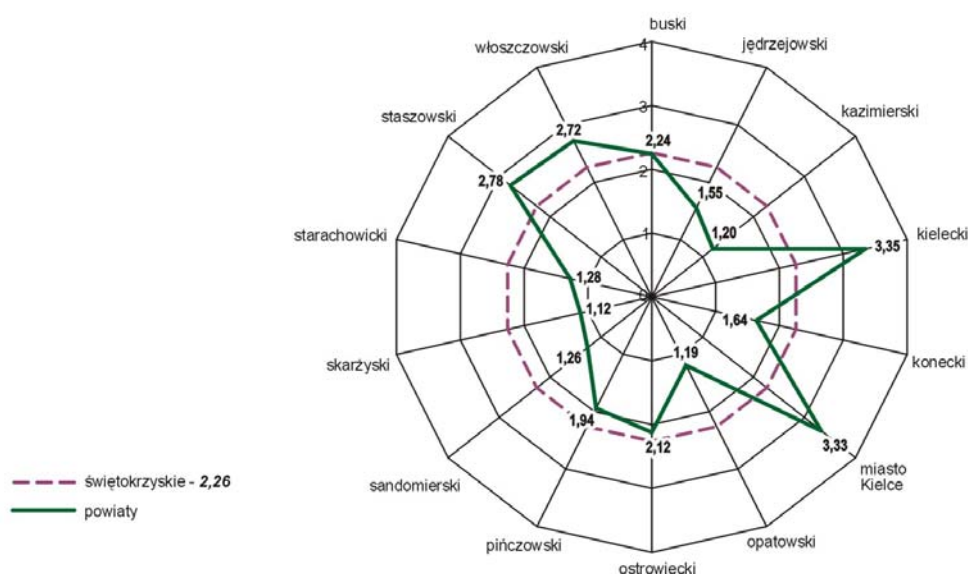
Wszystkie mieszkania oddane do użytkowania w 2013 r. zarówno w miastach jak i na wsi wyposażone zostały w wodociąg, kanalizację, łazienkę oraz centralne ogrzewanie. W kanalizację z odprowadzeniem do sieci wyposażonych zostało 85,8% mieszkań w miastach i 40,1% mieszkań na wsi, gaz z sieci w miastach posiadało 36,9% oddanych mieszkań, natomiast na wsi – 11,4%, a w ciepłą wodę dostarczaną centralnie wyposażonych zostało 37,8% mieszkań w miastach.

Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania wyniosła 119,4 m² i była większa o: 8,9 m² w stosunku 2012 r. i o 12,3 m² w stosunku do 2010 r. W rankingu województw, świętokrzyskie uplasowało się na 4 pozycji pod względem przeciętnej powierzchni mieszkań oddanych do użytkowania.

Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania przekazanego do użytkowania na obszarze wiejskim była o 30,0 m² większa niż w miastach. Liczba izb przypadających na 1 mieszkanie na terenach wiejskich wyniosła 5,7 wobec 4,2 w miastach.

W 2013 r. na 1000 ludności zamieszkującej województwo świętokrzyskie przekazano 2,3 mieszkania, podczas gdy w 2012 r. – 2,4, a w 2010 r. 1,8. Wskaźnik ten w miastach ukształtował się na poziomie 2,1, natomiast na terenach wiejskich wyniósł – 2,3. W 2010 r. w miastach na 1000 ludności przypadało – podobnie jak w 2013 r. – 2,1 mieszkania oddanego do użytkowania, natomiast na wsi wskaźnik ten osiągnął dużo niższy poziom niż w 2013 i wyniósł – 1,5.

MIESZKANIA ODDANE DO UŻYTKOWANIA NA 1000 LUDNOŚCI W 2013 R.

INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA, EDUKACJA, KULTURA I TURYSTYKA

Ochrona zdrowia

W 2013 r. opiekę medyczną nad pacjentami sprawowało 12,1 tys. lekarzy, lekarzy dentyistów, farmaceutów, fizjoterapeutów, pielęgniarek i położnych.

W lecznictwie ambulatoryjnym funkcjonowało 557 przychodni. Prawie 65% z nich prowadziło działalność w miastach. Liczba praktyk lekarskich wyniosła 248, z tego 185 w miastach i 63 na wsi.

W 2013 r. w zakresie ambulatoryjnej opieki zdrowotnej udzielono łącznie 9440,0 tys. porad, w tym 8451,4 tys. lekarskich oraz 988,4 tys. stomatologicznych.

Według stanu na koniec 2013 r. pomoc medyczną można było uzyskać w 25 szpitalach ogólnych dysponujących 6,2 tys. łóżek. Ich liczba w przeliczeniu na 10 tys. ludności zmniejszyła się nieco w porównaniu z 2010 r. i wyniosła 48,9.

Z lecznictwa stacjonarnego w szpitalach ogólnych w 2013 r. korzystało 309,4 tys. osób, głównie na oddziałach chirurgicznych – 81,8 tys., chorób wewnętrznych – 61,1 tys. (w tym kardiologicznych 0,5 tys.), ginekologiczno-położniczych – 34,6 tys. oraz pediatrycznych – 21,5 tys. Statystyczny pacjent przebywał w szpitalu 5,2 dnia.

Oprócz szpitali ogólnych w województwie świętokrzyskim na koniec 2013 r. funkcjonował 1 szpital psychiatryczny, 13 zakładów opiekuńczo – leczniczych, 2 pielęgniacyjno – opiekuńcze, 3 hospicja oraz 3 ośrodki rehabilitacyjne dla narkomanów. Łączna liczba łóżek w tych zakładach wyniosła 1569. W 2013 r. w zakładach świadczących opiekę długoterminową przebywało 10759 osób.

Sanatoria i szpitale uzdrowiskowe (w liczbie – 16) dysponowały w 2013 r. 2831 łózkami. Liczba osób korzystających z tej formy leczenia wynosiła 53473.

Systematycznie poprawia się dostępność ludności do aptek i punktów aptecznych. W 2013 r. w Świętokrzyskim działało 410 aptek i 59 punktów aptecznych. Na 1 aptekę przypadały 3093 osoby wobec 3182 w 2010 r.

Opiekę nad małymi dziećmi do 3 lat sprawują m.in. żłobki. W 2013 r. działalność prowadziły 22 żłobki, 2 oddziały żłobkowe, 3 kluby dziecięce oraz 2 inne jednostki dysponujące ogólną liczbę 1100 miejsc. W ciągu roku przebywało w nich 1881 dzieci. Na poprawę dostępności opieki tego typu wskazuje szybko rosnący wskaźnik dzieci przebywających w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do 3 lat, który zwiększył się prawie trzykrotnie i wyniósł 33,9, podczas gdy w 2010 r. – 13,5.

W 2013 r. wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego na ochronę zdrowia wyniosły 127388,4 tys. zł, co stanowiło 2,1% wydatków ogółem, a ich wartość zmalała w omawianym okresie o 3,4%.

Pomoc społeczna

W końcu 2013 r. w województwie świętokrzyskim działało 61 stacjonarnych domów i zakładów pomocy społecznej, tj. o 9 więcej niż w 2010 r. Najwięcej z nich przeznaczonych było dla osób bezdomnych – 26,2% (wobec 25,0% w 2010 r.), przewlekłe psychicznie chorych – 23,0% (w 2010 r. – 26,9%) oraz osób w podeszłym wieku – 23,0% (trzy lata wcześniej – 13,5%). Placówki pomocy społecznej dysponowały łącznie 4,2 tys. miejsc dla pensjonariuszy. Przebywało w nich łącznie 3,9 tys. osób, tj. o 0,1 tys. więcej niż w 2010 r.

W stosunku do 2010 r. odnotowano poprawę infrastruktury w sferze pomocy społecznej i dostosowanie jej do liczby potrzebujących. Świadczy o tym liczba osób oczekujących na umieszczenie w domach i zakładach stacjonarnych pomocy społecznej, która zmalała w omawianym okresie o 25,9%.

Oprócz domów i zakładów stacjonarnych działają również placówki opiekuńczo-wychowawcze dla dzieci i młodzieży, w których realizowana jest pomoc środowiskowa. Na koniec 2013 r. w Świętokrzyskim działały 33 placówki całodobowe oraz 73 placówki wsparcia dziennego. W placówkach całodobowych przebywało 527 wychowanków (o 34 więcej niż w 2010 r.). W znacznie większej skali wzrosła liczba wychowanków placówek wsparcia dziennego. W 2013 r. korzystało z nich 4,6 tys. osób, tj. o 77,7% więcej niż trzy lata wcześniej. Ponadto na koniec 2013 r. odnotowano 1058 rodzin zastępczych, w których wychowywało się 1513 dzieci oraz 15 rodzinnych domów dziecka z 86 dziećmi.

Rodziny zastępcze^a. Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	2010	2013	
	w liczbach bezwzględnych		2010=100
Rodziny zastępcze	975	1058	108,5
Dzieci w rodzinach zastępczych	1594	1513	94,9
w tym posiadające orzeczenie o niepełnosprawności	227	236	104,0
Dzieci usamodzielnione w ciągu roku	16	65	406,3

a Dane nie są w pełni porównywalne z powodu zmiany przepisów prawnych.

Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego na pomoc społeczną i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej stanowiły w 2013 r. 18,1% wydatków ogółem. W skali trzech omawianych lat ich wartość zmalała o 2,6%.

Edukacja i wychowanie

Pierwszym etapem edukacji dzieci jest wychowanie przedszkolne. Funkcjonowanie przedszkoli jest czynnikiem sprzyjającym łączeniu obowiązków rodzinnych i zawodowych, wpływa na rozwój dziecka i jego przystosowanie do życia w społeczeństwie. W województwie świętokrzyskim obserwuje się wzrost liczby dzieci uczęszczających do przedszkoli, co świadczy o zwiększonym zapotrzebowaniu na tego typu usługi oraz konieczność większej dostępności placówek przedszkolnych. W roku szkolnym 2013/14 wychowanie przedszkolne realizowane było w 833 placówkach wychowania przedszkolnego, w tym w 297 przedszkolach, 410 oddziałach przedszkolnych, 116 punktach i 10 zespołach wychowania przedszkolnego. W stosunku do roku 2010/11 liczba placówek przedszkolnych wzrosła o 10,3%. Ogółem do placówek tych uczęszczało 37,5 tys. dzieci, tj. o ponad 25% więcej niż w 2010 r.

W przedszkolach na terenie województwa świętokrzyskiego w 2013 r. było 23,9 tys. miejsc, z których skorzystało 23,7 tys. dzieci. Na przestrzeni trzech omawianych lat zwiększyła się zarówno liczba przedszkoli, miejsc w przedszkolach, jak i dzieci do nich uczęszczających (odpowiednio o: 22,2%, 20,7% i 19,5%). Na 100 miejsc w przedszkolach przypadło średnio 99 dzieci (trzy lata wcześniej - 100). W latach 2010 – 2013 wyraźnie zwiększyła się liczba sześciolatków objętych wychowaniem przedszkolnym (9718 dzieci w 2013 r. wobec 9195 w roku 2010).

W porównaniu z 2010 r. systematycznie malała liczba szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży. We wrześniu 2013 r. w szkołach podstawowych rozpoczęło naukę 66,8 tys. uczniów, tj. o 4,9 tys. mniej niż we wrześniu 2010 r. Zmniejszyła się także liczba szkół. W roku szkolnym 2013/2014 działało 569 placówek, czyli o 5,2% mniej niż w roku szkolnym 2010/2011. Na jedną szkołę podstawową przypadło średnio 117 uczniów (w kraju – 160, a przed trzema laty – 119). Zmniejszyła się liczba absolwentów tych szkół – z 12,9 tys. osób (rok szkolny 2010/2011) do 11,8 tys. (rok szkolny 2012/2013).

W 254 gimnazjach uczyło się 37,5 tys. młodzieży, tj. o 13,4% mniej niż w roku szkolnym przed trzema laty. Na 1 gimnazjum przypadało średnio 148 uczniów, czyli o 30 mniej niż w 2010 r.

W roku szkolnym 2013/2014 w województwie świętokrzyskim do 248 szkół ponadgimnazjalnych (bez policealnych) dla młodzieży uczęszczało 45,8 tys. uczniów, tj. o 15,1% mniej niż w roku szkolnym trzy lata temu.

Szkoły policealne należą do szkół ponadgimnazjalnych i stanowią wyższy stopień kształcenia. Liczba szkół policealnych w roku szkolnym 2013/2014 wyniosła 85; uczyło się w nich 9,1 tys. uczniów. W porównaniu z rokiem szkolnym sprzed trzech lat liczba tych szkół zmalała o 6,6%, podczas gdy liczba uczniów w tych szkołach zwiększyła się o 3,0%. Na 1 placówkę przypadało 107 uczniów wobec 97 w roku szkolnym 2010/2011.

Kształcenie uczniów w kierunku zdobywania umiejętności korzystania z osiągnięć współczesnej techniki zmusza do wyposażenia placówek oświatowych w komputery. W roku szkolnym 2013/2014 komputery posiadało 95,6% szkół podstawowych, 80,7% gimnazjów, 81,3% liceów ogólnokształcących, 73,6% techników oraz 32,9% szkół policealnych. Zmiany tego odsetka na przestrzeni trzech lat były zróżnicowane w zależności od typu szkoły. Zwiększył się udział liceów ogólnokształcących posiadających komputery – o 8,1 p. proc., a także szkół zasadniczych zawodowych – o 18,9 p. proc. Relatywnie rzadziej niż przed trzema laty komputery występowały natomiast w gimnazjach. Udział takich szkół wyposażonych w komputery w ogólnej liczbie gimnazjów obniżył się o 3,7 p. proc. Spadek odnotowano także w grupie techników – o 4,7 p. proc. oraz szkół policealnych – o 3,4 p. proc.

Ważnym elementem edukacji jest nauczanie języków obcych, szczególnie w przypadku członkostwa naszego kraju w Unii Europejskiej. Od kilku lat w polityce edukacyjnej szczególną uwagę zwraca się na nauczanie języków obcych zarówno w formie obowiązkowej, jak i nadobowiązkowej. W całym systemie szkół podstawowych, gimnazjalnych, ponadgimnazjalnych dominuje język angielski.

Języka angielskiego w formie obowiązkowej uczyło się 146,0 tys. osób, co oznacza spadek o 12,9 tys. osób (o 8,1%) w stosunku do 2010 r. Na spadek wpłynęła przede wszystkim mniejsza liczba osób kształcących się w szkołach dla dzieci i młodzieży niż trzy lata temu. Ubyło także m. in. uczących się języka niemieckiego – o 6,7%, rosyjskiego – o 8,3% oraz francuskiego – o 10,9%. Znacznie wzrosła natomiast popularność hiszpańskiego, którego uczyło się o 42,9% więcej osób niż w 2010 r.

W Świętokrzyskim w roku szkolnym 2013/2014 do szkół dla dorosłych uczęszczało 6,8 tys. osób, tj. o 16,8% mniej niż w roku szkolnym trzy lata temu. Liczba uczniów zwiększyła się tylko w liceach i uzupełniających liceach ogólnokształcących (o 0,4%). W pozostałych typach szkół dla dorosłych odnotowano ubytek liczby kształcących się.

W roku akademickim 2013/2014 na terenie województwa świętokrzyskiego funkcjonowało 15 uczelni – tyle samo co w roku akademickim trzy lata wcześniej. W ostatnich latach narastającym problemem dla uczelni wyższych w województwie stawał się niż demograficzny. Liczba studentów (łącznie z cudzoziemcami) wyniosła 38,0 tys. i na przestrzeni trzech lat uległa znacznemu spadkowi. Dla porównania w roku 2010/2011 kształtowała się ona na poziomie 50,9 tys. W roku akademickim 2012/2013 szkoły wyższe opuściło 14,4 tys. absolwentów, a ich liczba na przestrzeni omawianego okresu zmniejszyła się o 1,1 tys. osób.

Na wszystkich uczelniach w naszym województwie w roku akademickim 2013/2014 na stanowiskach naukowo-dydaktycznych oraz naukowych zatrudnionych było 1837 nauczycieli akademickich.

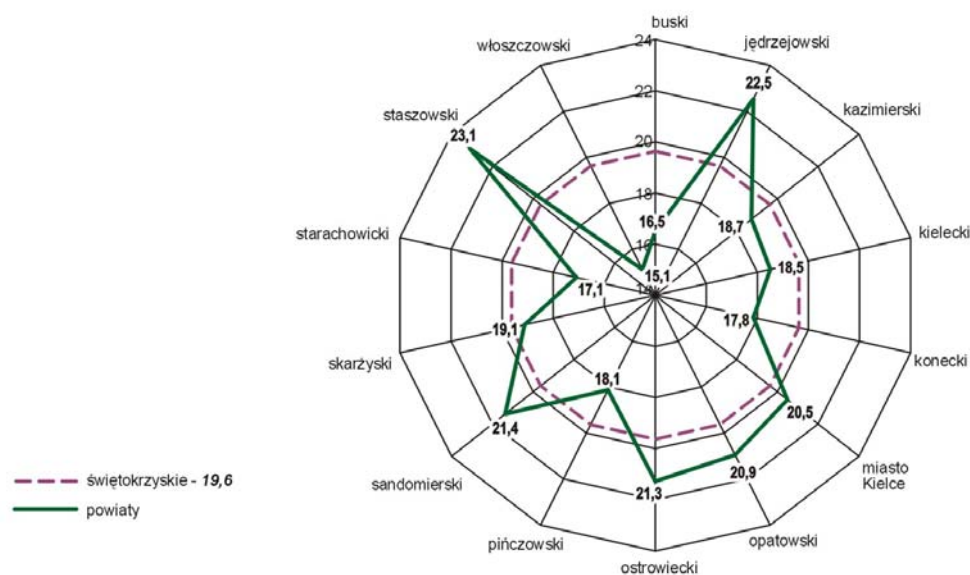
W 2013 r. z budżetów jednostek samorządu terytorialnego wydatkowano na oświatę i wychowanie 1745,5 mln zł, tj. o 4,2% więcej niż przed trzema laty. Najwięcej środków przeznaczyły gminy – 63,8%, jednak na przestrzeni trzech lat w największym stopniu wydatki na ten cel zwiększyło miasto na prawach powiatu – wzrost o 9,2%. Udział wydatków na oświatę i wychowanie w 2013 r. w ogólnych wydatkach z budżetów samorządowych ukształtował się na poziomie 29,2% (w 2010 r. – 26,7%)

Kultura

W 2013 r. – w porównaniu do okresu sprzed trzech lat – zwiększyła się liczba czytelników i wypożyczeń w bibliotekach publicznych. Mniejszą liczbę słuchaczy, widzów i zwiedzających zainteresowała natomiast oferta teatrów, instytucji muzycznych, przedsiębiorstw estradowych, galerii oraz muzeów.

Liczba czytelników w 2013 r. w porównaniu z 2010 r. wzrosła o 0,6%. Taki stan odnotowano pomimo zmniejszenia ilości bibliotek i filii z 291 do 274. Zmniejszyła się również liczba punktów bibliotecznych (o 4).

WYPOŻYCZENIA W WOLUMINACH NA 1 CZYTELNIKA W 2013 R.

Księgozbiór bibliotek publicznych (łącznie z filiami) w województwie obejmował 4335,3 tys. woluminów, co stanowiło 3,3% zasobów bibliotecznych w kraju. Jego wielkość zmniejszyła się o 2,4%. Zwiększeniu uległa natomiast liczba wypożyczeń - z 3371,2 tys. do 3483,8 tys.

Na terenie Świętokrzyskiego na koniec 2013 r. działalność wystawienniczą prowadziło 28 muzeów (3,4% placówek tego typu w kraju). Ich liczba na przestrzeni trzech lat zwiększyła się o 4. Wśród nich były m.in. muzea: regionalne (4), techniki i nauki (4), interdyscyplinarne (4) czy historyczne (3). W ciągu 2013 r. w muzeach zorganizowano 153 wystawy czasowe (własne oraz obce), tj. o 19 więcej niż w 2010 r. Ponad 24% wszystkich zwiedzających stanowiła młodzież szkolna w zorganizowanych grupach (w 2010 r. 42,3%).

Ofertę muzeów uzupełniało 11 galerii sztuki, które przygotowały 109 wystaw (trzy lata wcześniej - 112). Spadek liczby wystaw przełożył się na zmniejszenie liczby zwiedzających, która obniżyła się z 53,3 tys. w 2010 r. do 49,3 tys. w 2013 r.

W 2013 r. teatry i instytucje muzyczne przygotowały 1442 przedstawienia i koncerty (o 1,6% więcej niż w roku 2010). Spektakle te zgromadziły 260,7 tys. widzów i słuchaczy (w 2010 roku było to 313,2 tys. osób).

Według stanu na koniec 2013 r. na terenie województwa działało 13 kin stałych (w kraju – 469) oferujących swoim widzom 6,7 tys. miejsc na widowni (o 30,6% więcej niż przed trzema laty). W 2013 r. 34,6 tys. seansów zgromadziło 679,1 tys. widzów (w roku 2010 odpowiednio 18,4 tys. i 549,0 tys.).

W 2013 r. z budżetów jednostek samorządu terytorialnego wydatkowano na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego 175,1 mln zł (o 16,4% mniej niż przed trzema laty). Najwięcej środków przeznaczyły gminy (62,7% wydatków ogółem) oraz województwo (18,1%). Na przestrzeni trzech lat w najmniejszym stopniu ograniczono wydatki miasta na prawach powiatu (o 2,6%) oraz powiatów (o 7,5%). Najgłębszy spadek odnotowano w wydatkach jednostek samorządu województwa (o 30,2%). Udział wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w ogólnych wydatkach z budżetów samorządowych ukształtował się na poziomie 2,9% (3,3% w 2010 r.).

Turystyka

Położenie, warunki geograficzne oraz występowanie wód mineralnych stwarzają korzystne warunki do uprawiania turystyki krajoznawczej oraz czynnego wypoczynku w ścisłym kontakcie z przyrodą. Turystom pragnącym aktywnie wypoczywać województwo oferuje 1500 km szlaków pieszych i ponad 2000 km rowerowych szlaków turystycznych. Liczne zbiorniki na czystych rzekach umożliwiają uprawianie żeglarstwa i narciarstwa wodnego, narciarze znajdą tu 9 ośrodków narciarskich wyposażonych w wyciągi orczykowe. Na turystów czeka też wiele zabytków kultury materialnej i duchowej, które posiadają unikatowe walory w skali europejskiej lub krajowej.

W województwie świętokrzyskim według stanu na koniec lipca 2013 r. znajdowało się 215 obiektów zbiorowego zakwaterowania, spośród których 181 to obiekty całoroczne. Bazę turystyczną tworzyło 114 obiektów hotelarskich oraz 101 pozostałych obiektów noclegowych turystyki.

Na ogólną liczbę obiektów hotelarskich złożyły się: 82 hotele, 11 moteli, 8 pensjonatów oraz 13 innych obiektów hotelowych. W porównaniu z rokiem 2010 liczba obiektów turystycznych uległa zwiększeniu o 53 jednostki, w tym całorocznych – o 44. Należy jednak zaznaczyć, że w 2010 r. nie badano kwater agroturystycznych i pokoi gościnnych. Jednak nawet pomijając te dwie grupy baza turystyczna zwiększyła się o 11 obiektów. Przybyły hotele (16), motele (3), pensjonat (1), schronisko (1) zakład uzdrowiskowy (1). Mniej niż przed trzema laty działało natomiast innych obiektów hotelowych (o 4), ośrodków wczasowych (o 2), ośrodków szkoleniowo-wypoczynkowych (o 2), zespołów domków turystycznych (o 1), kempingów (o 1) i pozostałych obiektów noclegowych (o 1).

Turystyczne obiekty zbiorowego zakwaterowania miały w końcu lipca 2013 r. do dyspozycji 14,2 tys. miejsc noclegowych, w tym 11,7 tys. znajdowało się w obiektach całorocznych.

Najliczniejszą grupą miejsc noclegowych dysponowały hotele, które oferowały 6,1 tys. miejsc, tj. 42,8% ogólnej ich liczby. Następną były zakłady uzdrowiskowe, które posiadały 1,5 tys. miejsc. Stosunkowo dużą ofertą dysponowały także ośrodki wczasowe i szkoleniowo-wypoczynkowe oraz schroniska i kempingi.

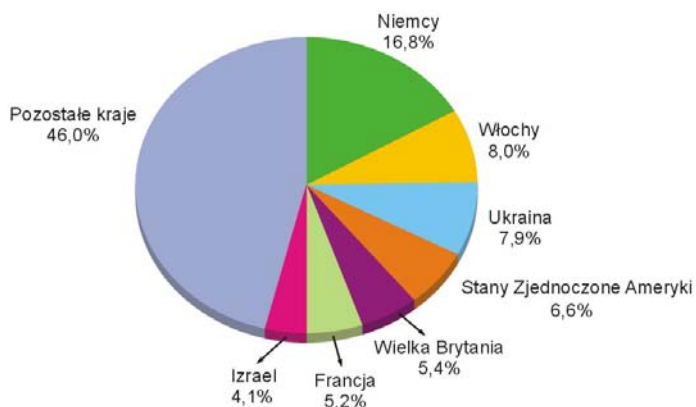
W porównaniu z 2010 r. ogólna liczba miejsc noclegowych zwiększyła się o 15,8% (w tym bez kwater agroturystycznych i pokoi gościnnych – o 10,8%). Wzrost ten był wynikiem większej liczby miejsc w obiektach całorocznych, natomiast w jednostkach działających sezonowo odnotowano ich niewielki ubytek.

Miarą efektywności w sferze usług noclegowych jest liczba korzystających z noclegów w bazie turystycznej oraz liczba udzielonych noclegów. W województwie świętokrzyskim w latach 2010–2013 rozbudowie bazy noclegowej towarzyszył wzrost obu tych mierników. Liczba turystów korzystających z noclegów wyniosła 448,7 tys. i w odniesieniu do 2010 r. zwiększyła się o 10,4%. Liczba udzielonych noclegów ukształtowała się na poziomie 1342,2 tys. i była większa niż trzy lata wcześniej o 11,2%.

Obiekty turystyczne tworzące bazę noclegową są nierównomiernie rozmieszczone na terenie województwa świętokrzyskiego. Zdecydowana ich większość (64,2%) zlokalizowana była w podregionie kieleckim, w tym przede wszystkim w powiatach: kieleckim (29,3%) i koneckim (10,2%) oraz w m. Kielce (13,5%). W granicach wyżej wymienionych jednostek administracyjnych znajdowało się 53,0% ogółu miejsc noclegowych naszego województwa (w 2010 r. – 51,9%). W podregionie sandomiersko-jędrzejowskim największą liczbą miejsc noclegowych wyróżniał się powiat buski (13,5% ich ogółu), a w mniejszym zakresie również powiat sandomierski (7,9%). Powiaty te posiadały blisko 60% miejsc usytuowanych w podregionie.

W roku 2013 odnotowano wzrost liczby turystów z zagranicy. Na teren województwa świętokrzyskiego przybyło 27,4 tys. cudzoziemców, tj. o 3,3% więcej niż w 2010 r. Udzielono im 62,8 tys. noclegów. Zdecydowana liczba obcokrajowców korzystała z noclegów w hotelach (86,0%). Średni czas ich pobytu uległ jednak skróceniu do 2,3 dnia (2,5 dnia – w roku 2010).

TURYŚCI ZAGRANICZNI KORZYSTAJĄCY Z OBIEKTÓW ZBIOROWEGO ZAKWATEROWANIA W 2013 R.

Według stanu na koniec lipca 2013 r. w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania funkcjonowało 171 placówek gastronomicznych, tj. o 2 mniej niż w analogicznym okresie sprzed trzech lat. Wśród nich dominowały restauracje oraz bary i kawiarnie (86,5%).

BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

Przestępczość jest niekorzystnym zjawiskiem, które negatywnie wpływa na poziom i warunki życia społeczności lokalnych. Jednak dzięki pracy prewencyjnej policji liczba przestępstw w województwie świętokrzyskim w odniesieniu do 2010 r. uległa zmniejszeniu. Według statystyk policyjnych w 2013 r. na terenie województwa świętokrzyskiego odnotowano 29,2 tys. przestępstw stwierdzonych. W porównaniu z 2010 r. łączna ich liczba zmniejszyła się o 12,5%, przy czym mniej popełniono przestępstw kryminalnych (o 9,5%), gospodarczych (o 0,7%) oraz drogowych (o 22,5%).

Na przestrzeni badanego okresu na terenie województwa świętokrzyskiego obserwuje się spadek liczby wypadków drogowych. Na koniec 2013 r. odnotowano 1,4 tys. wypadków i 10,9 tys. kolizji. Wśród zaistniałych zdarzeń drogowych o 11,1% spadła liczba wypadków, wzrosła natomiast ilość kolizji (o 21,3%). Wyraźnie zmniejszyła się zarówno liczba zabitych (o 27,4%), jak i rannych (o 14,4%).

W ogólnej liczbie popełnionych przestępstw nadal przeważają przestępstwa o charakterze kryminalnym. W 2013 r. stanowiły one 55,6% ogólnej liczby przestępstw stwierdzonych w województwie. Odsetek ten był wyraźnie wyższy niż 3 lata wcześniej – w 2010 r. sięgał 53,8%. Nieco wzrósł także udział przestępstw o charakterze gospodarczym – z 21,6% do 24,6%.

W przeliczeniu na 1000 mieszkańców województwa, średnia liczba popełnionych przestępstw wyniosła 23, przy czym 13 przestępstw miało charakter kryminalny, 6 gospodarczy, a 4 to przestępstwa drogowe.

Wykrywalność przestępstw w 2013 r. ukształtowała się na poziomie 75,1%, dla porównania w 2010 r. wskaźnik ten w województwie wynosił 78,4%. Najniższą skutecznością ścigania charakteryzowały się przestępstwa kryminalne – 58,7%. Przestępstwa gospodarcze wykrywano ze skutecznością 94,3%, a drogowe – 99,2%.

Wybrane przestępstwa stwierdzone

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2010=100
Ogółem	33383	34321	31691	29202	87,5
przestępstwa:					
kryminalne	17953	17453	17327	16242	90,5
gospodarcze	7227	7820	6990	7178	99,3
drogowe	6184	7363	6120	4195	67,8
inne	2018	1685	1254	987	48,9

OCHRONA ŚRODOWISKA

Powierzchnia geodezyjna województwa świętokrzyskiego według stanu na dzień 1 I 2013 r., wyniosła 1 171,1 tys. ha, co stanowiło 3,7% powierzchni kraju. Użytki rolne zajmowały 64,1% ogólnej powierzchni województwa, grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione – 29,7% (z tego lasy 28,6%), grunty pod wodami – 0,7%, a grunty zabudowane i zurbanizowane – 4,6%.

W 2013 r. powierzchnia gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji i zagospodarowania wyniosła 3,4 tys. ha, co stanowiło 0,3% powierzchni gruntów ogółem w województwie. W latach 2010-2013 rekultywacji poddano 97 ha gruntów – 53 ha przeznaczono na cele rolnicze, 26 ha na cele leśne; z kolei zagospodarowano 23 ha gruntów – 15 ha na cele rolnicze, 8 ha na cele leśne.

Na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w województwie świętokrzyskim pobrano 1240,5 hm³ wody – 11,7% poboru wody w kraju. Większość, bo 90,1% wody pobrano na cele produkcyjne, 5,3% przeznaczono do nawodnień w rolnictwie i leśnictwie oraz napełniania i uzupełniania stawów rybnych, a 4,6% na eksploatację sieci wodociągowej. Pobór wody w 2013 r. był o 4,7% mniejszy niż w roku poprzednim i o 11,6% mniejszy niż w 2010 r. Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności wyniosło 1224,8 hm³, co stanowiło 12,1% zużycia wody w Polsce. W stosunku do 2012 r. zużycie wody w województwie zmniejszyło się o 4,7%, a w stosunku do 2010 r. – o 11,6%.

W 2013 r. na obszarze województwa świętokrzyskiego do wód powierzchniowych lub do ziemi odprowadzono łącznie 1191,9 hm³ ścieków przemysłowych i komunalnych – stanowiło to 13,3% ogółu ścieków odprowadzonych w kraju. Przeważającą część stanowią ścieki przemysłowe. Bezpośrednio do wód powierzchniowych lub do ziemi trafiło ich 1157,6 hm³, z czego 95,5% to wody chłodnicze – niewymagające oczyszczania.

W 2013 r. w województwie świętokrzyskim odprowadzono o 3,4% mniej ścieków niż w 2012 r. i o 10,7% mniej niż w 2010 r. Ilość zanieczyszczeń odprowadzonych do wód lub ziemi bezpośrednio z zakładów przemysłowych zmniejszyła się w porównaniu do 2010 r. o 11,0%. Z kolei ilość zanieczyszczeń odprowadzonych siecią kanalizacyjną zwiększyła się w porównaniu do 2010 r. – o 4,3%.

Ścieki przemysłowe i komunalne oprowadzone do wód lub do ziemi

	Ogółem	Bezpośrednio z zakładów		Siecią kanalizacyjną
		razem	w tym wody chłodnicze (umownie czyste)	
w hektometrach sześciennych				
2010	1334,2	1301,3	1258,5	32,9
2012	1233,4	1201,0	1159,2	32,5
2013	1191,9	1157,6	1105,6	34,3
2010=100	89,3	89,0	87,9	104,3

Z ogółu ścieków odprowadzonych w 2013 r. oczyszczania wymagało 86,3 hm³; oczyszczano 61,3% tych ścieków. Oczyszczaniu z podwyższonym usuwaniem biogenów poddano 53,5% ścieków oczyszczanych w 2013 r., metodą mechaniczną oczyszczano 33,3% ścieków, a stosując łącznie metodę chemiczną i biologiczną oczyszczano 13,2%. Inaczej powyższa struktura wyglądała w 2010 r. Wówczas, najwięcej ścieków przemysłowych i komunalnych oczyszczano metodą chemiczną i biologiczną – 45,2%, stosując metodę mechaniczną oczyszczano 28,8% ścieków, natomiast z podwyższonym usuwaniem biogenów – 25,9%.

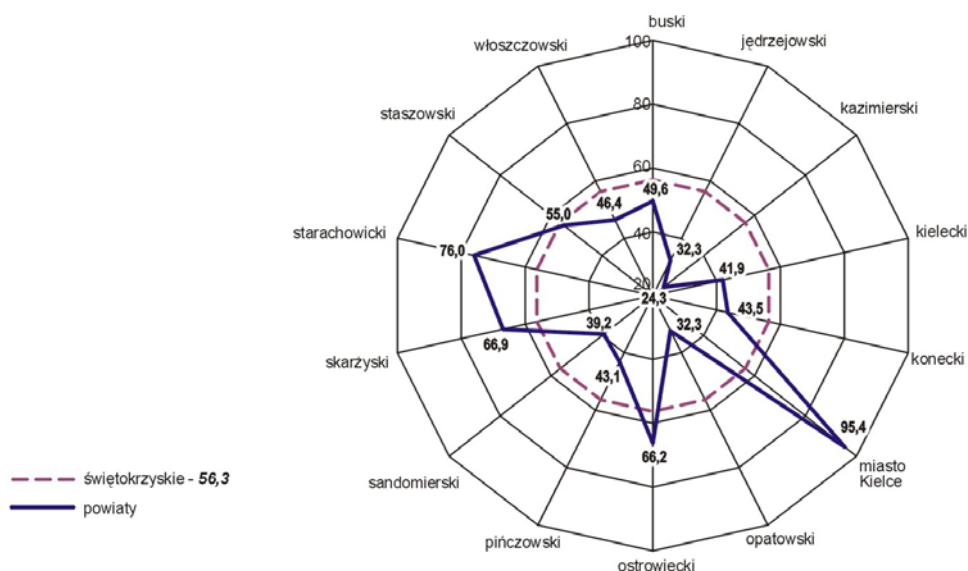
Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczenia

	Ogółem	Oczyszczane					Nieoczyszczane
		razem	mechaniczne	biologiczne	chemiczne ^a	z podwyższonym usuwaniem biogenów	
w hektometrach sześciennych							
2010	75,7	51,4	14,8	20,3	3,0	13,3	24,4
2012	74,2	50,2	16,2	6,4	0,8	26,7	24,0
2013	86,3	52,9	17,7	6,7	0,3	28,3	33,3
2010=100	113,9	103,1	119,2	33,0	10,1	212,3	136,8

a Dotyczy tylko ścieków przemysłowych

W 2013 r. z oczyszczalni ścieków miejskich i wiejskich korzystało 56,3% mieszkańców województwa świętokrzyskiego – w kraju 70,3%. Wskaźnik ten dla województwa systematycznie rośnie – w stosunku do 2012 r. o 2,7 p. proc., a w stosunku do 2010 r. o 7,4 p. proc. Mimo to tylko w jednym województwie z oczyszczalni ścieków korzysta mniej osób.

**LUDNOŚĆ KORZYSTAJĄCA Z OCZYSZCZALNI ŚCIEKÓW
W % OGÓLNEJ LICZBY LUDNOŚCI W 2013 R.**

W 2013 r. ścieki oczyszczane były w 42 oczyszczalniach przemysłowych i 115 komunalnych. Wśród oczyszczalni komunalnych w 80 ścieki oczyszczane były biologiczne, a w 35 z podwyższonym usuwaniem biogenów. W stosunku do 2010 r. w województwie przybyło 8 oczyszczalni ścieków, z czego: 1 oczyszczalnia przemysłowa oraz 7 oczyszczalni komunalnych.

Na terenie województwa świętokrzyskiego w 2013 r. działało 81 zakładów uznanych za szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza atmosferycznego. Wyemitowały one łącznie 2,4 tys. ton zanieczyszczeń pyłowych, pochodzących głównie ze spalania paliw (56,0% ogółu zanieczyszczeń pyłowych). W porównaniu z 2010 r. emisja pyłów zmniejszyła się o 14,8% - w kraju zanotowano spadek emisji tego rodzaju zanieczyszczeń o 20,8%. W 2013 r. w województwie świętokrzyskim wyemitowano 4,9% wszystkich zanieczyszczeń pyłowych w kraju – w 8 województwach wypuszczono do atmosfery więcej pyłów niż w województwie świętokrzyskim.

W 2013 r. w województwie świętokrzyskim wyemitowano do atmosfery łącznie 11523,6 tys. ton zanieczyszczeń gazowych, co stanowiło 5,3% emisji krajowej – w 6 województwach w kraju wyemitowano więcej zanieczyszczeń gazowych niż w województwie świętokrzyskim. Emisja gazów była o 13,5% niższa niż w 2010 r. – w kraju wyższa o 0,6%. Głównym składnikiem zanieczyszczeń gazowych był dwutlenek węgla – 11453,6 tys. ton, co stanowiło 99,4% ogółu zanieczyszczeń gazowych. Ponadto zakłady szczególnie uciążliwe wyemitowały: 10,6 tys. ton dwutlenku siarki, 17,1 tys. ton tlenu azotu, 41,2 tys. ton tlenu węgla oraz 0,1 tys. ton metanu. W stosunku do 2010 r. zmniejszyła się emisja: dwutlenku siarki – o 38,2%, dwutlenku węgla – o 13,6%, tlenu azotu – o 12,2%. Wzrosła natomiast emisja tlenu węgla – o 1,7% oraz metanu – o 60,2%.

Spośród grupy zakładów szczególnie uciążliwych 68 posiadało urządzenia do redukcji zanieczyszczeń pyłowych, a 6 – do redukcji zanieczyszczeń gazowych. W zainstalowanych urządzeniach zatrzymano 1501,0 tys. ton pyłów – 99,8% ogółu zanieczyszczeń pyłowych i 54,2 tys. ton gazów – 43,6% ogółu zanieczyszczeń gazowych. W przeliczeniu na 1 km² w województwie świętokrzyskim w 2013 r. wyemitowano 984,0 t zanieczyszczeń gazowych tj. o 154,3 t mniej niż w 2010 r. (w tym bez dwutlenku węgla – 6,0 t na 1 km², a w 2010 r. – 6,7 t na 1 km²). Z kolei w przypadku zanieczyszczeń pyłowych – podobnie jak w 2010 r. – wyemitowano 0,2 t na 1 km².

Zanieczyszczenie środowiska powodują także odpady wytwarzane przez przemysł. Według stanu na koniec 2013 r. w województwie świętokrzyskim na składowiskach własnych zakładów pracy nagromadzono 46,3 mln ton odpadów – 2,8% odpadów składowanych przez zakłady pracy w kraju. W 2013 r. w województwie świętokrzyskim wytworzono 4438,1 tys. ton odpadów (z wyłączeniem odpadów komunalnych) tj. o 126,0% więcej niż w 2010 r. Odpady poddane odzyskowi stanowiły 51,3% ogółu odpadów wytworzonych w ciągu roku. Unieszkodliwiono zaś 46,8% wytworzonych odpadów, głównie poprzez składowanie na składowiskach własnych i innych. Pozostałe 1,9% odpadów czasowo magazynowano.

Źródłem powstawania odpadów jest także działalność bytowa człowieka. W 2013 r. zebrano 169,7 tys. ton odpadów oraz wywieziono 746,1 ton nieczystości ciekłych. W stosunku do 2010 r. zebrano o 14,9% mniej odpadów oraz wywieziono o 8,1% mniej nieczystości ciekłych. Z ogólnej liczby zebranych odpadów komunalnych 125,7 tys. ton pochodziło z gospodarstw domowych, w przeliczeniu na 1 mieszkańca, przeciętnie – 98,9 kg. W 2013 r. selektywnie zebrano w województwie 16,4% odpadów komunalnych (w kraju średnio 13,5%) i uzyskano najlepszy wynik ze wszystkich województw w kraju w ilości odpadów zebranych selektywnie. Zebrano: 9,5 tys. ton tworzyw sztucznych, 7,1 tys. ton papieru, 6,9 tys. ton szkła oraz 4,1 tys. ton innych odpadów (tekstylii, odpady biodegradowalne, niebezpieczne, wielkogabarytowe oraz zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne).

Województwo świętokrzyskie to atrakcyjny region, który posiada znaczną powierzchnię o szczególnych walorach przyrodniczych. Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w 2013 r. wyniosła 760,5 tys. ha, czyli 64,9% ogólnej powierzchni województwa i 7,5% chronionej powierzchni kraju. W porównaniu z 2010 r. obszar ten zwiększył się o 0,6%.

Największy udział w powierzchni terenów objętych ochroną przypadał na obszary chronionego krajobrazu, które łącznie obejmowały powierzchnię 623,8 tys. ha – 82,0% powierzchni chronionej województwa. W 2013 r. na obszarze województwa znajdowały się także 72 rezerваты przyrody, z tego: 27 rezerwatów przyrody nieożywionej, 22 leśne oraz 10 stepowych. Łączna powierzchnia rezerwatów przyrody w województwie to 3,8 tys. ha – 0,5% powierzchni chronionej województwa. Województwo świętokrzyskie to także 9 parków krajobrazowych o łącznej powierzchni 128,1 tys. ha – 16,8% powierzchni chronionej oraz Świętokrzyski Park Narodowy – 1,0% powierzchni chronionej.

Aby środowisko naturalne w wyniku działalności człowieka nie uległo nadmiernej degradacji, niezbędne jest ponoszenie określonych nakładów finansowych na przedsięwzięcia ekologiczne. W 2013 r. nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska w województwie świętokrzyskim wyniosły 737,4 mln zł, tj. o 7,0% więcej niż w poprzednim roku i o 26,2% więcej niż w 2010 r. Nakłady te stanowiły 6,8% ogółu nakładów poniesionych w kraju na środki trwałe służące ochronie środowiska – tylko w 4 województwach w kraju poniesiono wyższe nakłady niż w województwie świętokrzyskim. Najwięcej środków przeznaczono na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu – 66,2%. Na gospodarkę ściekową i ochronę wód przeznaczono 25,2%, w tym na sieć kanalizacyjną odprowadzającą ścieki oraz wody opadowe przeznaczono 17,2%. Z kolei na gospodarkę odpadami przeznaczono 5,6% ogółu środków na ochronę środowiska. Inaczej prezentowała się struktura nakładów w 2010 r. Najwięcej, bo aż 79,0% środków przeznaczono na gospodarkę ściekową i ochronę wód, 15,9% na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu, a 2,7% na gospodarkę odpadami.

Nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej w 2013 r. wyniosły 79,8 mln zł i było to o 25,8% więcej niż w 2012 r. i o 34,7% mniej niż w 2010 r. Najwięcej środków przeznaczono na ujęcia i doprowadzenie wody – 52,8% oraz obwałowania powodziowe – 24,4% (w 2010 r. 51,7% nakładów przeznaczonych było na obwałowania powodziowe a 43,4% na ujęcia i doprowadzenie wody).

W wyniku poniesionych nakładów na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej w latach 2010-2013 udało się m.in. uzyskać następujące efekty rzeczowe:

- 920,9 km sieci wodociągowej,
- 35,8 km obwałowań przeciwpowodziowych,
- 1669,9 km sieci kanalizacyjnej odprowadzającej ścieki,
- 17 komunalnych oczyszczalni ścieków.

PRODUKT KRAJOWY BRUTTO

W 2012 r. wartość wytworzonego produktu krajowego brutto w województwie świętokrzyskim w cenach bieżących wyniosła 40126 mln zł i stanowiła 2,5% ogółu PKB dla kraju (13 lokata wśród województw w Polsce). W stosunku do 2010 r. zanotowano wzrost PKB (w cenach stałych) o 3,0%.

Syntetycznym miernikiem poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego jest PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Jego wartość zarówno w przypadku województwa świętokrzyskiego, jak i kraju ulega z roku na rok systematycznemu zwiększeniu. W 2012 r. wyniósł on w Świętokrzyskim 31459 zł (w kraju – 41934 zł), co dało województwu świętokrzyskiemu 12 lokatę w kraju. W ujęciu realnym PKB na 1 mieszkańca był wyższy niż w 2010 r. o 3,7%. Wzrost PKB na przestrzeni tych dwóch lat był najniższy spośród wszystkich województw.

W strukturze wartości dodanej brutto dominują usługi. Na sekcje: handel; naprawa pojazdów samochodowych, transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja przypadało 28,1% jej ogółu, działalność finansową i ubezpieczeniową; obsługę rynku nieruchomości – 7,6%, a na pozostałe usługi – 24,7%. Duże znaczenie dla gospodarki województwa ma także przemysł – 26,1%. Na budownictwo przypadało 9,4% wartości dodanej brutto, a na rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo – 4,1%.

Nominalne dochody do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych w 2012 r. wyniosły 28813 mln zł. Na jednego mieszkańca przypadało 22589 zł (w kraju – 25547 zł), co oznacza wzrost na przestrzeni dwóch lat w ujęciu realnym o 0,5%.

TABL. 1 LUDNOŚĆ
Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2013
OGÓŁEM	1282546	1268239
mężczyźni	626481	619232
kobiety	656065	649007
miasta	578955	567794
wieś	703591	700445
Kobiety na 100 mężczyzn	105	105
Ludność w miastach w % ogółu ludności	45,1	44,8
Ludność na 1 km ² powierzchni ogólnej	110	108

TABL. 2 LUDNOŚĆ WEDŁUG PŁCI I WIEKU
Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	z liczby ogółem				
		mężczyźni	miasta		wieś	
			razem	w tym mężczyźni	razem	w tym mężczyźni

OGÓŁEM

2010	1282546	626481	578955	275996	703591	350485
2013	1268239	619232	567794	270022	700445	349210
0-2 lata	33657	17456	14225	7367	19432	10089
3-6	50456	25885	21207	10907	29249	14978
7-12	68549	35069	27315	14072	41234	20997
13-15	38203	19664	14695	7613	23508	12051
16-18	43344	22000	16993	8529	26351	13471
19-24	103575	53220	40735	20801	62840	32419
25-29	96518	50045	42890	22013	53628	28032
30-34	101198	52361	47340	24163	53858	28198
35-39	94319	49005	43511	22207	50808	26798
40-44	81709	41832	35367	17753	46342	24079
45-49	75983	38539	33073	15884	42910	22655
50-54	87705	43860	40239	18736	47466	25124
55-59	99635	49215	49690	22747	49945	26468
60-64	89362	42284	45617	20315	43745	21969
65-69	62909	28433	32392	14177	30517	14256
70-74	42633	17488	20436	8200	22197	9288
75-79	41785	15460	19288	7115	22497	8345
80 lat i więcej	56699	17416	22781	7423	33918	9993

TABL. 3 LUDNOŚĆ W WIEKU PRODUKCYJNYM I NIEPRODUKCYJNYM WEDŁUG POWIATÓW
Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE		Ogółem	W wieku						Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym
			przedprodukcyjnym		produkcyjnym		poprodukcyjnym		
			razem	w tym mężczyzn	razem	w tym mężczyzn	razem	w tym mężczyzn	
WOJEWÓDZTWO ..	2010	1282546	234159	119822	815854	434662	232533	71997	57
	2013	1268239	219250	112479	797885	427956	251104	78797	59
PODREGION									
KIELECKI	2010	783358	140361	71846	503599	266007	139398	42585	56
	2013	776556	132694	67949	491240	261500	152622	47236	58
Powiaty:									
kielecki.....	2010	205475	43630	22226	132207	71027	29638	9190	55
	2013	207588	41379	21187	134368	72418	31841	10022	54
konecki	2010	84697	15188	7700	53626	29299	15883	4832	58
	2013	83392	14159	7232	52088	28603	17145	5297	60
ostrowiecki.....	2010	116513	19814	10181	74972	39389	21727	6552	55
	2013	114418	18511	9554	72083	38162	23824	7281	59
skarżyski	2010	79612	12855	6687	51239	27111	15518	4597	55
	2013	78072	11873	6096	49291	26465	16908	5077	58
starachowicki	2010	94611	16797	8672	59480	31593	18334	5696	59
	2013	93216	15604	8037	57897	31103	19715	6112	61
Miasto na prawach powiatu									
Kielce	2010	202450	32077	16380	132075	67588	38298	11718	53
	2013	199870	31168	15843	125513	64749	43189	13447	59
PODREGION									
SANDOMIERSKO-JĘDRZEJOWSKI ...	2010	499188	93798	47976	312255	168655	93135	29412	60
	2013	491683	86556	44530	306645	166456	98482	31561	60
Powiaty:									
buski	2010	74591	13479	6828	46258	24927	14854	4634	61
	2013	73591	12584	6387	45422	24557	15585	4981	62
jędrzejowski	2010	88867	17103	8782	55805	30129	15959	5079	59
	2013	87987	16145	8328	54634	29684	17208	5556	61
kazimierski	2010	35805	6202	3162	22357	12121	7246	2329	60
	2013	34943	5575	2819	21983	11974	7385	2382	59
opatowski	2010	55811	10474	5332	34934	18998	10403	3241	60
	2013	54656	9543	4916	34359	18838	10754	3357	59
pińczowski	2010	41430	7395	3776	25655	14068	8380	2641	62
	2013	40611	6809	3515	25091	13805	8711	2768	62
sandomierski	2010	81386	15202	7797	50904	27079	15280	4837	60
	2013	80069	13873	7183	49869	26658	16327	5240	61
staszowski	2010	74411	14731	7559	47203	25403	12477	3945	58
	2013	73505	13568	7009	46524	25137	13413	4351	58
włoszczowski.....	2010	46887	9212	4740	29139	15930	8536	2706	61
	2013	46321	8459	4373	28763	15803	9099	2926	61

TABL. 4 RUCH NATURALNY LUDNOŚCI

WYSZCZEGÓLNIENIE	Mażeństwa		Rozwody	Urodzenia żywe	Zgony		Przyrost naturalny	
	ogółem	w tym wyznaniowe			ogółem	w tym niemowlęta		
W LICZBACH BEZWZGLĘDNYCH								
OGÓLEM	2010	7833	5806	1536	12445	14006	78	-1561
	2013	5844	4027	1383	10720	14193	52	-3473
Miasta	2010	3668	2537	1017	5323	5607	25	-284
	2013	2561	1638	868	4339	5903	19	-1564
Wieś	2010	4165	3269	519	7122	8399	53	-1277
	2013	3283	2389	515	6381	8290	33	-1909
NA 1000 LUDNOŚCI^a								
OGÓLEM	2010	6,1	4,5	1,2	9,7	10,9	6,3	-1,2
	2013	4,6	3,2	1,1	8,4	11,2	4,9	-2,7
Miasta	2010	6,3	4,4	1,8	9,2	9,7	4,7	-0,5
	2013	4,5	2,9	1,5	7,6	10,4	4,4	-2,7
Wieś	2010	5,9	4,6	0,7	10,1	11,9	7,4	-1,8
	2013	4,7	3,4	0,7	9,1	11,8	5,2	-2,7

a Zgony niemowląt - na 1000 urodzeń żywych.

TABL. 5 MIGRACJE WEWNĘTRZNE I ZAGRANICZNE LUDNOŚCI NA POBYT STAŁY

LATA	Napływ ^a				Odływ ^b				Saldo migracji	
	ogółem	z miast	ze wsi	z zagranicy	ogółem	do miast	na wieś	za granicę		
W LICZBACH BEZWZGLĘDNYCH										
OGÓLEM	2010	11373	6099	4945	329	13918	7190	6421	307	-2545
	2013	10814	5498	5035	281	13623	6686	6465	472	-2809
Miasta	2010	4381	1783	2433	165	7566	3485	3825	256	-3185
	2013	4104	1487	2447	170	7053	3030	3680	343	-2949
Wieś	2010	6992	4316	2512	164	6352	3705	2596	51	640
	2013	6710	4011	2588	111	6570	3656	2785	129	140
NA 1000 LUDNOŚCI										
OGÓLEM	2010	8,9	4,7	3,8	0,3	10,8	5,6	5,0	0,2	-2,0
	2013	8,5	4,3	4,0	0,2	10,7	5,3	5,1	0,4	-2,2
Miasta	2010	7,5	3,1	4,2	0,3	13,0	6,0	6,6	0,4	-5,5
	2013	7,2	2,6	4,3	0,3	12,4	5,3	6,5	0,6	-5,2
Wieś	2010	9,9	6,1	3,6	0,2	9,0	5,3	3,7	0,1	0,9
	2013	9,6	5,7	3,7	0,2	9,4	5,2	4,0	0,2	0,2

a Zameldowania na pobyt stały. b Wymeldowania z pobytu stałego.

TABL. 6 MIGRACJE WEWNĘTRZNE LUDNOŚCI NA POBYT STAŁY WEDŁUG KIERUNKÓW

WYSZCZEGÓLNIENIE	Napływ ^a			Odpływ ^b			
	ogółem	z tego samego województwa	z innego województwa	ogółem	do tego samego województwa	do innego województwa	
W LICZBACH BEZWZGLĘDNYCH							
OGÓŁEM	2010	11044	8199	2845	13611	8199	5412
	2013	10533	7902	2631	13151	7902	5249
Miasta	2010	4216	2907	1309	7310	4107	3203
	2013	3934	2728	1206	6710	3693	3017
Wieś	2010	6828	5292	1536	6301	4092	2209
	2013	6599	5174	1425	6441	4209	2232
NA 1000 LUDNOŚCI							
OGÓŁEM	2010	8,6	6,4	2,2	10,6	6,4	4,2
	2013	8,3	6,2	2,1	10,4	6,2	4,1
Miasta	2010	7,3	5,0	2,3	12,6	7,1	5,5
	2013	6,9	4,8	2,1	11,8	6,5	5,3
Wieś	2010	9,7	7,5	2,2	9,0	5,8	3,1
	2013	9,4	7,4	2,0	9,2	6,0	3,2

a Zameldowania na pobyt stały. b Wymeldowania z pobytu stałego.

TABL. 7 MIGRACJE WEWNĘTRZNE LUDNOŚCI NA POBYT STAŁY WEDŁUG PŁCI I WIEKU MIGRANTÓW

WYSZCZEGÓLNIENIE	Napływ ^a			Odpływ ^b			Saldo migracji		
	ogółem	mężczyźni	kobiety	ogółem	mężczyźni	kobiety	ogółem	mężczyźni	kobiety
2010	11044	5151	5893	13611	6184	7427	-2567	-1033	-1534
2013	10533	4928	5605	13151	6058	7093	-2618	-1130	-1488
0-4 lata	1095	545	550	1262	645	617	-167	-100	-67
5-9	744	370	374	835	421	414	-91	-51	-40
10-14	451	235	216	500	253	247	-49	-18	-31
15-19	445	178	267	483	197	286	-38	-19	-19
20-24	964	300	664	1239	360	879	-275	-60	-215
25-29	1835	729	1106	2840	1145	1695	-1005	-416	-589
30-34	1482	724	758	2177	1077	1100	-695	-353	-342
35-39	905	499	406	1160	631	529	-255	-132	-123
40-44	523	288	235	596	334	262	-73	-46	-27
45-49	371	204	167	370	204	166	1	-	1
50-54	410	226	184	409	222	187	1	4	-3
55-59	387	194	193	366	187	179	21	7	14
60-64	362	194	168	324	153	171	38	41	-3
65 lat i więcej	559	242	317	590	229	361	-31	13	-44

a Zameldowania na pobyt stały. b Wymeldowania z pobytu stałego.

TABL. 8 MIGRACJE ZAGRANICZNE LUDNOŚCI NA POBYT STAŁY WEDŁUG PŁCI I WIEKU MIGRANTÓW

WYSZCZEGÓLNIENIE	Imigranci			Emigranci			Saldo migracji		
	ogółem	mężczyźni	kobiety	ogółem	mężczyźni	kobiety	ogółem	mężczyźni	kobiety
2010									
2013	281	152	129	472	219	253	191	67	124
0-4 lata	108	54	54	23	7	16	85	47	38
5-9	9	3	6	35	20	15	-26	-17	-9
10-14	6	5	1	35	17	18	-29	-12	-17
15-19	13	8	5	28	20	8	-15	-12	-3
20-24	9	4	5	25	12	13	-16	-8	-8
25-29	25	18	7	58	27	31	-33	-9	-24
30-34	30	21	9	81	34	47	-51	-13	-38
35-39	19	11	8	59	24	35	-40	-13	-27
40-44	15	8	7	24	12	12	-9	-4	-5
45-49	5	5	-	17	10	7	-12	-5	-7
50-54	9	3	6	33	17	16	-24	-14	-10
55-59	7	3	4	26	11	15	-19	-8	-11
60-64	10	3	7	15	5	10	-5	-2	-3
65 lat i więcej	16	6	10	13	3	10	3	3	-

TABL. 9 PRACUJĄCY^a W 2013 R.
Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2013			
	ogółem	Sektor publiczny	Sektor prywatny	Z ogółem kobiety
Ogółem	453970	90261	363709	219271
w tym:				
Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	149635	894	148741	74850
w tym rolnictwo	148049	104	147945	74601
Przemysł	76536	6807	69729	20923
w tym przetwórstwo przemysłowe	65833	2601	63232	18788
Budownictwo	24062	52	24010	2491
Handel; naprawa pojazdów samochodowych ^Δ	56635	129	56506	30424
Transport i gospodarka magazynowa	18908	6929	11979	3924
Zakwaterowanie i gastronomia ^Δ	5552	267	5285	3666
Informacja i komunikacja	2906	148	2758	980
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	5605	804	4801	4000
Obsługa rynku nieruchomości ^Δ	3655	669	2986	1745
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	9164	914	8250	4759
Administrowanie i działalność wspierająca ^Δ	9368	390	8978	4101
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	20076	20076	—	12520
Edukacja	31745	28139	3606	24961
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	28672	20579	8093	22842
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	3991	3432	559	2482
Pozostała działalność usługowa	7460	32	7428	4603

a Według faktycznego miejsca pracy.

TABL. 10 PRACUJĄCY^a WEDŁUG RODZAJÓW DZIAŁALNOŚCI W 2013 R.
Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	Przemysł i budownictwo	Handel; naprawa pojazdów samocho- dowych ^Δ , trans- port i gospo- darka maga- zynowa, zakwaterowa- nie i gastro- nomia ^Δ , informacja i komunikacja	Działalność finansowa i ubezpiecze- niowa, obsłu- ga rynku nieruchomo- ści ^Δ	Pozostałe usługi
WOJEWÓDZTWO	377567	149029	80694	46975	6838	94031
PODREGION KIELECKI	208509	50923	55742	33664	5001	63179
Powiaty:						
kielecki	47095	26526	7666	3585	213	9105
konecki	19681	6506	5954	1943	255	5023
ostrowiecki	25609	6743	7163	4219	768	6716
skarżyski	14644	2012	4591	3311	312	4418
starachowicki.....	26285	7752	10317	2237	333	5646
Miasto na prawach powiatu						
Kielce	75195	1384	20051	18369	3120	32271
PODREGION SANDOMIERSKO-JĘDRZEJOWSKI.....	169058	98106	24952	13311	1837	30852
Powiaty:						
buski.....	29351	18507	2210	2906	264	5464
jędrzejowski.....	26085	15137	4110	2066	347	4425
kazimierski	13188	10494	381	635	76	1602
opatowski	16900	10952	1851	832	189	3076
pińczowski.....	14118	8422	1844	1175	185	2492
sandomierski	29080	15772	4231	2840	356	5881
staszowski.....	24817	11203	6436	1811	297	5070
włoszczowski.....	15519	7619	3889	1046	123	2842

a Według faktycznego miejsca pracy; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie.

TABL. 11 BEZROBOTNI ZAREJESTROWANI WEDŁUG WIEKU, POZIOMU WYKSZTAŁCENIA, CZASU POZOSTAWANIA BEZ PRACY ORAZ STAŻU PRACY

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010		2013	
	ogółem	w tym kobiety	ogółem	w tym kobiety
OGÓŁEM				
Ogółem.....	82141	41199	90124	43838
WEDŁUG WIEKU				
24 lata i mniej.....	18280	9403	18016	8822
25 – 34.....	25623	14358	26973	14764
35 – 44.....	14888	7861	17767	9153
45 – 54.....	15722	7391	16036	7622
55 lat i więcej.....	7628	2186	11332	3477
WEDŁUG POZIOMU WYKSZTAŁCENIA				
Wyższe.....	10906	7502	13430	9196
Policealne oraz średnie zawodowe.....	20434	10919	22849	11892
Średnie ogólnokształcące.....	9235	6242	9557	6124
Zasadnicze zawodowe.....	23662	9275	25622	9515
Gimnazjalne, podstawowe i niepełne podstawowe.....	17904	7261	18666	7111
WEDŁUG CZASU POZOSTAWANIA BEZ PRACY^a				
3 miesiące i mniej.....	25329	11030	22034	9169
3 – 6.....	15426	8053	16079	8294
6 – 12.....	16159	8324	17598	8257
12 – 24.....	13861	7181	16903	8247
Powyżej 24 miesięcy.....	11366	6611	17510	9871
WEDŁUG STAŻU PRACY				
Bez stażu pracy.....	20450	11561	19895	10770
Ze stażem pracy:				
1 rok i mniej.....	12435	6932	14631	7882
1 – 5.....	17965	8660	20130	9742
5 – 10.....	10565	5226	12216	5871
10 – 20.....	11137	5461	12296	5818
20 – 30.....	7526	2815	8259	3027
Powyżej 30 lat.....	2063	544	2697	728

a Od momentu rejestracji w Urzędzie Pracy.

TABL. 12 PRZECIĘTNE MIESIĘCZNE WYNAGRODZENIE BRUTTO WEDŁUG POWIATÓW

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2013	
		ogółem	2010=100
WOJEWÓDZTWO	2971,58	3349,81	112,7
PODREGION KIELECKI	2966,95	3356,48	113,1
Powiaty:			
kielecki.....	2709,04	3045,00	112,4
konecki	2743,51	3157,76	115,1
ostrowiecki.....	2827,82	3154,96	111,6
skarżyski.....	2783,02	3280,83	117,9
starachowicki.....	2671,49	3083,87	115,4
Miasta na prawach powiatu:			
Kielce	3200,80	3597,04	112,4
PODREGION SANDOMIERSKO- JĘDRZEJOWSKI	2982,23	3062,17	111,8
Powiaty:			
buski.....	2700,95	3062,17	113,4
jędrzejowski.....	3040,91	3629,28	119,3
kazimierski.....	2638,63	3001,17	113,7
opatowski	2749,31	3085,06	112,2
pińczowski.....	2895,48	3130,97	108,1
sandomierski	3221,56	3415,98	106,0
staszowski.....	3138,70	3470,07	110,6
włoszczowski.....	2913,74	3307,07	113,5

a Bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób.

TABL. 13 CENY DETALICZNE WYBRANYCH TOWARÓW I USŁUG

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2013	
	w zł		2010=100
Ryż — za 1 kg	4,30	4,05	94,2
Chleb pszenno-żytni — za 0,5 kg	1,60	1,88	117,5
Makaron jajeczny — za 400 g	3,20	4,02	125,6
Mąka pszenna — za 1 kg	2,18	2,45	112,4
Mięso wołowe z kością (rostbef) — za 1 kg	19,44	24,29	124,9
Mięso wieprzowe z kością (schab środkowy) — za 1 kg	14,18	15,94	112,4
Kurczęta patroszone — za 1 kg	6,58	7,95	120,8
Szynka wieprzowa gotowana — za 1 kg	22,13	23,37	105,6
Kiełbasa sucha — za 1 kg	26,71	25,82	96,7
Filety z morskiczka mrożone — za 1 kg	18,93	24,45	129,2
Karp świeży — za 1 kg	13,73	14,71	107,1
Śledź solony odgłowiony — za 1 kg	9,29	12,90	138,9
Mleko krowie spożywcze – 3-3,5% tłuszczu sterylizowane — za 1 l	2,76	2,89	104,9
Śmietana o zawartości tłuszczu 18% — za 200 ml	1,90	1,83	96,3
Ser twarogowy półtusty — za 1 kg	12,37	12,88	104,1
Ser dojrzewający „Gouda” — za 1 kg	17,21	20,32	118,1
Jaja kurze świeże — za 1 szt	0,50	0,55	110,0
Masło świeże o zawartości tłuszczu 82,5% — za 200 g	4,09	4,64	113,4
Olej rzepakowy produkcji krajowej — za 1 l	6,22	7,00	112,5
Pomarańcze — za 1 kg	6,08	5,56	91,4
Jabłka — za 1 kg	2,35	2,69	114,5
Buraki — za 1 kg	1,75	1,70	97,1
Marchew — za 1 kg	2,00	2,10	105,0
Ziemniaki — za 1 kg	1,38	1,42	102,9
Cukier biały kryształ — za 1 kg	2,78	3,55	127,7
Kawa naturalna mielona — za 250 g	6,25	6,68	106,9
Herbata czarna, liściasta — za 100 g	3,40	3,53	103,8
Wódka czysta 40% — za 0,5 l	19,51	20,27	103,9
Garnitur męski 2-częściowy, z elanowelny — za 1 kpl	510,92	469,98	92,0
Półbuty męskie skórzane, na podeszwie nieskórzanej — za 1 parę	177,39	200,25	112,9
Półbuty damskie skórzane, na podeszwie nieskórzanej — za 1 parę	160,54	172,11	107,2
Podzielowanie obuwia męskiego — za 1 parę	29,86	40,16	134,5
Zimna woda z miejskiej sieci wodociągowej — za 1 m ³	2,95	3,62	122,7
Energia elektryczna dla gospodarstw domowych (taryfa cało-dobowa) — za 1 kW·h .	0,57	0,66	115,8
centralne ogrzewanie lokali mieszkalnych – za 1 m ²	3,88	4,18	107,7
Węgiel kamienny — za 1 t	716,13	836,85	116,9
Ciepła woda — za 1 m ³	18,99	21,65	114,0
Chłodziarko-zamrażarka typu domowego, poj. ok. 300 l	1308,48	1016,50	77,7
Pralka automatyczna typu domowego, na 5 kg suchej bielizny	1282,83	1073,76	83,7
Odkurzaczy typu domowego	346,79	363,48	104,8
Żelazko z nawilżaczem	176,26	183,66	104,2
Benzyna silnikowa bezołowiowa, 95-oktanowa — za 1 l	4,60	5,50	119,6
Bilet normalny na przejazd jednorazowy autobusem miejskim	2,00	2,47	123,5
Przejazd taksówką osobową, taryfa dzienna — za 5 km	14,63	17,13	117,1
Bilet normalny do kina	13,20	16,57	125,5
Wizyta u lekarza specjalisty	65,14	86,67	133,1

TABL. 14 MIESZKANIA ODDANE DO UŻYTKU

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2013
Mieszkania	2277	2868
miasta	1242	1224
wieś	1035	1644
Spółdzielcze.....	98	-
Komunalne.....	52	52
Zakładowe.....	1	2
Przeznaczone na sprzedaż lub wynajem.....	685	445
Indywidualne	1441	2369
miasta.....	425	740
wieś	1016	1629
Mieszkania na 1000 zawartych małżeństw	291	491
miasta.....	339	478
wieś	248	501
Izby	10696	14522
miasta.....	4766	5095
wieś	5930	9427
Spółdzielcze.....	250	-
Komunalne.....	115	90
Zakładowe.....	6	11
Przeznaczone na sprzedaż lub wynajem.....	2020	1242
Indywidualne	8305	13179
miasta.....	2441	3814
wieś	5864	9365
Powierzchnia użytkowa mieszkań w m²	243867	342469
miasta.....	112068	125094
wieś	131799	217375
Spółdzielcze.....	5429	-
Komunalne.....	2013	1838
Zakładowe.....	134	245
Przeznaczone na sprzedaż lub wynajem.....	43313	29420
Indywidualne	192978	310966
miasta.....	62310	94933
wieś	130668	216033
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w m²	107,1	119,4
miasta.....	90,2	102,2
wieś	127,3	132,2
Spółdzielcze.....	55,4	-
Komunalne.....	38,7	35,3
Zakładowe.....	134,0	122,5
Przeznaczone na sprzedaż lub wynajem.....	63,2	66,1
Indywidualne	133,9	131,3
miasta.....	146,6	128,3
wieś	128,6	132,6

TABL. 15 EDUKACJA WEDŁUG SZCZEBLI KSZTAŁCENIA

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010/11	2013/14	2010/11=100
SZKOŁY			
Podstawowe.....	600	569	94,8
Gimnazja.....	243	254	104,5
Ponadgimnazjalne.....	261	248	95,0
Policealne.....	91	85	93,4
Wyższe.....	15	15	100,0
Dla dorosłych.....	126	120	95,2
gimnazja.....	1	3	300,0
ponadgimnazjalne.....	125	135	108,0
POMIESZCZENIA SZKOLNE			
Szkoły:			
podstawowe.....	6484	6574	101,4
gimnazja.....	2559	2557	99,9
ponadgimnazjalne.....	3100	3086	99,5
w tym licea ogólnokształcące.....	1333	1261	94,6
UCZNIOWIE I STUDENCI			
Wychowanie przedszkolne.....	9195	9718	105,7
Szkoły:			
podstawowe.....	71637	66761	93,2
gimnazja.....	43266	37487	86,6
ponadgimnazjalne.....	53934	45796	84,9
policealne.....	8848	9115	103,0
wyższe.....	50915	38046	74,7
dla dorosłych.....	8202	6824	83,2
gimnazja.....	67	47	70,1
ponadgimnazjalne.....	8135	6777	83,3
ABSOLWENCI^a			
Szkoły:			
podstawowe.....	12886	11834	91,8
gimnazja.....	14479	13568	93,7
ponadgimnazjalne.....	15936	14376	90,2
policealne.....	2330	2978	127,8
wyższe.....	15507	14361	92,6
dla dorosłych.....	2177	2360	108,4
gimnazja.....	19	41	215,8
ponadgimnazjalne.....	2158	2319	107,5

^a W roku szkolnym 2013/14 absolwenci z poprzedniego roku szkolnego.

TABL. 16 BIBLIOTEKI PUBLICZNE (z filiami)

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2013	2010=100
Biblioteki (stan w dniu 31 XII).....	291	274	94,2
w tym na wsi.....	221	204	92,3
Punkty biblioteczne (stan w dniu 31 XII).....	14	10	71,4
w tym na wsi.....	13	7	53,8
Księgozbiór (stan w dniu 31 XII) w tys. wol.....	4443,9	4335,3	97,6
w tym na wsi.....	2326,8	2198,5	94,5
Czytelniczy w tys.	176,5	177,5	100,6
w tym na wsi.....	64,9	64,6	99,7
Wypożyczenia:			
w tysiącach woluminów.....	3371,2	3483,8	103,3
w tym na wsi.....	1306,6	1259,8	96,4
na 1 czytelnika w wol.....	19,1	19,6	102,6
w tym na wsi.....	20,1	19,5	97,0

TABL. 17 MUZEA

WYSZCZEGÓLNIENIE	Muzea i oddziały muzealne	Muzealia w tys.	Wystawy czasowe		Zwiedzający w tys.	
			własne	obce	ogółem	w tym młodzież szkolna
OGÓŁEM 2010	24	134,8	91	43	400,4	169,3
2013	28	144,7	91	62	639,7	154,4
Biograficzne.....	2	-	6	-	65,3	28,2
Etnograficzne.....	1	15,9	6	-	127,1	-
Historyczne.....	3	11,8	28	13	67,9	21,5
Geologiczne.....	1	1,0	-	-	22,1	8,8
Przyrodnicze.....	1	0,4	-	-	32,1	14,5
Regionalne.....	4	3,1	4	10	25,2	7,4
Techniki i nauki.....	4	2,1	2	4	34,4	11,1
Interdyscyplinarne.....	4	44,8	20	15	133,0	22,4
Inne.....	8	65,6	25	20	132,8	40,6

TABL.18 KINA STAŁE

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2013	2010=100
Kina (stan w dniu 31 XII).....	10	13	130,0
Sale projekcyjne (stan w dniu 31 XII).....	17	28	164,7
Miejsca na widowni (stan w dniu 31 XII) w tys.....	5,2	6,7	130,6
Seanse:			
w tysiącach.....	18,4	34,6	187,7
na 1 kino.....	1674,7	2661,1	158,9
Widzowie:			
w tysiącach.....	549,0	679,1	123,7
na 1 kino.....	49911,7	52238,2	104,7
na 1 seans.....	29,8	19,6	65,8

TABL. 19 WYBRANE DANE Z ZAKRESU OPIEKI ZDROWOTNEJ I POMOCY SPOŁECZNEJ W 2013 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Łóżka w szpitalach ogólnych ^a na 10 tys. ludności	Ambulatoryjna opieka zdrowotna ^a		Liczba lekarzy ^a na 10 tys. ludności	Porady udzielone		
		przychodnie	praktyki lekarskie		w tys.	na 1 mieszkańca	w tym lekarskie w tys.
WOJEWÓDZTWO	48,9	557	248	22,0	9221,5	7,3	8233,1
PODREGION							
KIELECKI	52,1	360	142	26,6	6189,5	8,0	5487,2
Powiaty:							
kielecki	19,7	71	20	11,4	915,7	4,4	812,6
konecki	74,9	22	5	24,3	561,5	6,7	514,0
ostrowiecki	39,4	51	24	20,6	914,7	8,0	800,1
skarżyski	44,6	28	21	15,8	499,5	6,4	447,2
starachowicki	45,5	36	5	21,3	825,6	8,8	694,6
Miasto na prawach powiatu							
Kielce	89,7	152	67	53,4	2472,5	12,3	2218,8
PODREGION							
SANDO-MIERSKO-							
JĘDRZEJOWSKI	43,8	197	106	14,7	3032,1	6,2	2745,9
Powiaty:							
buski	71,3	31	20	21,2	417,6	5,7	373,8
jędrzejowski	21,6	35	15	9,8	586,0	6,7	546,0
kazimierski	16,3	8	14	7,7	148,7	4,2	131,3
opatowski	32,2	19	10	8,1	323,5	5,9	293,5
pińczowski	38,9	23	11	12,6	246,1	6,0	216,8
sandomierski	56,7	30	15	22,4	548,2	6,8	480,5
staszowski	41,5	28	12	15,1	440,8	6,0	404,7
włoszczowski	62,2	23	9	15,3	321,1	6,9	299,2

a Stan w dniu 31XII.

TABL. 19 WYBRANE DANE Z ZAKRESU OPIEKI ZDROWOTNEJ I POMOCY SPOŁECZNEJ W 2013 R. (dok.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Apteki ^a	Liczba ludności na 1 aptekę ^a	Rodzina piecza zastępcza ^{ab}		Instytucjonalna piecza zastępcza ^a		Stacjonarna pomoc społeczna ^a	
			Liczba rodzin	dzieci	placówki	wychowankowie	domy i zakłady (bez filii)	mieszkańcy (łącznie z filiami)
WOJEWÓDZTWO	410	3093	1073	1599	33	527	61	3933
PODREGION								
KIELECKI	258	3010	758	1121	23	301	39	2601
Powiaty:								
kielecki	44	4718	133	212	5	32	7	518
konecki	29	2876	115	188	3	42	4	361
ostrowiecki	35	3269	116	171	3	63	4	392
skarżyski	28	2788	107	142	1	28	3	99
starachowicki	33	2825	105	155	5	56	4	297
Miasto na prawach powiatu								
Kielce	89	2246	182	253	6	80	17	934
PODREGION								
SANDO-MIERSKO-								
JĘDRZEJOWSKI	152	3235	315	478	10	226	22	1332
Powiaty:								
buski	27	2726	24	34	2	59	5	213
jędrzejowski	21	4190	57	93	3	53	1	122
kazimierski	11	3177	13	21	1	36	2	101
opatowski	19	2877	48	70	1	27	6	370
pińczowski	13	3124	37	57	-	-	1	106
sandomierski	28	2860	69	106	1	42	3	136
staszowski	22	3341	35	49	1	5	3	165
włoszczowski	11	4211	32	48	1	4	1	119

a Stan w dniu 31XII. b Rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka.

TABL. 20 TURYSTYCZNE OBIEKTY ZBIOROWEGO ZAKWATEROWANIA ^a

WYSZCZEGÓLNIENIE	Obiekty ^b	Miejsca noclegowe ^b		Korzystający z noclegów		Udzielone noclegi		
		ogółem	w tym całoroczne	ogółem	w tym turyści zagraniczni	ogółem	w tym turystom zagranicznym	
WOJEWÓDZTWO	2010	162	12252	9664	406570	26546	1206889	66861
	2013	215	14188	11668	448675	27429	1342186	62808
PODREGION								
KIELECKI	2010	106	8015	5976	279899	21422	561317	50955
	2013	138	9204	6957	298393	21907	571553	45858
Powiaty:								
kielecki	2010	35	2518	1840	77151	2848	163054	7027
	2013	63	3744	2602	88178	3799	191917	7632
konecki	2010	19	1418	311	18843	287	62930	2324
	2013	22	1331	448	29720	288	69168	458
ostrowiecki	2010	9	761	761	20184	4371	40258	11317
	2013	10	785	785	22772	2804	40352	5532
skarżyski	2010	9	826	596	22986	872	44564	1444
	2013	8	772	580	23655	1423	39894	2507
starachowicki	2010	4	349	325	22691	3587	38968	6529
	2013	6	410	380	23075	1588	36310	3669
Miasto na prawach powiatu								
Kielce	2010	30	2143	2143	118044	9457	211543	22314
	2013	29	2162	2162	110993	12005	193912	26060
PODREGION								
SANDOMIERSKO-JĘDRZEJOWSKI.....	2010	56	4237	3688	126671	5124	645572	15906
	2013	77	4984	4711	150282	5522	770633	16950
Powiaty:								
buski	2010	19	1922	1914	47343	964	491385	7913
	2013	29	2651	2575	66789	1372	611946	9193
jędrzejowski	2010	4	290	290	8782	43	22539	185
	2013	6	526	526	6672	8	27694	72
kazimierski	2010	3	113	83	3131	150	5547	150
	2013	1	24	24	2561	52	2598	52
opatowski	2010	4	160	160	2294	6	5505	6
	2013	3	71	71	3184	42	6321	65
pińczowski	2010	4	235	140	5032	104	12949	259
	2013	7	323	228	4933	214	8928	280
sandomierski	2010	12	674	474	35593	3356	50279	5973
	2013	17	637	537	38776	3626	60817	6917
staszowski	2010	6	586	496	21464	320	51591	834
	2013	7	582	582	21882	164	42462	307
włoszczowski	2010	4	257	131	3032	181	5777	586
	2013	7	170	168	5485	44	9867	64

a W 2010 r. bez pokoi gościnnych i kwater agroturystycznych. b Stan w dniu 31 VII.

TABL. 21 ODPADY KOMUNALNE I NIECZYSTOŚCI CIEKŁE

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010		2013	
				2010=100
Odpady komunalne zebrane w tys. t.....	199,5	169,7	85,1	
zmieszane	185,6	141,8	76,4	
miasta	137,4	106,2	77,3	
wieś.....	48,2	35,6	73,9	
zebrane selektywnie.....	13,9	27,9	200,7	
w tym:				
papier i tektura	3,7	7,1	194,3	
szkło.....	3,4	6,9	201,9	
tworzywa sztuczne.....	2,3	9,5	412,7	
metale	0,7	0,2	27,1	
tekstylna	0,7	1,5	217,9	
wielkogabarytowe	0,8	1,0	123,0	
biodegradowalne	2,2	1,1	51,3	
Składowiska odpadów w szt.				
czynne	17	15	88,2	
o zakończonej eksploatacji.....	3	1	33,3	
Powierzchnia składowisk w ha				
czynnych	53,8	52,7	98,0	
o zakończonej eksploatacji.....	8,2	4,7	57,3	
Nieczystości ciekłe^a wywiezione w dam³.....	812,1	746,1	91,9	
miasta.....	229,3	227,4	99,2	
wieś	582,8	518,7	89,0	
w tym z gospodarstw domowych	525,7	463,7	88,2	
miasta	146,7	159,7	108,9	
wieś	379,0	304,0	80,2	
Zbiorniki bezodpływowe w tys.(stan w dniu 31 XII)	107,9	97,4	90,2	
Przydomowe oczyszczalnie ścieków w tys. (stan w dniu 31 XII).....	1,7	6,2	372,8	

^a Ścieki gromadzone przejściowo w zbiornikach bezodpływowych.

TABL. 22 OCZYSZCZALNIE ŚCIEKÓW

Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE		Ogółem	Mechaniczne	Chemiczne	Biologiczne	Z podwyższonym usuwaniem biogenów
OCZYSZCZALNIE ŚCIEKÓW PRZEMYSŁOWYCH						
Liczba.....	2010	41	24	2	14	1
	2013	42	24	1	16	1
Przepustowość w dam ³ /d.....	2010	211,2	198,7	6,8	5,6	0,0
	2013	216,4	200,3	10,3	5,7	0,0
OCZYSZCZALNIE ŚCIEKÓW KOMUNALNYCH^a						
Liczba.....	2010	108	-	x	71	37
	2013	115	-	x	80	35
Przepustowość w dam ³ /d.....	2010	231,0	-	x	116,4	114,7
	2013	215,8	-	x	47,9	167,9
Ludność korzystająca ^b z oczyszczalni ścieków w % ludności ogółem	2010	48,9	-	x	14,3	42,1
	2013	56,3	-	x	25,5	23,4

^a Miejskie i wiejskie pracujące na sieci kanalizacyjnej. ^b Na podstawie szacunków.

TABL. 23 EMISJA I REDUKCJA PRZEMYSŁOWYCH ZANIECZYSZCZEŃ POWIETRZA

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2013	2010=100
Zakłady szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza^a			
(stan w dniu 31 XII)	77	81	105,2
w tym wyposażone w urządzenia do redukcji zanieczyszczeń:			
pyłowych.....	64	68	106,2
gazowych.....	6	6	100,0
nieposiadające wyników pomiarów:			
emisji:			
pyłów.....	10	14	140,0
gazów.....	11	13	118,2
Emisja zanieczyszczeń:			
w tysiącach ton:			
pyłowych.....	2,8	2,4	85,7
w tym pyły ze spalania paliw.....	1,8	1,4	77,8
gazowych (bez dwutlenku węgla).....	78,1	70,0	89,6
w tym: dwutlenek siarki.....	17,2	10,6	61,6
tlenek węgla.....	40,5	41,2	101,7
tlenki azotu.....	19,4	17,1	88,1
na 1 km ² w t/r:			
pyłowych.....	0,2	0,2	100,0
gazowych (bez dwutlenku węgla).....	6,7	6,0	89,5
Zanieczyszczenia zatrzymane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń:			
w tysiącach ton:			
pyłowe.....	1499,6	1501,0	100,1
gazowe (bez dwutlenku węgla).....	67,9	54,2	79,8
w % zanieczyszczeń wytworzonych:			
pyłowych.....	99,8	99,8	x
gazowych (bez dwutlenku węgla).....	46,5	43,6	x

a Emitujące pyły, gazy lub równocześnie pyły i gazy.

TABL. 24 NAKŁADY NA ŚRODKI TRWAŁE SŁUŻĄCE OCHRONIE ŚRODOWISKA I GOSPODARCE WODNEJ WEDŁUG KIERUNKÓW INWESTWANIA
Stan w dniu 31 XII

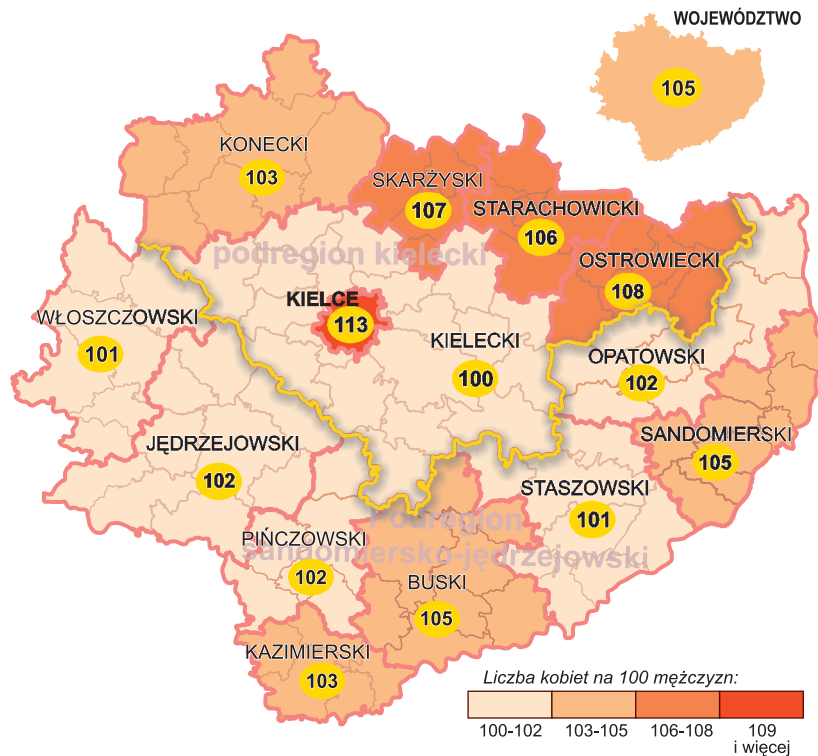
WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2013
Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska w tys. zł:....	584296,4	737361,8
ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu.....	93090,1	488462,2
gospodarka ściekowa i ochrona wód.....	461776,7	185853,0
gospodarka odpadami.....	15487,3	41354,4
ochrona i przywrócenie wartości użytkowej gleby, ochrona wód podziemnych i powierzchniowych.....	396,0	1778,8
zmniejszenie hałasu i wibracji.....	2898,8	338,8
pozostała działalność związana z ochroną środowiska.....	10647,5	19574,6
Nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej w tys. zł:.....	122191,9	79775,2
ujęcia i doprowadzenie wody.....	53084,1	42126,4
budowa i modernizacja stacji uzdatniania wody.....	1368,7	6891,0
zbiorniki i stopnie wodne.....	4515,6	8114,1
regulacja i zabudowa rzek i potoków górskich.....	66,3	2439,3
obwałowania przeciwpowodziowe.....	63157,2	19475,8
stacje pomp na zawałach i obszarach depresyjnych.....	-	728,6

TABL. 25 WYDATKI BUDŻETÓW JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO WEDŁUG DZIAŁÓW

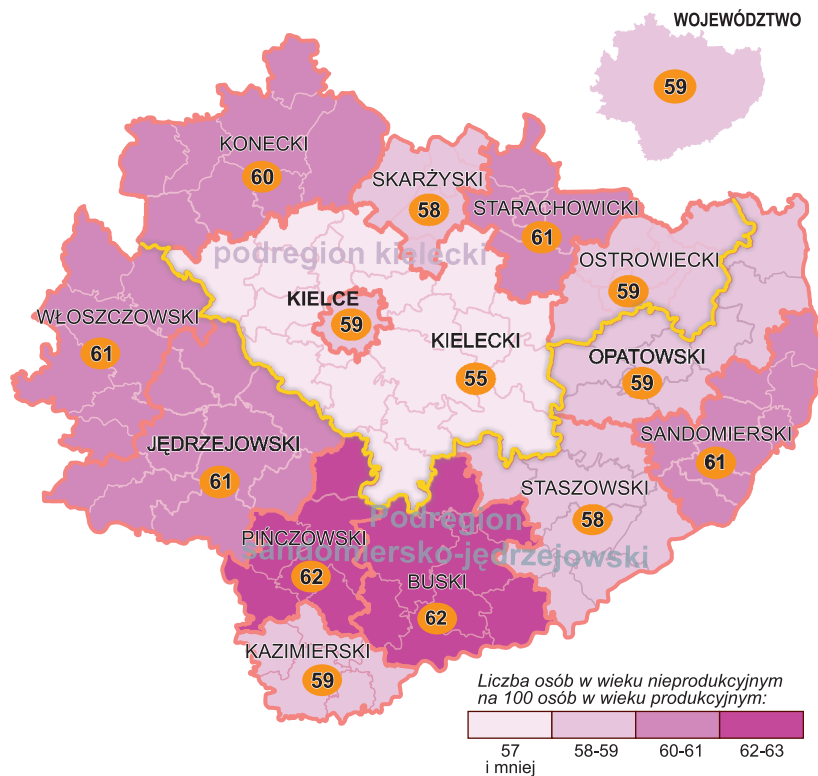
WYSZCZEGÓLNIENIE		Ogółem	Gminy ^a	Miasto na prawach powiatu	Powiaty	Województwo
		w tys. zł				
O G Ó Ł E M	2010	6264122,8	3644235,3	982945,9	1076039,2	560902,5
	2013	5976788,2	3154070,9	1062831,6	1025554,9	734330,8
w tym:						
Rolnictwo i łowiectwo	2010	338385,1	224294,7	11,7	400,3	113678,3
	2013	184875,9	133469,8	15,0	2744,6	48646,6
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę.....	2010	12751,3	11751,3	1000,0	-	-
	2013	20629,7	19507,5	400,0	-	722,2
Transport i łączność.....	2010	1030065,2	392955,0	185103,5	258508,7	193498,0
	2013	988101,2	218178,7	214378,4	138183,1	417361,1
Gospodarka mieszkaniowa.....	2010	115168,5	59406,4	48197,7	7034,4	530,0
	2013	113376,3	56244,7	49156,4	7445,5	529,7
Działalność usługowa	2010	72735,1	13580,9	50586,3	5786,7	2781,3
	2013	46005,6	7677,6	26991,4	8386,3	2950,3
Administracja publiczna.....	2010	526285,8	306764,8	53692,2	107160,8	58668,0
	2013	606250,0	340952,0	72463,2	128283,0	64551,8
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	2010	137683,5	53712,9	23398,1	58655,6	1916,9
	2013	118673,3	33267,2	24050,4	61255,6	100,0
Obsługa długu publicznego ^b	2010	47490,7	29242,3	8754,5	9493,8	-
	2013	89869,3	56220,6	16318,9	13584,0	3745,8
Oświata i wychowanie.....	2010	1675498,6	1081053,4	267559,6	301658,8	25226,7
	2013	1745459,8	1113309,2	292246,4	316349,9	23554,3
Ochrona zdrowia.....	2010	131861,7	22030,4	14850,5	59073,5	35907,2
	2013	127388,4	18812,3	16304,8	54625,7	37645,6
Pomoc społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki spo- łecznej.....	2010	1109792,2	732163,7	184808,2	169274,4	23545,9
	2013	1080820,2	642106,4	195838,2	212568,4	30307,2
Edukacyjna opieka wychowawcza..	2010	148504,9	43975,9	29183,5	74426,0	919,4
	2013	160291,6	43184,7	35097,1	81420,9	588,8
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	2010	397987,0	346385,4	47010,4	4067,4	523,8
	2013	293425,0	245099,2	44116,9	2498,7	1710,2
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	2010	209346,7	129124,2	29498,7	5256,5	45467,3
	2013	175072,9	109752,2	28732,3	4862,7	31725,7
Kultura fizyczna.....	2010	220250,2	167851,9	32698,3	11716,8	7983,3
	2013	99672,5	72336,0	22015,1	3114,1	2207,3

^a Bez wydatków gmin mających status miasta na prawach powiatu. ^b Obejmuje wydatki na obsługę długu publicznego oraz wydatki bieżące jednostek budżetowych związane z tą obsługą.

WSPÓŁCZYNNIK FEMINIZACJI W 2013 R.
Stan w dniu 31 XII

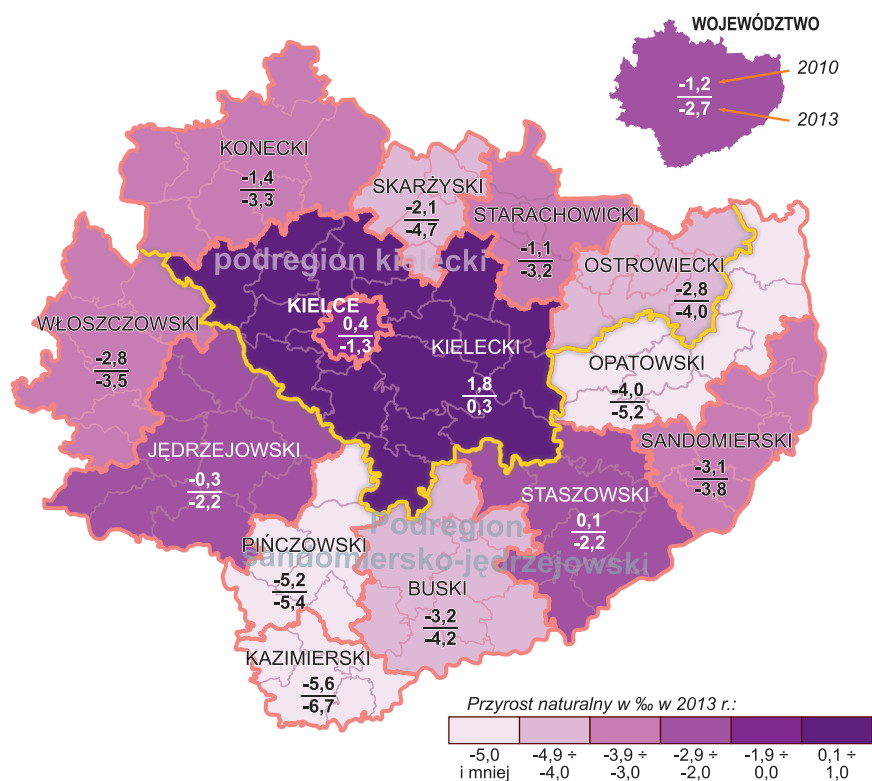

**LUDNOŚĆ W WIEKU NIEPRODUKCYJNYM
NA 100 OSÓB W WIEKU PRODUKCYJNYM W 2013 R.**
Stan w dniu 31 XII

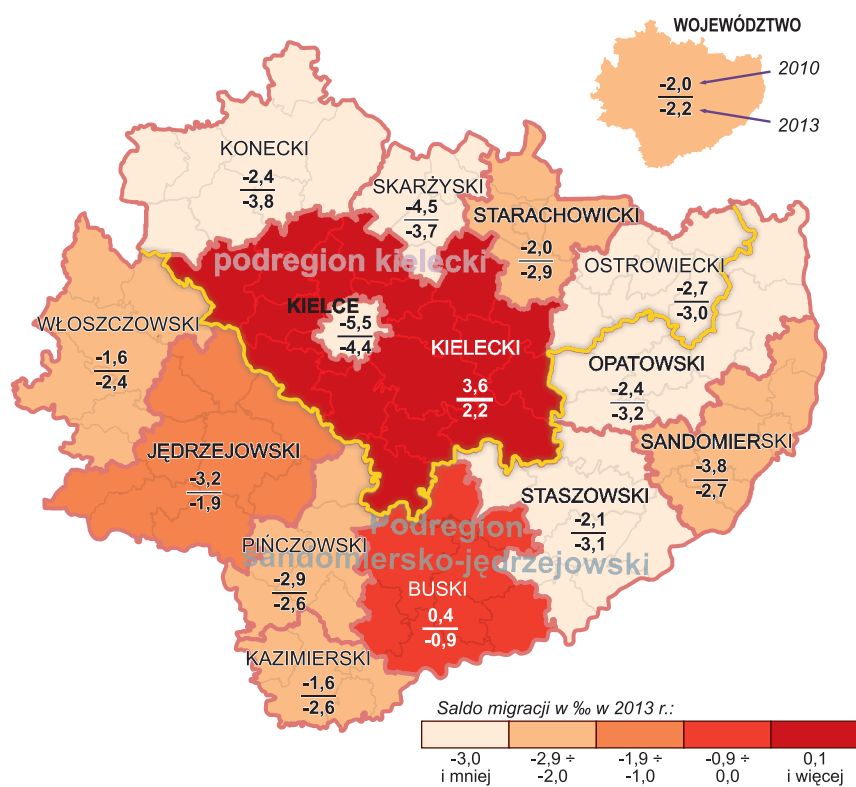
PRZYROST NATURALNY NA 1000 LUDNOŚCI

Stan w dniu 31 XII

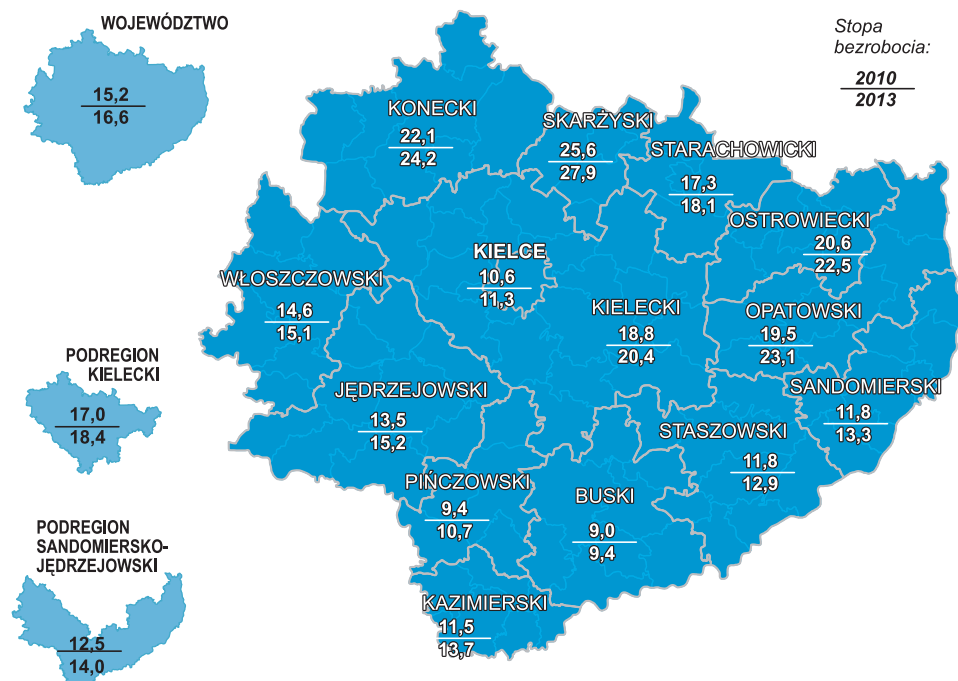
SALDO MIGRACJI WEWNĘTRZNYCH I ZAGRANICZNYCH NA 1000 LUDNOŚCI

Stan w dniu 31 XII

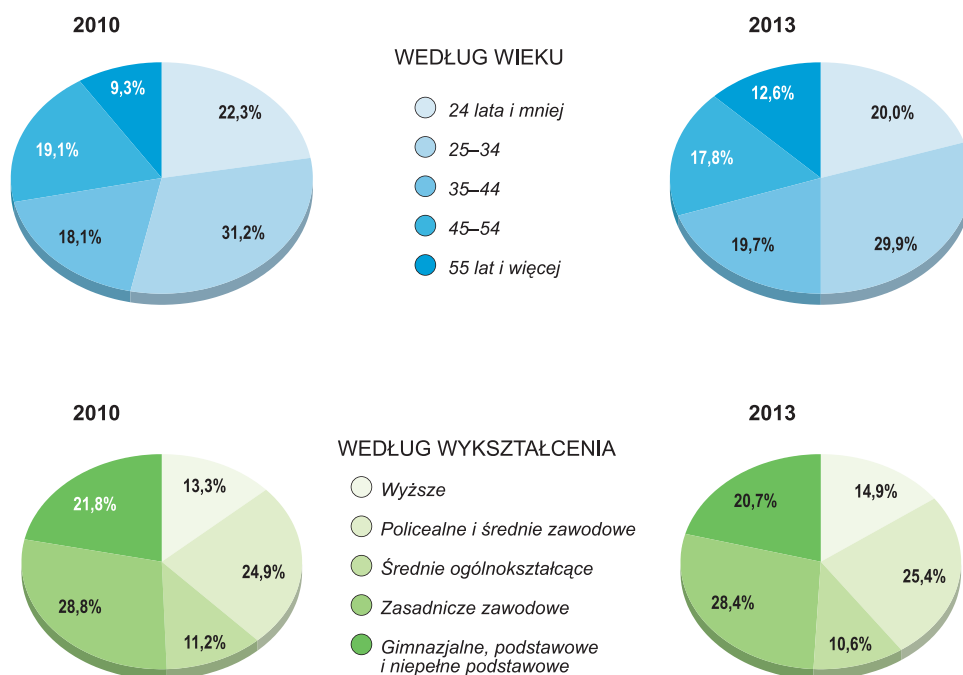
STOPA BEZROBOCIA REJESTROWANEGO W %

Stan w dniu 31 XII

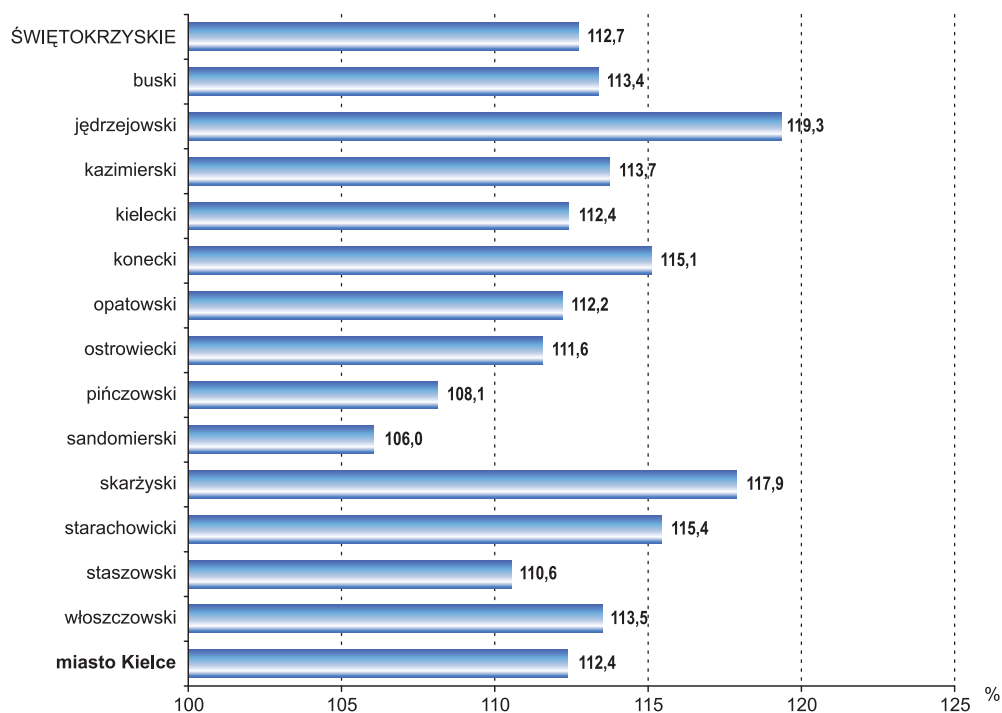

STRUKTURA ZAREJESTROWANYCH BEZROBOTNYCH

Stan w dniu 31 XII

DYNAMIKA PRZECIĘTNEGO MIESIĘCZNEGO WYNAGRODZENIA BRUTTO^{a)} W 2013 (przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w 2010 = 100)

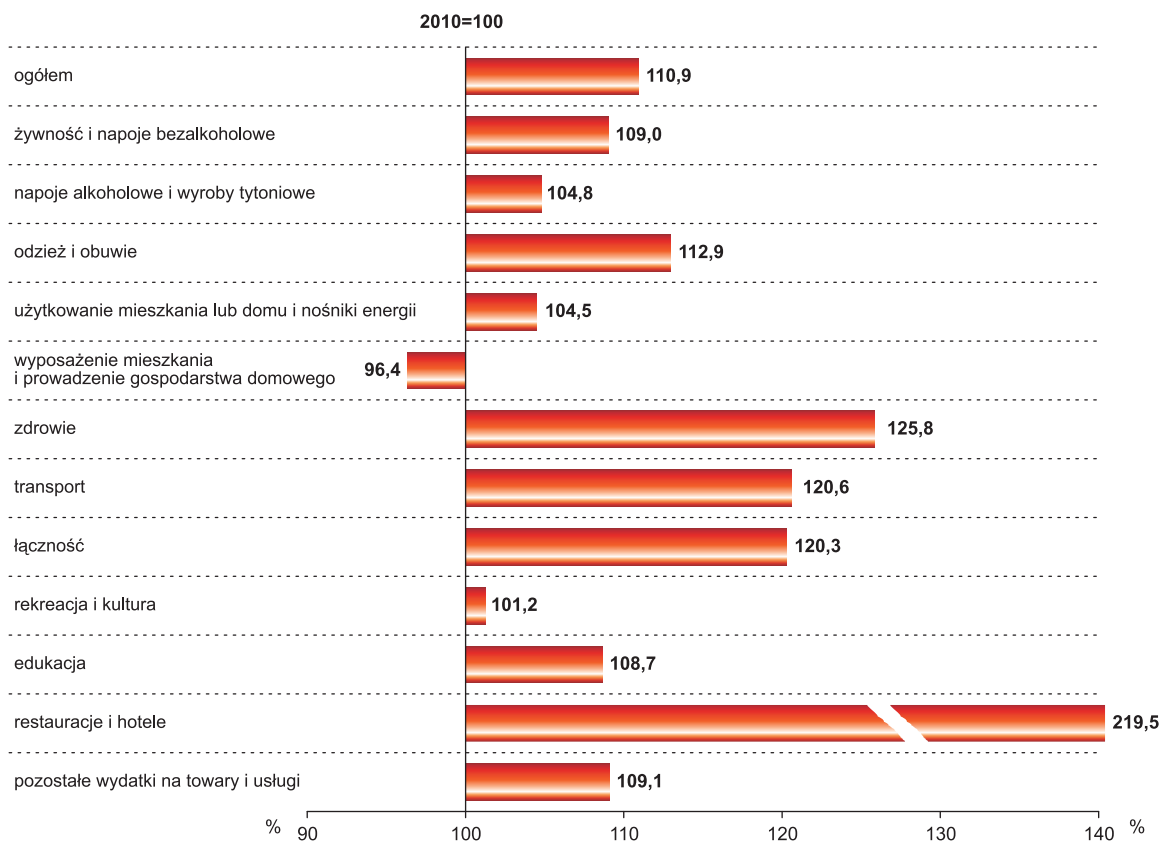

a) Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób oraz jednostek sfery budżetowej niezależnie od liczby pracujących.

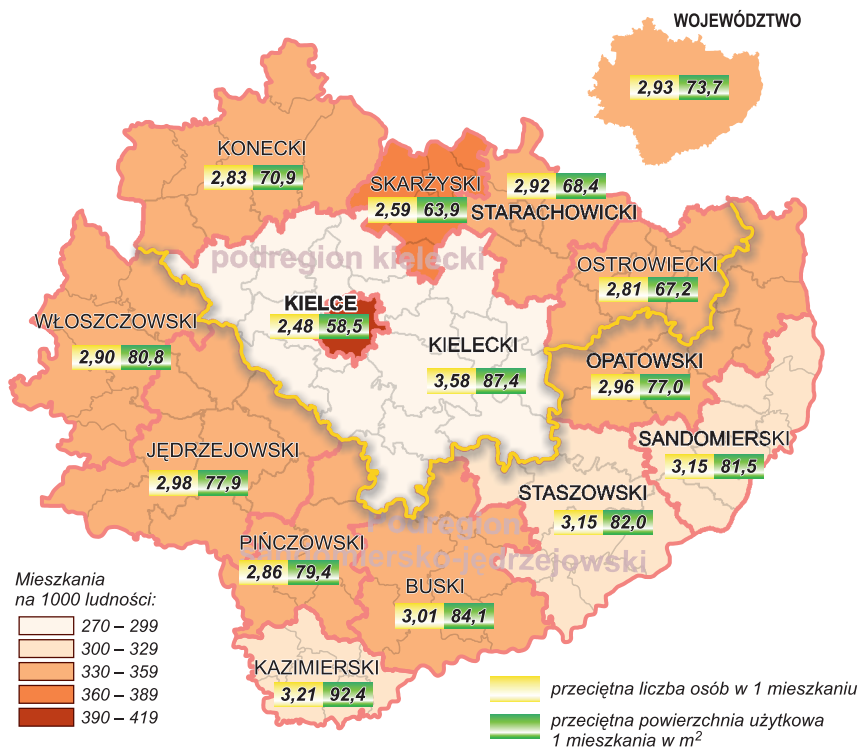
PRZECIĘTNY MIESIĘCZNY DOCHÓD ROZPORZĄDZALNY NA 1 OSOBĘ

PRZECIĘTNE MIESIĘCZNE WYDATKI NA 1 OSOBĘ W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH W 2013 R.

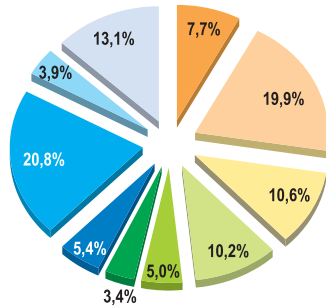

ZASOBY MIESZKANIOWE W 2013 R. Stan w dniu 31 XII

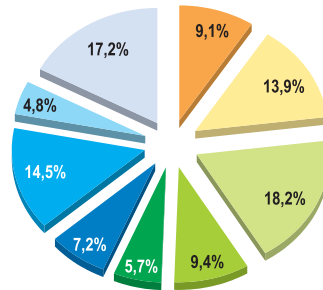

ZWIEDZAJĄCY MUZEA W 2013 R.

OGÓLEM

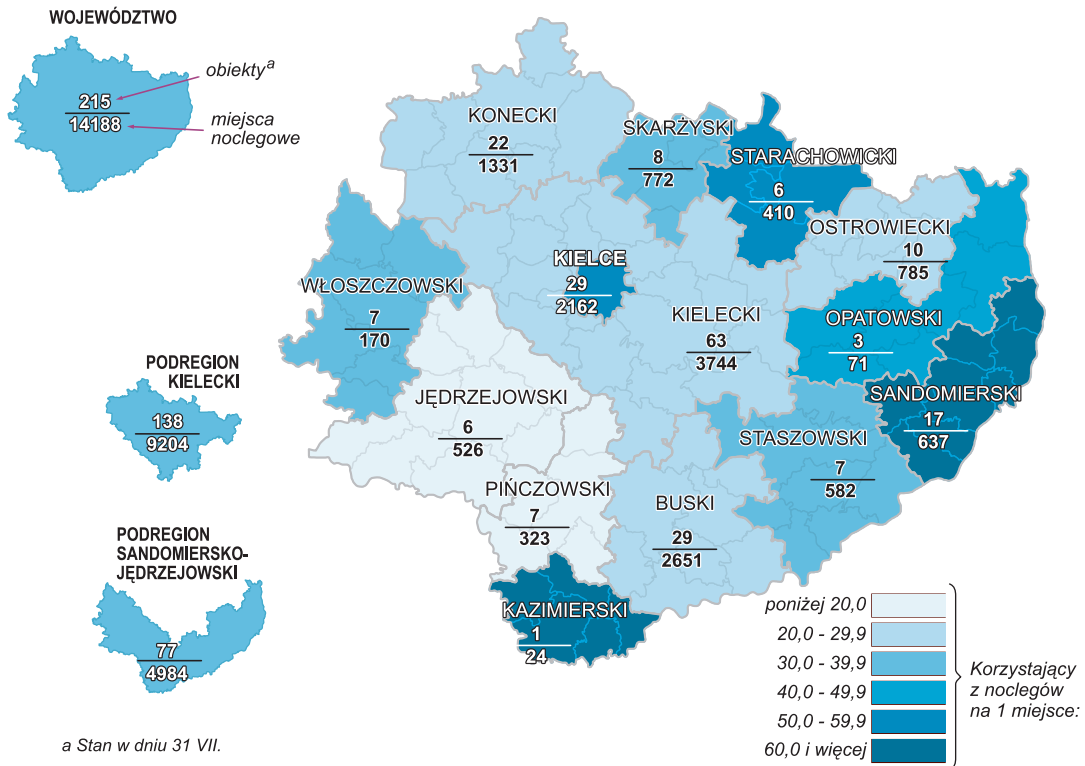

MŁODZIEŻ SZKOLNA

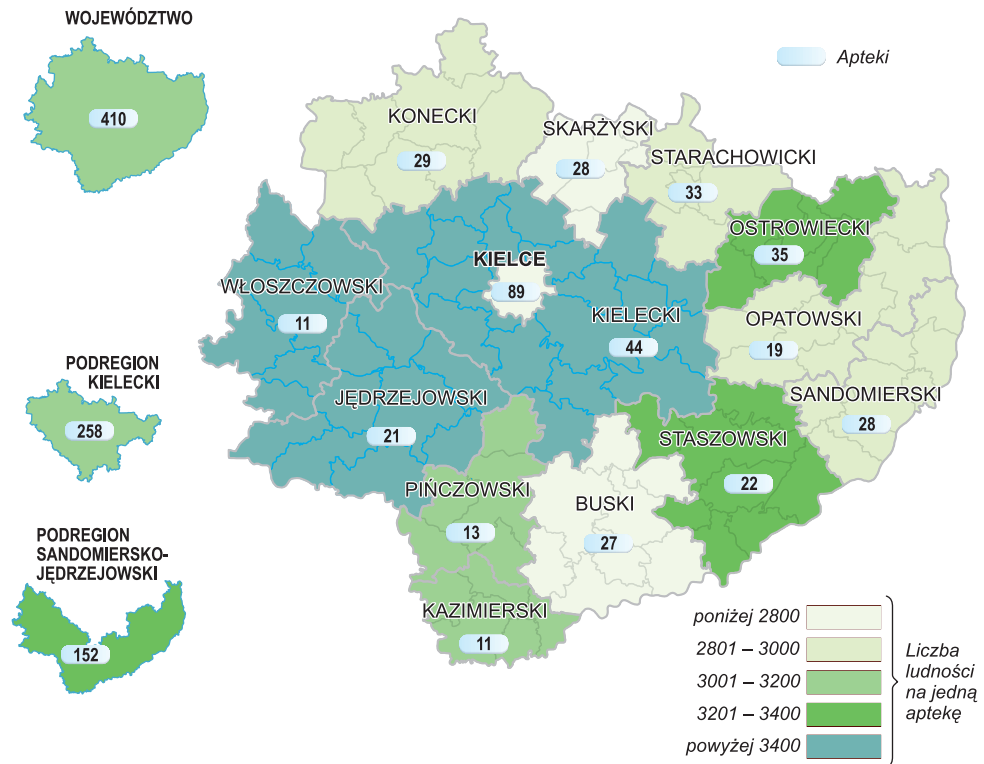

- Artystyczne
- Historyczne
- Przyrodnicze
- Techniki i nauki
- Regionalne
- Etnograficzne
- Biograficzne
- Geologiczne
- Interdyscyplinarne
- Pozostałe

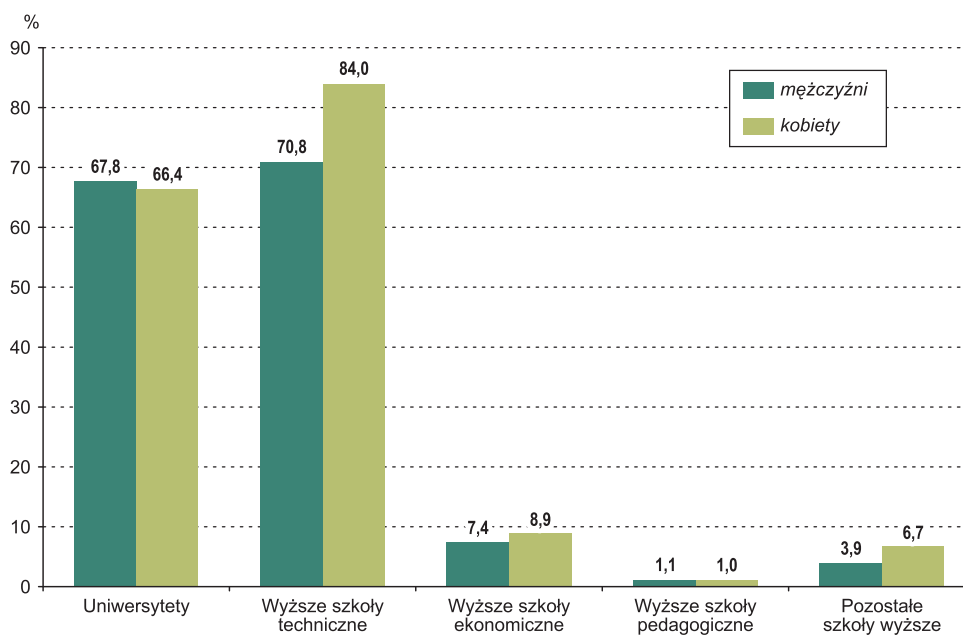
BAZA NOCLEGOWA TURYSTYKI W 2013 R.

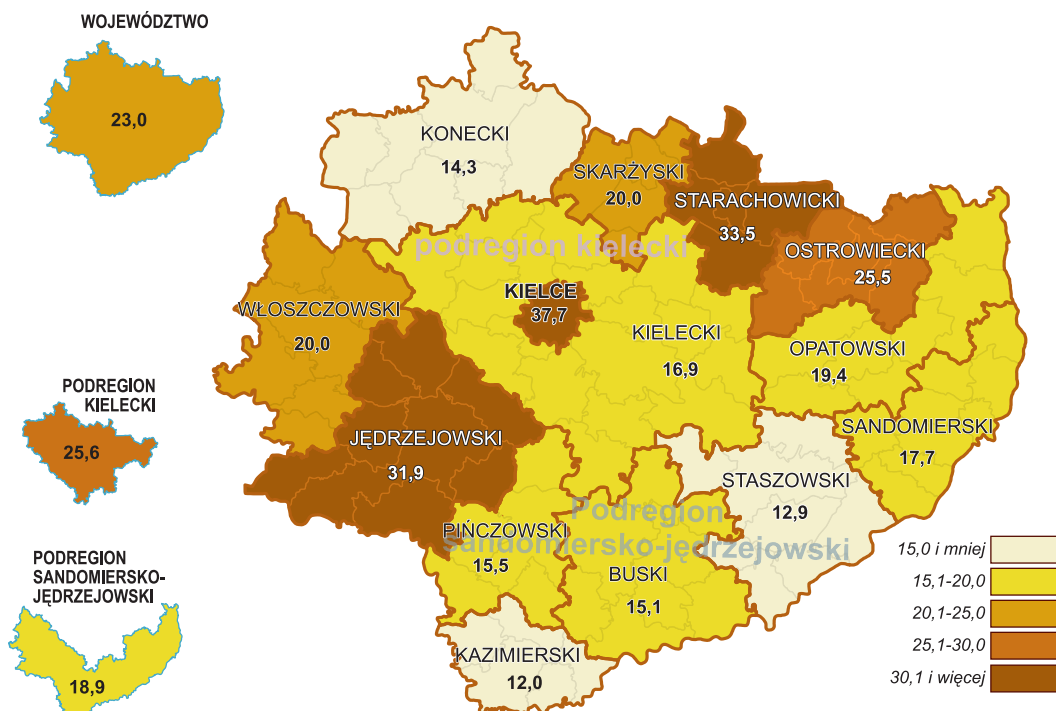
APTEKI W 2013 R.
Stan w dniu 31 XII

UDZIAŁ STUDENTÓW NA STUDIACH STACJONARNYCH WEDŁUG PŁCI W 2013 R.

**PRZESTĘPSTWA STWIERDZONE PRZEZ POLICJĘ
W ZAKOŃCZONYCH POSTĘPOWANIACH PRZYGOTOWAWCZYCH
NA 1000 MIESZKAŃCÓW W 2013 R.**

ODPADY WYTWORZONE (Z WYJĄTKIEM ODPADÓW KOMUNALNYCH) W 2013 R.

